

România literară

O M A G I U

ARC PESTE TIMP

VIBRANTĂ expresie a sentimentelor ei cele mai profunde, iluminate de conștiința ardentă a făuririi propriului destin sub flăcările larg desfășurate ale socialismului și comunismului, întreaga națiune a sărbătorit cei 125 de ani de la istoricul act din 24 ianuarie 1859 ca trăire, în cea mai vie contemporaneitate, a unirii și unității tuturor fiilor acestui pământ, potențată la cei mai înalți indici prin însăși construcția revoluționară înscrisă ca o nouă treaptă a istoriei românești odată cu Congresul al IX-lea al Partidului care a inaugurat **Epoca Nicolae Ceaușescu.**

În multilaterală-i desfășurare, an după an, din vara anului 1965 pînă astăzi, opera de radicală transformare a țării s-a impus prin impetuoasă dezvoltare materială și spirituală, prin încordarea voinței de progres datorită adîncirii continue a procesului de descătușare a energiilor creatoare ale poporului, prin noul ritm al schimbărilor și înaltele cote de nivel în activitatea socială, prin noul stil de asumare a realității în mers și profilarea unui orizont de largă perspectivă, printr-o tot mai intensă ridicare a nivelului de conștiință revoluționară a maselor largi. Această — datorită amplei concepții novatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, de o cutezătoare originalitate, sinteză de fecundă reconsiderare a ansamblului gândirii revoluționare la noii parametri ai contemporaneității cu specială aplicare la realitățile naționale ale patriei și poporului român, la perspectivele lui reale de a-și asuma bogata-i experiență istorică și a-și valorifica excepționala-i capacitate civilizatoare.

Așadar, o fericită conexiune dialectică între rolul maselor ca făuritoare ale propriei istorii și acela al personalității de excepționale însușiri în decantarea și propulsarea genului creator al poporului, care — prin cea mai avansată întrupare a atributelor de clasă conducătoare — a determinat încredințarea de către Partid a conducerii destinelor națiunii celui mai autorizat reprezentant al său. Legat prin mii de fire de tot ce e mai temeinic în ființarea bimilenară a poporului român, alăturându-se prin înțelepciunea și, totodată, îndrăzneala faptei bine chibzuitei celor mai iluștri înaintași întru călăuzirea și cirmuirea obștească, iradiind cel mai fierbinte patriotism prin întreaga-i activitate în fruntea partidului și statului, exemplu mereu stimulator al celei mai autentice conștiințe revoluționare, însuflețit de acel umanism al largilor dimensiuni caracteristice marilor perioade ale istoriei universale, tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a atras în modul cel mai exemplar dragostea și devotamentul tuturor cetățenilor patriei întru făurirea viitorului luminos spre care-i călăuzește, după cum au devenit un fapt de notorietate mondială stima și prestigii de care se bucură pentru concepția și acțiunile sale întru salvagardarea păcii, promovarea cooperării în întreaga lume, a respectului reciproc al independenței și suveranității tuturor statelor.

Reunind în spirit mindria tuturor generațiilor pentru demnitatea cinstirii României socialiste pe toate meridianele, a României străbătind cu sporit elan epoca ce-l poartă numele, tovarășul Nicolae Ceaușescu e întâmpinat astăzi, cu prilejul aniversării a peste 50 de ani de activitate revoluționară și a zilei sale de naștere, de unanima urare „Întru mulți ani!“

Strălucit arc peste timp pe care — în acest ianuarie multiplu aniversar — Istoria națională îl înscrie în analele sale cele mai de preț.

George Ivaşcu

Cel care biruie-n furtună

**Cine-i acel ce biruie-n furtună ?
Cine-i acel viteaz conducător,
cel care, din voința tuturor,
dureaz-o lume dreaptă și mai bună ?**

**Și cine oare face legământ,
trudind din zorii zilei pînă-n seară,
să-și dăruie vigoarea lui plină
spre dănuirea păcii pe pămînt ?**

**E cel care culege fireștile victorii,
e CEAUȘESCU, cel ce stă în frunte
și care e în stare urgiile să-nfrunte
grăbind reverberarea aurorii.**

**Cu neamu-ntreg vrem să-i urăm noi iarăș,
prea scumpului și marelui tovarăș.
ani rodnici, viață lungă, fără nor,
spre binele întregului popor !**

Virgil Teodorescu

România literară

DIRECTOR: George Ivaşcu, Redactor
şef adjunct: G. Dimislanu, Secretar
responsabil de redacţie: Roger Câmpeanu

Unirea Principatelor — 125

■ **ÎN** cinstea aniversării a 125 de ani de la Unirea Principatelor, la Cluj-Napoca, în sala Teatrului Național, miercuri, 18 ianuarie, a avut loc un spectacol de poezie și muzică la care s-a adăugat și vernisajul expoziției (în holul teatrului) cu lucrări ale pictorilor clujeni dedicate marelui eveniment istoric.

Spectacolul a fost organizat de către Asociația Scriitorilor din Cluj, filiala Uniunii Artiștilor Plastici, filiala Uniunii Compozitorilor și filiala A.T.M., sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Cluj.

Cu acest prilej au fost recitate versuri de Horia Bădescu, Petre Bucea, Al. Căprariu, Doina Cetea, Ion Cocora, Victor Felea, Bazil Gruiă, Aurel Gurghianu, Vasile Igna, Negoită Irimie, Király László, Kániády Sándor, Létay Lajos, Lászlóffy Aladár, Teohar Mihadaș, Márki Zoltán, Adrian Popescu, Nicolae Prelucanu, Aurel Rău, Miron Scorobete, Cornel Udrea, Mircea Vaida. Și-au dat concursul actorii

Paul Basarab, Silvia Ghelan, Monica Modreanu, Ileana Negru, Anton Tauf, Melania Ursu, Dorel Vișan de la Teatrul Național din Cluj-Napoca, Hēja Sandor și Sebő Klára de la Teatrul maghiar de stat din Cluj-Napoca. A participat Corul filarmonicii de stat din Cluj-Napoca dirijat de Florentin Mihăescu, soliști: Lucia Chiorean, Gavril Costea de la Filarmonică, Ninuca Osanu de la Conservator, C. Dima și Niculina Mirea, Titus Pauluc de la Opera română de stat din Cluj-Napoca, precum și Ion Ciobanu într-un moment folcloric. La vernisajul expoziției a participat **Viorel Mărginean**, vicepreședinte al Uniunii Artiștilor Plastici, și **Ana Lupas**, președinta Filialei Cluj a U.A.P.

Manifestarea a fost prefată de **Ion Vlad**, secretarul Asociației din Cluj a scriitorilor, și **Constantin Chiriță**, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R. S. România.

Spectacolul omagial s-a bucurat de o caldă primire din partea publicului.

Luna cărții la sate

● Cea de a XXIV-a ediție a tradiționalei manifestări „Luna cărții la sate” se va desfășura, în cadrul etapei de masă a ediției a V-a a Festivalului național „Cîntarea României”, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, în colaborare cu Uniunea Centrală a Cooperativelor de Producție, Achiziții și Desfacere a Mărfurilor, Ministerul Educației și Învățămîntului, Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție, Uniunea Scriitorilor, Consiliul Central al U.G.S.R. și C.C. al U.T.C.

Ediția din acest an a „Lunii cărții la sate” va fi dedicată celei de a 40-a aniversări a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, celui de al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român.

În acest scop, vor fi organizate acțiuni în consiliile unice agroindustriale de stat și cooperatiste, în cooperative agricole de producție, întreprinderi agricole de stat, ferme, stațiuni de mașini agricole, în alte unități economice, școli, biblioteci, cămine culturale și librării sătenești.

În această perioadă, vor avea loc lansări de cărți, mese rotunde, dezbateri, simpozioane; întâlniri ale cititorilor cu scriitori, editori, oameni de cultură, știință și artă, stimulându-se popularizarea și răspîndirea largă a cărții social-politice, beletristice, de artă, științifice, agrozootehnice, sport-turism, în limba română și în limbile naționalităților conlocuitoare.

În cadrul acestei largi game de manifestări vor fi abordate diverse aspecte ale publicării și răspîndirii cărții de toate genurile, se vor prezenta planurile de apariții editoriale pe anul 1984 și în perspectivă, profilul unor serii și colecții de largă audiență.

Sărbătorile Poeziei

● Biblioteca județeană Timiș, prin „Salonul literar-artistic”, a organizat, în cadrul ciclului „Momente de literatură română în Banat”, o manifestare dedicată aniversării poeziei **Traian Iancu**, director al Uniunii Scriitorilor, Al. Jebeleanu, ambii cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani, și **Anghel Dumbră-**

Pe plan județean, comitetele de cultură și educație socialistă, inspectoratele școlare județene, organizațiile de tineret, uniunile cooperative de producție, achiziții și desfacere a mărfurilor, vor organiza, sub egida consiliilor de educație politică și cultură socialistă, „zile” ale editurilor, spectacole de poezie și muzică, concursuri gen „Cine știe, câștigă”, dezbateri și alte acțiuni care să ofere prilejul unui dialog viu, al unei confruntări a activității editorilor și a celor însărcinați cu difuzarea cărții, cu exigențele și preferințele publicului cititor.

La realizarea acestor manifestări vor fi antrenați membri ai asociațiilor scriitorilor, redactori ai revistelor culturale, cadre didactice, medici, ingineri, economiști, alte cadre de specialitate din instituțiile și unitățile economice de la sate.

În cămine culturale, biblioteci publice și școlare, în librării și magazine vor fi organizate expoziții și vitrine, lansări de cărți noi.

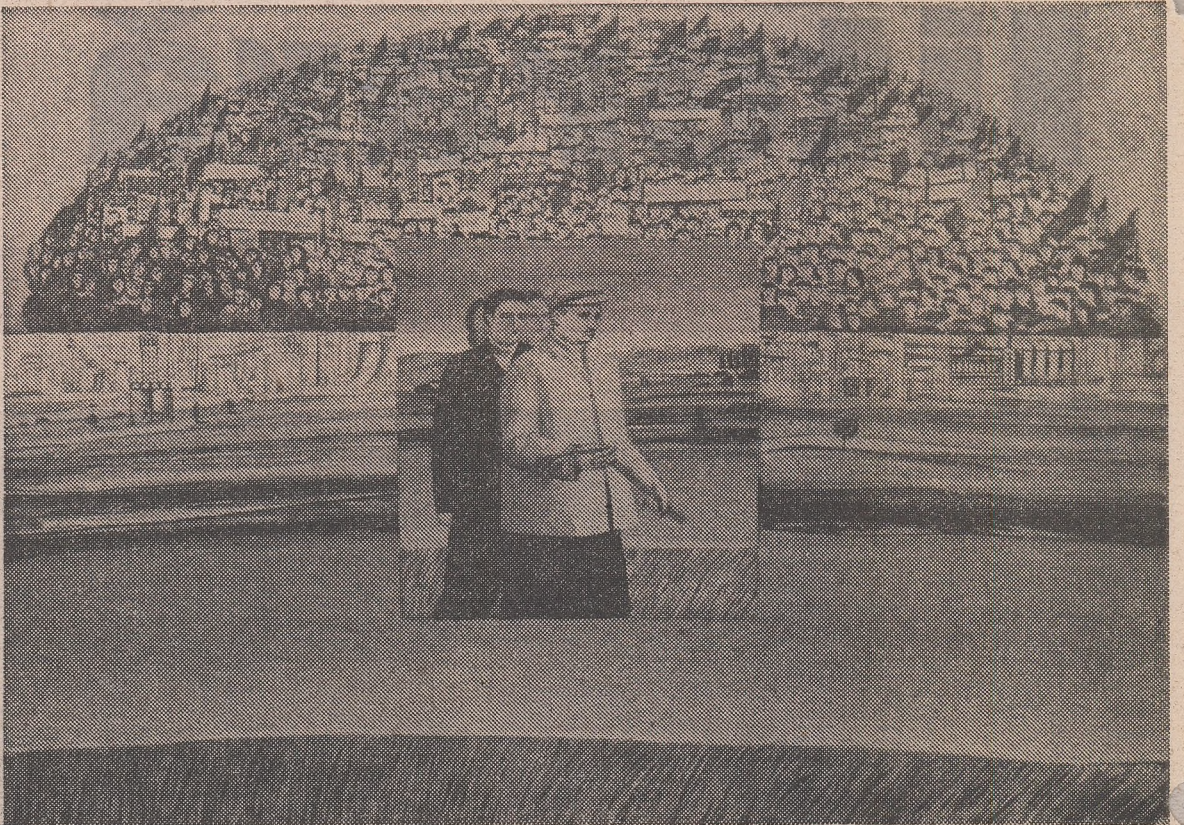
Deschiderea la nivel republican a „Lunii cărții la sate” va avea loc duminică 29 ianuarie 1984, în localitățile Ruginoasa, județul Iași, și Cornești, județul Dimbovița. Manifestările de încheiere a „Lunii cărții la sate” se vor desfășura duminică, 26 februarie 1984, în comunele Horea, județul Alba și Snagov, Sectorul agricol Ilfov al municipiului București.

La nivel județean, în localitățile cu o puternică viață economică și culturală, deschiderea și închiderea „Lunii cărții la sate” se vor marca, de asemenea, prin bogate programe cultural-artistice, lansări și prezentări de lucrări beletristice, social-politice, științifice, agrozootehnice, recitaluri de poezie patriotică, expoziții de carte etc.

veanu, secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara, la 50 de ani.

Au luat cuvîntul conf. univ. dr. **Lucia Jucu-Atanasiu**, asist. dr. **Stela Mirel**, criticul **Marian Odangiu** și **Mircea Șerbănescu**, președintele de onoare al „Salonului literar” al Bibliotecii județene Timișoara.

Legile sfinte ale păcii și ale înțelegerii între popoare

RODICA SVINȚIU: Vizită de lucru

NICIODATĂ gîndul la pacea lumii și gesturile publice care îl exprimă nu vor fi fără rost, cîtă vreme o amenințare de proporții cosmice vine să ne arate fața micului, a pustiului, în care cuiburile roadelor și bucuriile vieții pot să fie urme de cenușă, și visurile omului umbre neadresate nimănui, și timpul fără bătaie ceasului, și glodul pămîntului fără oul și larva începutului; niciodată o speranță ascunsă a insului și a colectivităților, spusă în graiurile lumii, nu va fi prea mult, să strige și să cheme umanitatea la marea judecată a sfîrșitului de mileniu. Poate fi o întrebare mai dureroasă și un răspuns mai imperios așteptat de la înțelepții popoarelor, într-un veac al tuturor cunoștințelor și posibilităților, cînd drumurile printre planete nu ne mai miră, și războaiele trecute, față de amenințările actuale, vin să exprime, totuși, o limită posibilă a experiențelor umane, în distrugerii și execuții, dar și în eroism și în jertfele luptei, în înfruntările existenței dintotdeauna? Este dreptul fiecăruia să gîndească pe măsura simțurilor sale, să caute gustul fructelor pămîntului și bucuriile iubirii, să se ridice în viață sub autoritatea dreptului său de a fi, să lase la lucru și să se întoarcă acasă, să-și crească pruncii și să creadă în fericirea lor, și este justificată teama de ceea ce sînt în stare oamenii, din lumea necunoscută a pregătirilor militare, din depozitele armelor nucleare, din căile apelor și văzduhului traversate de uluitoare forțe ale distrugerii, din ceea ce se instalează și se pîndeste la colțurile pămîntului, care parcă nici nu mai este rotund și albastru, măsurat și punctat cu platforme ale zborurilor morții, într-o geometrie infernală sfidătoare a oricărei imaginații, este întemeiată spaima care vine să te întrebă în fiecare zi dacă va fi la fel și ziua de mîine.

Este dreptul fiecăruia să spere, să se bucure de munca și de casa lui, să se știe integrat în solidaritatea oamenilor, cu încrederea, mai presus de toate, datorită de echilibru și de orizont existențial. Numai cu această credință pot să-mi recunosc locul meu în lume, în istoria poporului meu, să înțeleg lupta și greutățile vieții, să judec faptele bune ale oamenilor și să particip la izbînzile țării mele. Iată de ce ascult cu încredere și mă identific cu dorința de pace a poporului român, și mă simt alături de omul care prin curajul gestului său politic ne-a redat adevărul istoriei, a reinviat în conștiința generațiilor onoarea luptei pentru dreptate și independență, atunci cînd afirmă și apără înaltele principii umanitare și legile sfinte ale păcii și ale înțelegerii între popoare. Glasul tovarășului Nicolae Ceaușescu se înțelege pe toate meridianele, ca o nobilă chemare la rațiune și la dialogul încă posibil între marile puteri, la trezirea tuturor popoarelor, a tuturor statelor, mari sau mici, în frontul unic al apărării păcii. Dincolo de gîndurile, de sentimentele, de temerile ori speranțele fiecăruia, pacea ori războiul se exprimă în structurile lumii contemporane, în înfruntarea sistemelor sociale, a intereselor politice, în mișcarea fără precedent pe care au adus-o pe toate continentele lupta de eliberare a popoarelor asuprite, necesitatea unei noi ordini economice, recunoașterea dreptului tuturor popoarelor la libertate, la civilizație, la dreptate și independență.

Pe cele mai diverse căi, ale contactelor diplomatice și ale prezenței României la marile colocvii ale organismelor internaționale care își înscriu în programul lor lupta pentru pace, Președintele

României, ca expresie a voinței poporului român și a forței sale guvernamentale, propune soluții echitabile în relațiile economice și politice, caută căile posibile ale înțelegerii, ale opririi înarmărilor atomice, ale limitării armamentelor, ale desființării instalațiilor de rachete nucleare, căile lucidității oamenilor politici, pînă nu-i prea tîrziu. Cu aceste virtuți, conducătorul partidului și al statului nostru, în acest lanuarie aniversar, și după mai bine de cinci decenii de viață dăruite luptei revoluționare, arată simțul de omenie și de adevăr, înțelepciunea poporului român adunată cu suferință și speranță de-a lungul istoriei, în expresia modernă a omului politic, în autoritatea răspunderilor sale așa cum l-am văzut alături de marii oameni de stat ai timpului nostru, în neobosite sfături, cum să facă oamenii și să dreagă, cum să se ajute și să se înțeleagă, așa fel ca lumea să nu cunoască flagelul universal și oamenii să conviețuiască în prețuirea vieții, a valorilor culturii și ale civilizației.

Istoria poporului român poate fi spusă în fel și chip, poate fi arătată în documente, poate fi cîntată, de suferință ori de bucurie, după reînvierea în sufletul oamenilor a împrejurărilor de umilire ori de izbîndă. În toate timpurile, oamenii acestor pămînturi au știut să cinstească pe cei ce le-au arătat, prin participarea la luptă și la străduințele lor, propriile lor virtuți și lumini ale ființei, cu fapte cinstite și prin convingeri de neclintit, fie și cu prețul vieții, în dreptate și în libertate. Iată de ce, în țara așezată pe noile temelii, ridicată la dreptul ei de afirmare între țările lumii, poporul român știe să prețuiască și acum, mai mult ca oricînd, pentru că este mai unit și mai liber și mai independent ca oricînd, pe acela care își închină viața înaltei năzuințe ale țării, fericirii poporului și păcii pe întregul pămînt.

Ion Horea

În satul lui Ion Roată

● CU prilejul aniversării a 125 de ani de la formarea statului național român modern, Cenaclul Uniunii Scriitorilor din Focșani a organizat o manifestare literară în satul Cimpuri, locul de naștere a lui Ion Roată, deputat țaran în divanul Ad-hoc. O întâlnire similară între scriitori și cititori s-a desfășurat, de asemenea, în tabăra pionierescă de literatură de la Gălăciuc-Tulnici. Au participat **Virgil Huzum**, **Ion Dumitru Denciu**, **Ion Panait**, **Florin Muscalu**, **Traian Olteanu**, **Liviu Ioan Stoiciu** și **Dumitru Pricop**.

Totodată, la Casa de cultură din Focșani a avut loc un colocvii și un festival de poezie dedicate lui **Mihai Eminescu**. La această acțiune și-au adus contribuția **Petru Creția**, — coordonatorul ediției naționale „**Mihai Eminescu**”, **Sergiu Adam**, **Octavian Voicu**, **Florin Muscalu**, **Dumitru Pricop**, **Liviu Ioan Stoiciu** și **Traian Olteanu**.

Principii cardinale umaniste

TOTDEAUNA Partidul Comunist Român, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au avut drept țel suprem îngemănarea tuturor eforturilor și strădanilor întregului popor, pentru edificarea noii orînduirii politice și sociale, pentru desăvîrșirea socialismului și a omului. Spre atingerea acestei finalități culminante se exercită o conducere științifică în imensul proces de construcție, orientată de concepția revoluționară, profund umanistă despre lume și om.

Partidul este nucleul în care se concentrează întreaga energie aptă să asigure mișcarea continuă spre progres și civilizație, dar și centrul către care converg toate undele creatoare ale imensei colectivități umane, totdeauna dinamice și active.

Partidul Comunist Român, secretarul său general, echivalează umanismul cu caracteristica și dimensiunile oricărui act conștient de construcție și de activitate creatoare. În concepția Partidului, a secretarului său general, există un punct cardinal luminos, permanenta orientare teoretică și practică, spre desăvîrșirea societății și a modelării noului tip uman, și nu într-un viitor îndepărtat al unei proiecții ideale, ci în realitatea prezentului societății socialiste românești. Umanismul revoluționar contemporan, concepție profund originală a Partidului Comunist Român, este determinat de o aplicare creatoare, actuală, a unor principii relative la rezolvarea conflictului și contradicțiilor, a raportului dintre om și existență, rezultatul unei experiențe structurale de confruntare lucidă și de adaptare modernă la realitățile și procesele istorice ale țării noastre.

Întîmpinare

Să luăm în dimineața de ianuar
cele mai roșii flori ce bat în geamuri,
cum tainic le culege-un pădurar
ce trece grabnic către făurar
să pregătească mugurii în ramuri.

Privim în jur cu sufletul deschis
spre cel care conduce nava țării,
între-mpunînd-o tot ce-a fost doar vis,
înlăturînd și neguri și abis,
cum spuma se topește-n țărîm mării.

Cu El, sub flamurile noastre am zidit
în anotimpurile vii, cutezătoare,
o lume dăltuită în grînii:
La orice pas ne-a fost călăuzit
și-n adieri, dar și-n aspră dogoare.

Acum, la ziua Lui, la douăzeci și șase,
pășim spre orizonturi noi ca viața,
în libertatea pe care-o visase
cel din Doftane ori ascunse case,
întrezărînd cu zorii, dimineața,

Cum porumbelul zboară peste-un prag,
să-ntîmpinăm această zi senină,
slăvindu-l pe cel ce ne este drag,
cu pruncii-n brațe, sub al țării steag,
în patria de floare și lumină.

Al. Raicu

Dar Partidul, secretarul său general, n-au văzut niciodată în om o creatură abstractă, un prototip ideal, proiectat într-o zonă sau orizont de așteptare, dincolo de dimensiunile spațiului și timpului său contemporan. În concepția umanismului revoluționar românesc care determină modelarea personalității umane, caracteristicile sale perfectibile, omul este o creatură concretă, un constructor al noii orînduirii, pe deplin conștient de rolul său în edificarea noii lumi cu finalitatea totdeauna progresistă și creatoare, în imensitatea societății umane în care el este, totdeauna, o monadă activă. Dar niciodată, în concepția umanismului revoluționar românesc, omul nu este redus la funcția echivalentă cu a unei forțe de producție, el fiind, în realitate, germenele stimulator al oricărei creații de valoare spirituală ori materială, elementul esențial al noii societăți, făuritorul noii sale istorii.

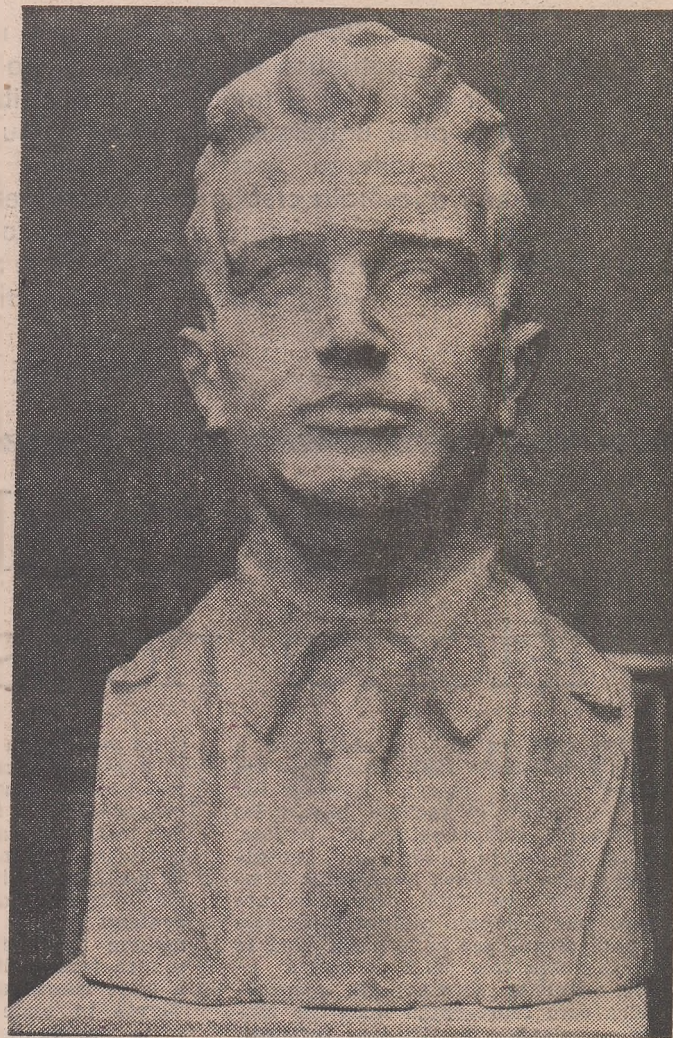
NUMEROASE au fost orientările secretarului general al partidului în acest contradictoriu și atât de sensibil domeniu al modelării noului tip uman. Numeroase au fost îndrumările sale în cadrul activității teoretice și practice ale Partidului, pentru echivalarea socialismului și comunismului cu orînduirea în care se va desăvîrși personalitatea omului, stăpîn absolut pe destinul său de făuritor al unei noi lumi. Niciodată însă n-a existat în orientările secretarului general o indicare de dogme, oferirea de modele în sensul fixării de scheme prestabilite. Dimpotrivă, s-a insistat totdeauna pentru desăvîrșirea unui climat spiritual al dezbaterilor vii, al liberului schimb de opinii, al afirmării valorii care este generată de însăși activitatea complexă a creatorilor operelor de artă, dar și a celor care se împărtășesc de la luminile iradiante ale culturii. În climatul spiritual creat în anii aceștia ultimi, există totdeauna aspirația axiologică spre adevărul integral și frumusețe. S-a insistat totdeauna pentru spațierea umanistă a artelor, către orice experiență, către cunoașterea integrală, către luciditatea critică, către raționalitatea responsabilă în fața oricărei probleme de creație ori existențială, oricît de controversată ar fi.

Într-un asemenea climat, creatorii valorilor spirituale ale culturii contemporane românești resping uniformizarea dogmatică a spiritualității, afirmînd totdeauna deschiderea largă către orice orizont de frumusețe și adevăr uman. O demonstrație absolută o oferă operele create în acești ultimi ani, marea lor varietate și complexa diversificare de stiluri și metodologii. Conștiința artistică a creatorilor de valori spirituale demonstrează aprofundarea realității în sensurile valențelor politice, sociale și ideologice pe care le asigură concepția umanist-revoluționară a Partidului.

Se trăiește cu intensitate într-o societate cu mari prefaceri sociale, în dimensiunile unei adevărate revoluții științifice și tehnice, în raporturi de cooperare și schimburi internaționale, și nimeni nu poate rămîne departe, nu poate ignora această uriașă realitate contemporană.

Îndirarea și creația nu pot fi fecunde, faste creatorului și umanității, decît în această concordanță cu marile realități și adevăruri ale prezentului, exprimînd condiția umană a zilelor noastre, dar activînd pentru o nouă, superioară realitate și adevăr, pentru desăvîrșirea omului, totdeauna protagonist al istoriei.

Alexandru Balaci

PAUL VASILESCU : Portret

Urare

Strălumiți de libertate
În vatra noastră tricoloră
Cu inima bătută în carate
Trăim această 'naltă oră

Prin fapta lui de ziditor
A tot ce-i bun și drept în țară
Privim încrezători spre viitor
Precum sămînța-n prag de primăvară

El e bărbatul care face
Din patria pe nume România
De-a pururea lăcaș de pace
Purtîndu-i pe pămînt solia

Erou între eroi, cînstire !
Bărbat ales între bărbați
Să ne trăiți întru iubire
Cit vor trăi acești Carpați !

Viorel Varga

NICOLAE PASCU : Continuitate
(Din expoziția Ani de mărețe împliniri - Sala Dalles)

■ Creația literar-artistică din patria noastră trebuie să fie originală, patriotică și umanistă. Numai așa va răspunde cerințelor poporului și totodată va contribui la îmbogățirea culturii și artei universale. Nu imitația, nu uniformizarea, ci diversitatea, redarea specificului propriu al fiecărui popor înseamnă adevărata creație artistică și literară. Așa cum am menționat și în alte împrejurări, în realizarea unei literaturi cu un înalt conținut educativ trebuie să se manifeste puternic personalitatea și originalitatea fiecărui scriitor.

NICOLAE CEAUȘESCU

Adevărul istoriei noastre

DACĂ aș fi întrebat care a fost, după 1965, cucerirea cea mai de preț a istoriografiei noastre ce include bineînțeles ca una din componentele ei majore, definitorii istoria culturii, fără îndoială aș spune **cucerirea adevărului**. A unui adevăr care două decenii înainte fusese pur și simplu mutilat în chingile unui dogmatism ce a negat pînă la non-existență cele mai de seamă epoci, momente, personalități, opere — acelea care reprezentau însușirile morale definitorii, trăsăturile sufletești specifice, formulele artistice nemuritoare, cele ce au fost create de istorie și au creat la rîndul lor istoria. Iar atunci cînd una sau alta din aceste personalități căpătau drept de cetate, ele ne erau înfățișate de obicei prin operele lor minore, iar sensul prezenței lor era pur și simplu deformat pornind de la întâmplări sau chiar accidente ale creației.

Bilanțurile prilejuite de momente ca acela pe care îl celebrăm acum cuprind nume și opere de primă însemnătate sau, mai bine zis, numele și operele fără de care noțiunea de patrie, de trecut și de prezent n-ar avea adevăratele ei înțelesuri, s-ar dovedi lipsită de dimensiunea esențială a unui popor: permanența spirituală. Atît de adînc au pătruns aceste opere în însăși substanța ființei noastre naționale, încît istoria țării ar fi pur și simplu stearpă și, nu o dată, de neînțeles dacă eludăm continuitatea pe care faptele spiritului au conferit-o istoriei noastre. Se vorbește — și pe drept cuvînt — despre descoperirea istoriei după acel an crucial, 1965, dar această noțiune nu trebuie să fie înțeleasă ca o simplă juxtapunere de documente, de mărturii de arhivă, ci, în primul rînd, ca o relevare de înțelesuri și sensuri, de dimensiuni perene și de constante definitorii.

Unul din aceste adevăruri puse în deplină lor valoare de atunci a fost acela al unei culturi care n-a mai avut doar rolul de a reflecta evenimentul, ci de a fi **făuritoare de istorie**. Creatoare de stări de spirit, declanșînd curente de opinie, chemînd și însușindu-l, transformînd în metaforă sufletească vibrantă adevărurile istoriei, ea a avut o contribuție de primă însemnătate în împlinirea marilor momente care au desăvîrșit România modernă. Am înțeles cultura nu numai legată de un eveniment, ci ca o permanență, ca o neconținută aspirație spre acea împlinire sufletească, indiferent de formele în care s-a manifestat: oral sau scris, anonim sau avînd una din pecetile întruchipate de un mare nume. Adevărurile istoriei noastre ni s-au relevat în mod plener din momentul în care am avut în față o cultură văzută în integralitatea manifestării ei, în neconținutul ei prezentă, în efortul continuu de a-i cuprinde pe toți, în aspirația ei de a spune ceva esențial, definitoriu, de a transfigura în simboluri nemuritoare ceea ce ne este caracteristic.

Adevărurile istoriei naționale au rezultat în întreaga lor complexitate din momentul în care le-am privit nu ca fapte izolate, ci generate de un gînd prezent mereu și totdeauna reînnoit, în care fapta și spiritul se contopeau organic. Gînd care nu a fost totdeauna explicit, care nu a căpătat de multe ori expresia lui teoretică. Dar fără el nu ne putem explica nici un moment

și nu putem afla nici un răspuns viabil, ci numai explicații parțiale. Adevărurile istoriei noastre sînt, bineînțeles, cele atestate de toate izvoarele istoriei, dar toate acestea au fost convertite în simboluri care ne-au dovedit că ceea ce s-a făcut aici n-ar fi avut însemnele duratei dacă gîndul nu era neconținut prezent. Adevărurile istoriei noastre ne-au fost relevate prin acea muncă tenace de două decenii pentru a scrie **istoria unitară** a țării noastre văzută în toate interferențele ei, în toate conexiunile.

Ne aflăm în plin proces de realizare a acestui nobil și permanent deziderat asupra căruia secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a insistat nu numai o dată, cu o adevărată pasiune. N-a fost ușor pentru că a trebuit să înfrîngem inerția, opacități, neînțelegeri și prejudecăți de tot felul. N-a fost ușor pentru că adevărurile istoriei trebuie puse în evidență cu rigoare dar și cu pasiune. Cu acea pasiune care nicio dată nu trebuie să falsifice istoria, dar nici să lase deoparte marile ei momente, oamenii ei de seamă, cărțile ei fundamentale.

Douăzeci de ani au însemnat mult în acest uriaș proces de restituire a unei istorii unitare a țării noastre, a cărei dimensiune fundamentală e cultura. Un proces de asemenea proporții nu poate fi socotit încheiat. Am realizat mult, dar sîntem încă dator față de trecutul nostru și față de cel ce ne-a dat posibilitatea să-l cunoaștem și să-l prețuim cu rețipărirea unora din operele fundamentale ale istoriografiei noastre, cu realizarea marelui ei corpus, cu studii și monografii despre mari epoci ale civilizației românești, despre marii noștri oameni de stat. Avem toate motivele să le așteptăm cu încredere deplină, convinși că fiecare din ele — cele scrise în trecut și cele scrise astăzi — își vor aduce contribuția la punerea în valoare a adevărurilor istoriei noastre.

Valeriu Răpeanu

Ceaușescu — Partidul

Urcînd spre culmi Cetatea întocmită,
Zidind idei în inimi și în piatră,
Noi poate ne-am mai poticnit pe drum,
Dar EL, PARTIDUL... niciodată !

În lupta cu „a fi” neconținut,
Citim dorinți pe fruntea-nrouată,
De-am obosit sub Soarele torid,
EL nu, PARTIDUL... niciodată !

Arînd ogorul Țării pentru semănat,
Cuvîntul său străfulgeră săgeată,
Noi căutăm și umbra uneori,
Dar EL, PARTIDUL... niciodată !

Prin inimi trece cîntec de indemn,
Spre a-nălța o Patrie visată.
Noi poate am dormit un somn tîhnit,
EL nu, PARTIDUL... niciodată !

Ca neodihna mării-i gîndul, fapta,
Deși pe chip nînsori par să se-abată,
Noi poate mai îmbătrînim cu anii...
Dar EL, PARTIDUL... niciodată !

Constantin Clisu

ELENA GRECULESI : P.C.R.
(Din expoziția Ani de mărețe împliniri — sala Dalles)

Moștenirea literară

LITERATURA de astăzi se sprijină pe temelii durate de înaintași. Continuă opera lor, o întregeste, o diversifică și o dezvoltă în spiritul modernității. De aceea, tocmai, constituie valorificarea moștenirii literare o operă de o arzătoare actualitate, înconjurată fiind de grijă, stimă infinită și acțiuni menite să-i asigure un cadru eficient de desfășurare. Cum spunea în 1971 președintele țării noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „noi apreciem mult aportul oamenilor noștri de cultură, contribuția pe care înaintașii au dat-o la dezvoltarea culturii noastre... Aprecieri trebuie să apreciem tot ceea ce este valoros, bun în trecutul nostru”. Oricine examinează cu obiectivitate și bună credință realizările din acest domeniu înfăptuite după 23 August 1944 și, mai ales, în ultimele două decenii nu poate să ajungă la altă încheiere decît că sînt remarcabile.

Se poate spune că, practic, toate valorile literare autentice din trecut au fost restituite contemporanilor, într-un climat de largă înțelegere. Excomunicările vinovate, care operau cîndva, și-au încetat demult funcțiunile. Și astăzi, nici o stavilă nu poate bloca această operă de restituire. Desigur, acest proces de restituire culturală e guvernat de principii și metode. Principiile călăuzitoare se reduc la două, desigur esențiale, valoarea estetică și respectarea adevărului istoric încorporat în operă. Comentatorul exeget are, credem, îndatorirea nu numai de a releva valoarea estetică a operei de publicarea căreia se îngrijește, dar și să o comenteze în spiritul adevărului, neocolind, fals diplomatic, dificultățile ei de orice ordin. Cit privește metodele, aici trebuie respectate, cu rigoare, criteriile filologice de transcriere a textului, restituirea lui integrală (elimînd, așadar, practica dăunătoare a „croșetării” sale abuzive) și comentarea sa în perfectă cunoștință de cauză. Aceste principii și metode se cuvin aplicate în editarea operei oricărui scriitor din trecutul mai îndepărtat sau apropiat. Firește că atunci cînd e vorba de ediții critice lucrurile se complică. Aparatul critic, în asemenea tipuri de ediții, trebuie să se constituie în veritabile „dosare ale operei” conținînd tot ceea ce este necesar pentru înțelegerea ei (biografia fiecărui scriitor, variante, receptarea în epocă, bibliografie). Avem dator să acordăm cea mai mare atenție acestor tipuri de ediții și să ne îngrijim de apariția lor în condițiuni științifice ireproșabile. Pentru că ele sînt cele care rămîn și constituie nutrimentul pentru edițiile de masă. De calitate înaltă științifică a acestor ediții de referință depinde imaginea pe care o transmite generația noastră posterității despre opera marilor valori ale literaturii și culturii înaintașilor noștri. Se impun, în acest scop, măsuri eficiente menite să asigure intensificarea ritmului de apariție a edițiilor critice. Desigur, totodată, trebuie să veghem la apariția operei clasice literaturii române, în ediții de masă, cu tiraje suficiente, pentru a asigura nevoile de instruire ale tineretului școlar. Idealul spre care năzuim, cred, cu toții este ca operele scriitorilor noștri fundamentali să se afle întotdeauna în librării în ediții bune și accesibile.

În acest efort conjugat și sistematic de restituire a operei clasice literaturii române se află angajate competențe remarcabile. Competențe care se dăruiesc, cu pasiune, unei acțiuni de înalt interes național. Ar fi nedrept să nu observăm că în sfera acestor competențe, lotul cel mai impozant îl constituie editorii din generațiile mai cu experiență. Din păcate sînt destul de puțini editori mai tineri care să se consacre acestei munci de erudiție și abnegație. Fenomenul, îngrijorător, va fi — să sperăm — depășit, asigurîndu-se acestei activități continuitate și perspectivă pe termen lung.

Ceea ce s-a înfăptuit pînă acum este demn de stimă și prețuire, dovedind grijă reală pentru creația celor de dinaintea noastră. E necesar — cum spuneam — să asigurăm continuitatea acestui efort la un registru și cu rezultate superioare calitativ. E necesar să medităm cu gravitate la tot ceea ce avem de făcut și putem face și să milităm pentru a ne consolida climatul necesar înfăptuirilor.

Z. Ornea

Deschidere spre trecutul eroic

C U aproape nouăsprezece ani în urmă, în 1965, Congresul al IX-lea al partidului, care fundamenta o nouă etapă de dezvoltare a țării, deschidea și culturii poarta cea mare. Literatura a fost printre primele arte care au intrat pe poarta larg deschisă spre creația îndrăzneată și autentică. Unul dintre aspectele majore, ca semnificație, ale artei literare este reprezentat, încă de atunci, de inspirația scriitorilor care au început să caute și să redea în operele lor trecutul eroic al poporului. Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, spunea în cuvântarea ținută la Congres: „...trebuie aprofundate de pe pozițiile materialismului istoric cele mai importante etape și evenimente din istoria țării și a poporului român, oglindindu-se faptele în mod obiectiv, în deplină conformitate cu realitatea”. Scriitorii au transformat îndemnul în sarcină de onoare, și literatura istorică a devenit unul dintre genurile în care s-au scris cele mai izbutite cărți ale contemporaneității. Dramaturgia, mai cu precădere, a răspuns și cu promptitudine, și cu entuziasm, la deschiderea spre istorie, iar operele dramatice s-au impus repede, au devenit populare și și-au cîștigat un loc de frunte în mișcarea culturală care a urmat Congresului. Dacă pînă în 1965, libertatea de a ne reconsidera trecutul istoric era frînată de dogmatism și concepții exonate, uneori chiar de idei false, dușmănoase adevărului istoriei noastre, după 1965 am putut să gîndim și să ne exprimăm liber asupra patriei și a idealurilor ei. Mărturie stau atîtea opere literare izbutite ce au fost scrise în acești ani și au intrat definitiv în patrimoniul culturii românești.

Dramaturgia a adus istoria pe scenă și a redat poporului sensul adînc al eroismului. Preluind pe clasic, dar îmbogățindu-i prin aprofundarea semnificațiilor care străbat istoria noastră, dramaturgii contemporani s-au apropiat de eroii veacurilor trecute nu numai cu dragoste și admirație, ci mai ales cu dorința de a-l înțelege mai profund, de a le descifra gîndurile și înțelepciunea care i-au împins la fapte. De aceea, dramaturgia noastră de azi este mai puțin spectaculoasă și pitorească, și mai mult politică și filosofică.

Istoria noastră de mai bine de două milenii, furtunoasă și tulburătoare, nu poate fi înțeleasă fără a urmări marile ei idei conducătoare, care i-au incunat destinul și au condus-o de-a lungul a două mii de ani pe un singur drum, drumul libertății, independenței și al Unirii. Toate veacurile s-au scurs și s-au consumat în numele acestor idei, care și-au, pus pecetea lor nobilă peste toate evenimentele istorice.

Dar nu numai atît. Dramaturgia contemporană a descoperit și ea, alături de științele sociale și istorice, perspectiva europeană a poporului român. N-am fost niciodată o „anexă” a istoriei Europei, n-am rămas, în două mii de ani, nici o zi la periferia evenimentului european. Dimpotrivă, noi am făcut totdeauna istorie europeană și am contribuit în mod esențial la evoluția continentului. Contribuția europeană a poporului român a fost încă una din ideile dramaturgiei noastre contemporane. Piese istorice scrise în acești nouăsprezece ani au îndrăznit să vorbească și despre „miracolul” poporului român. Cine sîntem noi, românii, și de unde am venit aici? Există un singur răspuns: Noi sîntem aici! De venit, n-am putut veni de nicăieri, din moment ce ne-am născut aici. Am avut și noi un potop, căci am fost inundați de horde trecătoare. De inecat, însă, nu ne-am inecat, fiindcă am avut o mie de virfuri Ararat pe care spiritualitatea noastră ne-a înălțat ca să supraviețuim pînă trece puhoiul și se retrag apele. Acesta este miracolul! Iar dramaturgia contemporană a vorbit despre el cu succes.

Patriotismul nu este numai un sentiment, ci, mai ales, o idee politică. Permanența spiritualității românești este puterea cu care străbatem veacurile.

Dan Tărchilă

ION BIȚAN, VLADIMIR ȘETRAN : Salutul
(Din expoziția Ani de mărețe împliniri – sala Dalles)

Marele îndemn

ESTE de neprețuit îndemnul tovarășului Nicolae Ceaușescu adresat scriitorilor de a crea „o literatură care să contribuie activ la făurirea omului nou, la conturarea modelului uman al orînduirii comuniste”. Scriitorii se regăsesc astfel implicați, cu toată răspunderea, în semnificația revoluționară a acestui înalt imperativ. Privind azi viața socială de zi cu zi, nu poți să nu constăți neasemuita efervescență ce o străbate. Pretutindeni, pe cuprinsul țării, armonios distribuite, în lumina concepției de ansamblu, coordonatoare a partidului, a secretarului său general, se înalță construcțiile civilizației noastre moderne: pretutindeni, gîndul și fapta se îmbină pentru a da forme noi, îmbogățite, tuturor așezărilor noastre; pretutindeni cercetarea științifică devine din ce în ce mai cuprinzătoare, mai minuțioasă, mai aplicată, integrîndu-se eficient în programul dezvoltării social-economice: pretutindeni activitatea cultural-educativă se desfășoară tot mai intens, iar Festivalul național „Cîntarea României” demonstrează cu prisosință vitalitatea virtuților de creație ale poporului.

„Să redăm realitatea — sublinia la Consfătuirea de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative din august, anul trecut, tovarășul Nicolae Ceaușescu — dar să găsim nu neștinută, ci puterea din pădure, ci să găsim copacii tineri, să găsim tot ceea ce este bun și demn în societatea noastră, în munca și viața constructorilor socialismului”. Îndemnul este, așadar, spre cunoașterea vieții poporului, spre izvoarele ei nesecate și, astfel, călătoria reporterului, a scriitorului cuprinde toate zonele patriei, sate și orașe, din cîmp și din munți, șantiere și uzine, școli și instituții social-culturale. În acest chip, scriitorul își cunoaște și cititorii, fiindcă documentarea se încheie, adesea, cu o seară toare literară, cînd sala clubului, a căminului cultural, a casei de cultură devin arhipline, fiindcă se petrec acolo lucruri pe cît de simple pe atît de importante cu privire la ceea ce se numește „întîlnirea cu publicul” a autorului de carte. Pentru confruntarea cu cititorii scriitorul se pregătește continuu. Momentul e fixat chiar de apariția cărților sale: plecînd spre cititor, cărțile îl iau cu ele, în esență, și pe autor. Există însă și aceste întîlniri „față în față”, între cititori și scriitori, ca oameni care își arată ei înșiși producția, întîlniri-dezbatere, veritabil termometru viu (la fel de necesar ca și cel al criticii literare) de măsurare a temperaturii literaturii, a puterii ei de a încorpora sintetic, prin virtuți specifice, istoria și viața noastră contemporană. Ele, aceste întîlniri, merită a fi amintite tocmai pentru faptul de a fi tot atîtea împrejurări în care se poate vedea de cîtă popularitate se bucură cărțile de poezie, proză, dramaturgie, istorie și critică literară, reportaje și eseuri care își propun o problemă de importanță majoră pentru condiția omului de astăzi. De aceea și întrebările cititorilor sînt, de fiecare dată, deschise, prietenești, sincere, vizînd direcții tematice cu un adînc rol formativ spre care gravitează în genere arta, și cu atît mai intens acum, la noi, cînd țelul suprem pe plan ideologic, politic și mo-

ral îl constituie o construcție de un fel deosebit, a unei societăți noi, deci a unui om nou, el însuși la rîndu-i făuritor de valori nepieritoare. „Noi pornim de la principiul că realizarea noii orînduirii sociale — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu în tezele sale cu privire la conștiința revoluționară și făurirea omului nou — nu este posibilă fără transformarea conștiinței omului, că înfăptuirea revoluției socialiste, realizarea unor schimbări uriașe în întreaga structură a societății nu sînt posibile fără o revoluție în gîndirea și în felul de a fi al oamenilor”.

Astfel, dacă ne întrebăm cum poate fi definit eroul artei contemporane și prin ce se deosebește el de predecesorii săi, răspunsul ni-l dăm tocmai în acest spirit nou, revoluționar, instaurat de secretarul general al partidului în întreaga noastră viață social-culturală. În literatură au fost creați eroi de neuitat și plini de strălucire. Eroul de azi întrușchipează omul modern, complex, care luptă fără preget pentru binele social. Eroul de azi este omul muncii, omul faptei creatoare, cu un larg orizont politic și cultural, devotat profund idealurilor poporului. „Poporul — în care tineretul are un rol de seamă — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Cuvîntarea la Consfătuirea de la Mangalia —, oamenii muncii sînt cei care au realizat tot ceea ce am obținut în dezvoltarea socialistă a patriei noastre. Ei sînt eroii care trebuie să-și aibă locul în film, în teatru, în poezie, în artă, în literatură, în pictură, în toate domeniile creației artistice!” Existența acestor eroi în literatură, în artă, nu depinde, așadar, decît de forța de cunoaștere, de talentul, de patosul creator al scriitorului, al artistului. Credem, astfel, în acea literatură care are în vedere for-

marea, pregătirea și educarea omului, pentru că literatura este o cale prin care i se deschid, îndeosebi tînărului, ferestrele vieții. Dacă procesul cunoașterii lumii și societății are o aripă numită știință, literatura este iarăși o aripă la fel de necesară.

Cînd se compară literatura cu un izvor viu al vieții, ne ducem cu gîndul la înțelepciunea populară în care se spune că din izvorul care curge, apa este mai bună. Ținem deci la literatură ca la izvorul cel limpede, curgător, cel care se varsă neîntrerupt ca dintr-o fîntînă adîncă, întocmai ca și sufletul poporului. „Noi avem izvoare nesecate care, dacă bei din ele, te întineresc, îți dau noi puteri de viață, îți stimulează forța creatoare”, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, iar pe scriitorii îi îndeamnă: „Sorbiiți apa limpede, răcoritoare și veșnic vie a izvoarelor patriei noastre”. Întîlnirile cu oameni de profesii și de vîrste dintre cele mai diferite acolo, la locurile lor de muncă, sînt, de fapt, și clipe de înfîlțare a operei literare, de pregătire a receptării viitoarelor lucrări și, totodată, o adevărată școală unde se învață să vezi cartea prin viață. O școală ce extinde mereu orizontul spiritual și dă vitalitate creației.

O carte valoroasă, un concert, un spectacol au și vor avea, de fiecare dată, și calitățile unui bun pedagog. Urmind marele îndemn al tovarășului Nicolae Ceaușescu, literatura, arta, alături de toate celelalte forme educative, vin, astfel, în sprijinul țelului partidului nostru: a crește oameni de azi și de mîine, a forma constructori, a-i modela pe cei care pregătesc înaintarea României spre comunism.

Vasile Băran

Simbolul demnității noastre

Precum lumina-n care cresc bărbații
răsfrîntă din istorie, pulsînd
în inimile lor, iubim Carpații
și România, una pe Pămînt!

Precum aprindem cu privirea bolta
de dragoste a pădurii și cîmpei,
în fiecare spic iubim recolta
întreagă și destinul României.

Precum în fiecare bob palpită
o inimă de zeu cu dorul gliei,
cu fiecare zi e mai iubită
făptura Lui — simbol al României.

Ion Popescu

Eroul națiunii

ZAMFIR DUMITRESCU : Portret
(Din expoziția Ani de mărețe împliniri – Sala Dalles)

I
El s-a născut, să fie nemărginirea noastră,
Secunda ce ne duce la tărmlu cu noroc !
Priviți, portretul clipei, vecia-i face loc,
În ochiul ei încapă întinderea albastră.

În gestul lui e dreptul acestui neam străbun,
Ce vine de departe și pleacă mai departe,
E cîntecul luminii ce nu cunoaște moarte,
E drumul ce ne poartă, mereu, spre-un timp mai bun.

El s-a născut anume din dor și din speranță,
Din cîntec de legendă, din mioritic grai,
Și veșnic se va naște pe-acest picior de plai,
Să fie pentru visul poporului instanță.

Se limpezește apa istoriei în el,
Curg riurile toate pe trepte de lumină ;
El s-a născut, să fie în oameni cupa plină,
Doar la a noastră muncă să facem azi Apel.

II

Din firele de iarbă, din glie s-a născut,
Din lacrima trecută prin veacurile toate
Și e oglinda noastră, în fiecare minut,
Speranța care pașnic în pieptul țării bate.

El s-a născut din doruri, la margini de izvoare,
În munții unde brazii istoriei se-nchină,
Și-a traversat a nopții adîncă închisoare,
Pe-a României brazdă însămînțînd lumină.

Cresc gîndurile noastre, în gîndul lui profund,
Precum sămînța crește și se transformă-n faptă,
Istoria română mai urcă încă-o treaptă,
În ea rămîne timpul statornic și rotund.

III

El trebuia să vină de dincolo de vreme,
Din marile secunde însămînțate-n steme,
El trebuia să vină și veșnic a venit,
De cînd pămîntu-acesta în noi s-a zămislit.

Pe nume Burebista, copacii l-au strigat
La începutul lumii pe-acest viteaz bărbat,
Și Decebal, poporul din Dacia străbună
L-a zis lingă izvorul acoperit de Lună.

Nimic n-a fost să-l frîngă, nici vînturi, nici ninsoare,
Dacă a fost nevoie, El s-a numit „cel Mare” ;
Cînd liliacu-n floare stătea lingă gorun,
El s-a numit în gîndul palmașilor „cel Bun”,

Iar cînd Bosforu-n valuri, spre Istru s-a pornit,
El s-a numit Viteazul și-n Alba s-a nuntit
Cu țara lui unită, ca razele-ntr-un soare
Și s-a născut prin veacuri la nașterea „cea Mare”.

IV

Bunicii lui de-a lungul istoriei trudesc
Și-n ochii lor adîncul pămîntului se-arată,
Pădurile luminii în ei se-adăpostesc,
Istoria română în ei se-adună toată.

Bunicii lui cu doina au stat mereu la sfat,
Cu piine și cu sare s-au înălțat pe zare,
S-alunge vîntul iernii din delta cu hotare,
Să fie peste dinșii doar țara împărat.

Traian și Burebista și Decebal și Glad,
Sînt bunii lui pe care i-am așezat în piept,
La poarta nemuririi, eu tot mereu i-aștept,
Să treacă veșnicia peste al clipei vad.

Istoria română cu Mari bunici e plină,
Cu Bogdan și cu Mircea, El a urcat prin timp,
Să făurim în suflet un românesc Olimp,
Să fie-n suflet țara stăpînă și deplină.

V

Pe treptele spălate de vînturi și de ploii,
El a suit cu dinșii catargele din vise,
Și daeă-au fost, adesea, flăminzi și ruși și goi,
Au coborît înaltul din doină peste-abise.

Bunicii lui sînt brazii din nouă sute șapte,
Peste tăcerea albă, de gloanțe,-adînc surpați,
Sînt firele de iarbă crescute în Carpați,
Sînt razele de lună ce-au luminat prin noapte.

Cu inima sfințită de-al zării tricolor,
Ei au urcat la Plevna redutele păgîne,
Izvoarele române să fie-n veci stăpîne,
Pe-adîncul lor de ape, de cîntece și dor.

La poarta-mpodobită cu steagurile roșii,
Li așteptăm să vină mereu din depărtare,
N-am cheltuit secunda din curgerea lor mare,
Pe dealul veșniciei, doar ei ne sînt strămoșii.

VI

Vin vîrstele din zarea atîtor calendare,
Mereu sosește timpul la poarta carpatină,
E tot mai multă ziua în suflet ; pe lumină
De larg aleargă clipa spre clipa viitoare.

De cum sosește timpul și se adună-n noi,
Mai tînăr ne e pasul ce urcă peste creste,
Eroul Națiunii, mereu mai tînăr este,
În prag de noi secunde și roditoare ploii.

În fiecare faptă se-nfăptuie o țară,
Sub gîndu-i plin de soare, sub vorba dreaptă-a lui,
Și timpul veșnic trece, făcîndu-se statui,
Mult mai înalt e plugul semînței ce ne ară.

Vin vîrstele din larguri, la noi în calendare,
Dar lingă toate cite pe lume vîrste sînt,
A lui e vîrsta țării, și-un milenar pămînt,
În vîrsta lui adună secunda roditoare.

VII

În prag de-adolescență, cînd anii înfloresc,
Cînd visul are aripi cît globul pămîntesc,
El a plecat prin noapte să caute lumină,
Să curețe Carpații de beznă și rugină,

Petale mari să țeasă peste străbuna țară,
Să fie-n oameni timpul ogor de primăvară,
Semînțele să cadă în brazdele adînci,
Să nu se mai ținască secunde pe brînci.

S-au scurs, de-atunci, decenii, rugina nu mai este,
În fruntea țării mele, pe înflorite creste,
E-adolescentul care, în zare a plecat,
Din depărtări s-aducă covorul fermecat ;
Adolescentul, care, rămîne veșnic tînăr,
Purtînd destinu-acestui popor străvechi, pe umăr.

Oricîte calendare, din timp, se vor desprinde,
El va rămîne tînăr, ca timpul din colinde ;
Secunde din zare le-aduce mai aproape,
Măslinul să-nflorească nestingherit sub pleoape.

VIII

În vîrsta lui e clipa din oameni mai rotundă,
În vîrsta lui e vîrsta acestui timp profund,
Ce urcă viitorul pe aripi mari de gînd
Și zarea românească cu infinit inundă.

În vîrsta lui se-adună tot timpul care-a fost
Și timpul care-așteaptă pe cheiuri de izvoare,
În vîrsta lui secunda, bogată e și mare,
Istorie se face secunda lui, și rost.

În vîrsta lui e vîrsta acestor 'nalți Carpați,
Ce stau de pază țării, în haine noi de pace,
E clipa care vine și-n roade se preface,
În vîrsta lui sînt anii din inimă bogați.

Cu fiecare clipă ce-n vîrsta lui sosește,
Mai tînăr este timpul, mai cald și plin de har,
În vîrsta lui de astăzi, e-un miine milenar,
În vîrsta lui de miine, un astăzi înflorește l...

IX

Istorie, El este în fiecare gînd,
În fiecare vorbă în suflet semănată ;
Istoria română în gestul lui se-arată,
În amfiteatrul lumii să stăm în primul rînd.

Pe-ntînsul frunții sale se-adună largul tot,
În cupa miinii sale recoltele-s bogate,
E cerul din privire pictat cu nestemate,
Din apele fîntinii, un miine veșnic scot.

Istorie noi facem din drumul ce ne poartă,
Spre zările visate de fiecare străbun,
În piinea noastră albă speranțele adun,
În fiecare clipă tăiem mereu o poartă.

De la un cap la altul de vise și de zbor,
Stă cheazășie OMUL cu templele cărunte,
Conducătorul care e pentru țară punte,
Bărbatul care poartă în suflet un popor.

X

Cînd zicem CEAUȘESCU, în inimă și gînd,
Vedem această țară urcînd pe-nalte creste,
Acolo unde visul coboară din poveste,
Acolo unde timpul ne-așteaptă fremătînd.

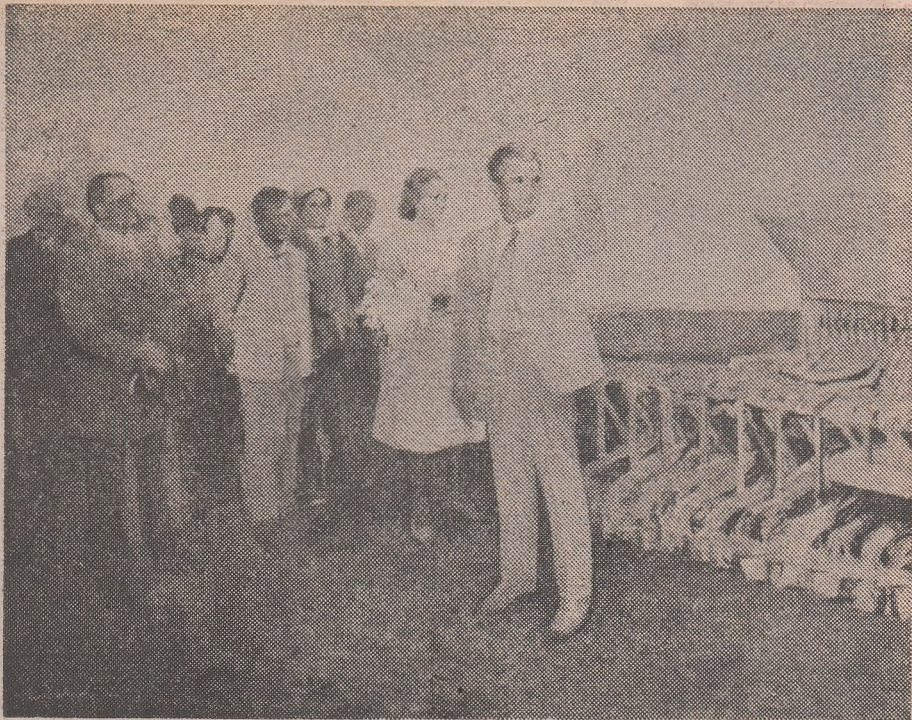
În fruntea României e fiul cel mai bun,
Conștiința națiunii, statornică și pură,
În vorba lui profundă, e-a zborului măsură,
Nemărginite aripi e-acest prezent străbun.

Partidul are-n frunte cel mai viteaz bărbat,
Partidul are-n frunte cea mai vitează viață,
Cîmpia tricoloră în El s-a intrupat,
S-au intrupat Carpații ce zborul lui ne-nvață.

Ne-a fost să fim prin veacuri conduși de-aleși bărbați,
Dar printre toți Carpații istoriei române,
El este cel mai mare, și astfel va rămîne,
Cît timp pe lumea asta vor exista Carpați l...

Ion Văduva Poenaru

EUGEN PALADE : Primăvara

VINTILA MIHALESCU : Vizită de lucru

„Ani de mărețe împliniri”

DOUĂ expoziții ample marchează semnificațiile acestui ianuarie bogat în evenimente, instituindu-se ca un omagiu adus istoriei trecute și celei prezente, într-o inextricabilă dialectică și cu un patos revoluționar amplificat la dimensiunile contemporaneității. Într-o firească și logică prelungire a nobilelor idealuri, ca un continuu mod de a fi specific poporului român, imaginile de la „Muzeul de artă al R.S.R.”, închinat Unirii de artiștii epocii sau de cei ce au urmat, se întindesc cu cele expuse în sala „Dalles” sub generosul și adinc semnificativul titlu: **Ani de mărețe împliniri**. Asistăm, de fapt, la o întâlnire a generațiilor prin istorie, la un transfer de militantism artistic și responsabilitate civică, din perspectiva uriașului progres realizat pe toate planurile în anii socializmului, a tuturor succesorilor ce marchează nu numai prezentul ci și devenirea. Dialogul peste timp relevă nu numai etapele unui proces, dificil și eroic totdeauna, ci și o mutație de conținut, de calitate, atît în structura socială, politică, economică, materială, cit și în cea spirituală, cu numeroase și spectaculoase consecințe, atît de evidente astăzi. Nostalgia reîntîlnirii cu „clasicii” croniciari plastici ai actului Unirii — **Th. Aman, Carol Popp de Szathmari, C. Danielis, Gh. Taftarescu** — este metamorfozată într-un stenic sentiment de actualitate dinamică prin contribuția artiștilor contemporani, martori și rapsozi ai actualității fierbinți, ai împlinirilor noastre esențiale. Și aceasta cu atît mai mult cu cit, polarizate în jurul personalităților ce au dat relief epocilor respective, expozițiile relevă și un adinc flux de comunicare, de continuitate în idei, vise și împliniri, între două momente esențiale ale istoriei noastre moderne.

Cu atît mai pregnant ne apare tonul activ, viu, actual și simptomatic pentru realitățile contemporane pe care îl relevă expoziția de la sala „Dalles”, gîdită ca o reflectare a existenței dinamice și un omagiu adus celui sub semnul căruia se desfășoară istoria ultimelor două decenii. Senzația de permanent proces evolutiv, de implicare directă, revoluționară, ne este pregnant oferită de sensul tema-

tic al lucrărilor, de conținutul și mesajul lor, contactul nuanțat cu evenimentul cotidian sau cu momentele festive articulat, prin alăturare, un capitol de istorie în imagini. Sînt, în expoziție, numeroase ipostaze omagiale închinat Președintelui țării, în fond proiecții la scara monumentalului a stimei și respectului pe care le inspiră promotorul României socialiste, precum și lucrări care surprind momente semnificative din activitatea cotidiană, din vizitele de lucru și întîlnirile cu cele mai diferite categorii de cetățeni, implicit cu toată gama problemelor ridicate de existență într-o țară activă, în dezvoltare, cum este a noastră. Numeroși artiști, din cele mai diferite generații și cu orizonturi stilistice diferite, redau cu vizibilă dăruire și dragoste scene intrate în patrimoniul istoriei contemporane, ridicînd la rang de simbol ceea ce este, pentru Președintele țării, fapt cotidian, condiție de a fi și a se afirma ca un continuator al tradiției noastre. Firește, alegoria și metafora ocupă un loc important, spațiul imaginii devine un loc al multipleror implicații și nu o simplă restituire corectă. În textura fiecărei lucrări simțim, simultan, prezența întregii țări, prezența Partidului și a comuniștilor, un generos univers de idealuri și împliniri configurat cu mijloace specifice. Iar punerea în paralel a lucrărilor omagiale — portrete sau compoziții ample — cu cele ce reflectă aspecte ale muncii neobosite sau realitățile României socialiste dinamice conferă un ton aparte expoziției, festiv și în același timp apropiat fiecăruia, confirmînd și acoperînd deplin sensul genericului: **Ani de mărețe împliniri**.

PARCURGAREA expunerii se realizează în raport cu numeroase centre de interes, în jurul cărora se grupează piese ce subliniază sensul ideatic general, pictura intrînd în dialog permanent cu sculptura, ca pentru a investi spațiul cu atmosfera festivă necesară. Ipostazele variate alese pentru a configura omagiul adus, prin artiști, de întreaga țară, proiectează în prim plan nu doar o simplă portretistică ci o condiție firească, umană și apropiată fiecăruia dintre noi, un mod de a fi al omului

ales de oameni. Firescul atitudinilor, spontaneitatea expresiei, concentrarea interioară și degajarea gestului se rogăsesc în portretele Președintelui, restituind nu doar o imagine atent tratată, ci o personalitate, în toată complexitatea ei, de unde și caracterul emblematic al acestor reprezentări. Acesta este cazul portretelor sculptate, printre care cel semnat de **Ion Jalea** rămîne un reper, opere ale unor artiști ca **Paul Vasilescu, Horia Flămîndu, Emil Ruși, Eftimie Birleanu, Nicolae Kruch, Aurelian Bolea, N. Pascu** sau **Andrei Ostap**. Nuanțele specifice manierei fiecărui artist creează o diversitate interpretativă ce formează una din calitățile selecției, piesele în relief sugerînd o posibilă friză care să reunească în compoziții simbolice etapele unei istorii contemporane. Cu atît mai mult cu cit în unele cazuri piesele sînt gîdite ca proiecte de monument, destinate deci spațiului larg al civilizației noastre, societății în totalitatea ei agorică. Alăturate, alte lucrări inspirate din realitatea românească, metafore sau simboluri cu acut ecou contemporan, vin să amplifice sensul de împlinire pe care îl afirmă expoziția, printre ele remarcîndu-se cele semnate de **Ion Vlasu, D. Pasima, I. Iliopolos, Peter Balogh, Izsak Martin, Iulia Oniță, Gabriela Manole Adoc, Ion Irimescu, Ioana Kassargian, Geia Caragiu și Gh. Hiescu-Călinești**.

Pictura, preponderentă, reunește calitățile tradiționale de compunere, culoare, desen, cu patosul revoluționar și sensul ideatic angajat, oferîndu-ne prin cîteva compoziții ample exemple de frescă actuală, contemporană. Imaginea activă, dinamică, a Președintelui țării este și în acest caz subiectul unor imagini simbolice, dar și al „reportajelor” realizate la temperatura înaltă a activității prodigioase desfășurate zi de zi. Reținem valoarea complexă a lucrărilor semnate de **Eugen Palade, Doru Rotaru, Dan Hatmanu, Ion Șulea-Gorj, Traian Brădean, Eftimie Modălcă, Elena Greculescu, Vladimir Setran, Ion Bișan, Vasile Celmare, Constantin Nițescu, Vintilă Mihăilescu, Zam-**

fir Dumitrescu, Adrian Dumitrache, Dan Cristian, Ion Țarălungă, Lazăr Iacob, Gh. Apostu, Rodica Svințiu, Maria Nemes, Elisabeta Dorobăț, Alex. Iacubovici și N. Bictalvi, Paul Atanasiu sau Veronica Arghir, fiecare găsiind o modalitate originală și o situație încărcată de semnificații pentru a redacta omagiul lor artistic. Cele mai diferite domenii de activitate, cele mai diferite sectoare ale economiei și vieții sociale, de la industrie la agricultură, de la știință și cultură la pregătirea militară, sînt surprinse ca tot atîtea locuri de muncă ale Președintelui, în neobosită acțiune de amplificare a împlinirilor de pînă acum. De aceea prezența altor imagini, peisaje industriale sau compoziții cu tematică, imagini ale patriei și ale oamenilor ei, este nu numai justificată ci chiar necesară, printre ele numărîndu-se cele semnate de **Geta Mermize, Gh. Ioniță, V. Almășanu, I. Sălișteanu, Const. Blendea, C. Piliuță, Ion Gheorghiu, Viorel Mărginean, Ion Pacea, Spiru Chintilă, Eugen Popa, Adrian Podoleanu, Liviu Suhar, Marius Cilievici, Maria Mihalache, Mihai Rusu, Vasile Grigore, Corneliu Vasilescu, Georgeta Năpărus, Florica Lazăr, I. Matyas, A. Ciupe, Teodor Botiș, Oct. Gri-gorescu**.

Grafica, mai redusă numeric, trăiește prin capacitatea ei de a utiliza simbolul și metafora alături de reprezentarea curentă, în acest domeniu remarcîndu-se compozițiile lui **Ion Penda, Natalia Matei Teodorescu, P. Malușan, Suzana Fintinaru, Lidia Ciolac, M. Aciocoiței, I. Nica Simion-Gy**, deasemenea concepute ca omagii la scara istoriei contemporane.

Marcînd o aniversare dublă, cu multiple și esențiale semnificații, constituindu-se ca omagiu și profesiune de credință, expozițiile acestui ianuarie din cel de al 19-lea an de la evenimentul Congresului al IX-lea reprezintă emanațiile unei arte prin tradiție angajată în slujirea cauzei poporului, astăzi mai mult ca oricînd reflectînd istoria și împlinirile ei actuale, dar și devenirea României contemporane.

Virgil Mocanu

CONSTANTIN NIȚESCU : Omagiu

ION ȚĂRALUNGĂ : Pentru pace

Grija pentru creația literar-artistică

PĂRCURGÎND numeroasele lucrări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, putem desprinde cu ușurință o trăsătură proeminentă a personalității sale, și anume imbinarea organică a preocupărilor pentru dezvoltarea economiei și a relațiilor sociale cu grija pentru înflorirea literaturii și artei; iar comunitatea acestor preocupări izvorăște dintr-o concepție unitară asupra lumii, asupra realităților și proiectelor de definire a destinului românesc în lumea contemporană. Este și firesc să fie așa, de nădată ce se urmărește făurirea unei societăți noi, ridicarea nivelului de cultură al întregului popor, înălțarea vieții spirituale, scopul ultim fiind omul, dezvoltarea sa multilaterală și armonioasă. De aceea, „Literatura, muzica, arta — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie să constituie o parte componentă a marilor epoci ale poporului nostru”, având rolul să-i ofere „noi dimensiuni și o mare perspectivă”.

Din concepția integrală a secretarului general al partidului vom desprinde câteva probleme și idei, pe acelea care revin mai insistent, având totodată un grad de mare generalitate și un caracter de îndreptar pentru creația artistică.

În activitatea creatoare din oricare ramură a artei o importanță primordială o au izvoarele de inspirație, ceea ce explică accentul pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu îl pune asupra acestui aspect. Reamintind o metaforă a lui Leonardo da Vinci — „Acela care poate merge la izvor nu trebuie să meargă la ulcior” —, artiștii sint îndemnați să-și tragă seva din izvoarele nesecate ale poporului nostru, să soarbă „apa limpede, răcoritoare și veșnic vie a izvoarelor patriei noastre socialiste”. Căci numai în acest fel literatura română poate să dea expresie nepieritoare noii condiții umane, să capteze în forme estetice de o mare varietate aspirațiile și frământările omului contemporan, universul său spiritual din ce în ce mai complex, virtuțile sale morale înaintate, lupta lui pentru idealurile de dreptate și libertate socială. Idealurile revoluționare noi, viziunea umanistă, configurarea mai adâncă a conștiinței de sine din partea creatorilor în operele lor — printr-o reflecție și autorefecție superioară — au rolul de a acționa formativ, de a imprimă dimensiuni și valențe noi culturii și vieții spirituale contemporane.

Problema ce și cum anume să fie oglindită viața noastră nouă, condiția omului contemporan, constructor al socialismului, este rezolvată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în mod cuprinzător, cu apel la pregnante elemente de rațiune dialectică. Operele de artă să nu fie oglinzi minciunoase ale realității: nici să nu înfrumusețeze realitatea, s-o prezinte idilic, căci ar dăuna spiritului și combativității revoluționare, dar nici să n-o deformeze, să n-o denigreze, prin înfățișarea ei în culori cenușii, căci ar fi la fel de dăunător: ci să redea lumea noastră în mod veridic și obiectiv, implicând militantisimul pentru perfecționarea societății și a omului. Or, crearea unei asemenea arte nu este posibilă în lipsa cunoașterii adânci și directe a realității, fără „prezența permanentă a scriitorilor și artiștilor în clo-cotul vieții și muncii constructive, acolo unde se făuresc marile valori ale progresului uman”. Fiind însă vorba de reflecția unei realități social-umane complexe, vaste, ca rezultat al interferenței activității constructive a poporului nostru cu fenomenele epocii contemporane, atât de contradictorii, împotriva oricărei posibile înțelegeri înguste, dogmatice a modalităților de creație și expresie artistică, tovarășul Nicolae Ceaușescu previne că este nevoie de o creație artistică bogată, de o mare varietate de genuri, stiluri și maniere artistice. Folosind aceste posibilități, situându-se pe pozițiile umanismului revoluționar, participând la munca eroică a poporului nostru, „scriitorii și artiștii vor putea dura opere nemuritoare, mărturii emoționante ale celei mai grandioase epoci din istoria României”, și astfel vor contribui la înobilarea ființei umane.

În unitate inseparabilă cu aceste idei este prezentat principiul dialectic al mișcării și transformării neîntrerupte a societății și omului, din care este dedusă necesitatea de a trata faptele de viață în contextul social-istoric contemporan, dezvoltându-le cauzalitatea intrinsecă, scopul, posibilitatea de a fi cunoscute.

Din principiul dialectic al devenirii este desprinsă și ideea că frumosul artistic însuși nu poate exista în sine, ca o categorie absolută, de tip platonice, ci el este întotdeauna expresia condițiilor istorice, a concepțiilor asupra vieții împărtășite de diferitele epoci, de diferitele clase sociale.

O artă concepută în asemenea coordonate nu poate fi compatibilă cu „înstrăinarea, cu lipsa de tel, cu gratuitatea, cu așa-zisul principiu al artei pentru artă, infirmat de întreaga dezvoltare a culturii universale”.

Vorbind „limba umanismului revoluționar”, cum sugestiv se exprimă tovarășul Nicolae Ceaușescu, descriind viața patriei socialiste, condiția omului contemporan, prin intermediul unei mari diversități de stiluri și modalități de construcție artistică, orientându-se în mod conștient opera în direcția „unei contribuții active la transformarea înnoitoare, progresistă a societății, a omului”, creatorii au toate șansele unei arte originale, elevate, patriotice și umaniste, adică exact ceea ce se așteaptă de la ei.

Înalta apreciere dată de secretarul general al partidului operelor de artă — „care au îmbogățit tezaurul nostru de valori culturale” — acționează ca un stimulent major, chemând creatorii să realizeze altele, încă mai izbutite artistic, pentru a răspunde astfel cerințelor spirituale mereu în creștere ale societății noastre contemporane.

Nu am epuizat desigur totalitatea ideilor ce alcătuiesc concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la statutul literaturii, al artei în general în România socialistă contemporană, dar și din acelea pe care le-am expus ni se dezvoltă ampluarea și coerența acestei concepții, caracterul ei dialectic și revoluționar profund mobilizator.

Traian Podgoreanu

Ctitor de cultură, de artă, de frumos

O ERĂ nouă s-a înscris cu litere de aur pe filele albe ale noii istorii românești, eră ce a deschis orizonturi largi în toate domeniile vieții economico-sociale prin Congresul al IX-lea al Partidului și care poartă amprenta celui al cărui nume este înscris pe frontispiciul ei — Era Nicolae Ceaușescu.

În istorie, numele acestui mare fiu al țării se înscrie alături de cel al marilor bărbați, luptători pentru independență și suveranitatea poporului român. Prin viziunea nouă, prin concepția sa revoluționară, prin strategia și tactica partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a așezat România printre țările cu o industrie dezvoltată, cu agricultură în plină înflorire, cu un înalt grad de civilizație și cultură, societatea românească oferind, astfel, fiecărui cetățean accesul liber spre împlinire, spre munca de creație și edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Și dacă azi, în lume, numele țării este rostit cu cinste se datorează spiritului nou, politicii înțelepte promovate de secretarul general al partidului, politică deschisă, străbătută de un umanism strălucitor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu oferă lumii un exemplu de înflăcărat luptător pentru dezideratele cele mai de preț ale omenirii: pacea și colaborarea pașnică dintre toate statele, indiferent de sistemul lor social. Conducătorul țării noastre promovează cu dirigenție dreptul fiecărui popor — fie mare sau mic — la deplină egalitate față de toate problemele general-umane, dreptul de a-și hotări singuri o soartă demnă și un loc demn în lumea contemporană.

IN sensul cel mai larg, istoria este desfășurarea vieții omenirii. Cum istoria se compune din fapte derulate în timp, și cum un fapt odată petrecut, nu mai poate fi schimbat în nici un fel, s-ar părea că știința istoriei e cea mai simplă și mai exactă din toate. Lucru care e departe de adevăr, întrucât dacă faptele ca atare nu pot fi schimbate, ele pot și e necesar să fie interpretate, aceasta fiind de altfel singura metodă posibilă de luminare exactă a faptelor.

Un anume mod de a produce cele necesare traiului omeneș, uneltele și meseriile, o revoluție, o bătaie, lasă după ele amintirea și puțină urme față de amploarea desfășurării lor reale. Pe măsură ce ne scufundăm în vreme, documente scrise sau alte urme — monumente de industrie și arte — ale civilizațiilor sint comprimate în biblioteci sau muzee, ce pot fi văzute, respectiv citite, într-un spațiu și timp infinit mai scurte și mai restrinse decât le-a trebuit lor, vieții și faptelor omenirii, să se desfășoare de-adevăratelea. Acest de-adevăratele înseamnă că, recompunând faptele, istoria, pentru a-și merita numele de știință și a ajuta oame-nilor, trebuie să comunice desfășurarea lor obiectivă, lucru ce, pe lângă înglobarea în răspuns a altor discipline ori „istorii” mai specioase, cere și obiectivitate din partea celui ce recompune faptele — a istoricului care, și aici încep contradicțiile, nu poate fi absolut obiectiv, fiind, ca orice om, determinat de propriile sale limite și de cele ale timpului și societății în care trăiește, respectiv ale clasei de care, recunoscut sau nu, conștient sau nu, aparține.

La această limită, contradicțiile, să zic așa, naturale sau artificiale provocate de neștiință ori exces de zel s-au făcut sim-

EFTIMIE MODALCĂ: Flamuri
(Din expoziția Ani de mărețe împliniri — sala Dalles)

Cind se spune România, se spune Nicolae Ceaușescu. Iar noi, cetățenii României socialiste, sintem mindri de El, de gindirea teoretică și de munca sa concretă, de zi cu zi, pentru înălțarea țării pe culmi neatinse vreodată.

În acest scop firesc și avântat, determinat de gindirea, de conceptele filosofice, politice, și sociale, inclusiv de tezele sale cu privire la creație, cultură și artă, se formează, se modelează omul nou, omul-constructor al socialismului și comunismului în România. În acest proces înnoitor, artele, literatura au cunoscut o efervescență nemaiîntâlnită devenind bunuri spirituale de fiecare zi ale maselor largi populare, ele inesele creatoare de noi valori în cadrul marelui Festival național „Cîntarea României”.

Cultura, în concepția secretarului general al partidului, a primului nostru președinte, este nu numai un bun al tuturor, indiferent în ce gral pronunță cuvintele, indiferent cărei clase sau pături sociale aparține, dar este și un drept larg folosit. Actul de cultură și civilizație este o emanatie efervescentă a poporului numai atunci cind el însuși produce prin efortul său voluntar, conștient, cultură și civilizație. Condițiile sint create în mod cu totul favorizant pentru afirmarea plenară a tuturor. De aceea, stă ca mărturie acestei emulații numărul din ce în ce mai mare de creatori de frumos, poeți, prozatori, dramaturgi și de alte genuri literare, precum și din celelalte sectoare ale culturii și artei.

Poezia cetății este lucrul, bunul de preț al țării. Glasul cetății vine să atragă mereu masele spre arta și cultura socialistă,

dătătoare de vlagă spirituală tuturor, iar cei care își asumă marea răspundere a creației dau la rindul lor cetății mari satisfacții, opere nepieritoare pentru popor și prin popor.

„Este o mare satisfacție pentru noi — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu în tezele privind arta și literatura cuprinse în volumul recent apărut în Editura Politică, în suita de opere „Din gindirea social-politică a Președintelui României”, — să putem costata că, în anii socialismului, scriitorii din România s-au angajat cu putere, prin operele lor, prin întreaga lor activitate, în slujba țelurilor nobile ale partidului nostru comunist, ale poporului român, atât în lupta pentru transformarea revoluționară a societății noastre, cât și în eforturile pentru promovarea politicii de prietenie și conlucrare cu alte popoare, pentru o lume a colaborării, păcii și progresului. Scriitorii din toate generațiile, fără deosebire de naționalitate — români, maghiari, germani, sirbi și de alte naționalități —, au dat societății opere literare de valoare, în toate genurile creației și într-o mare diversitate de stiluri care poartă amprenta spiritului nou, revoluționar, ce animă societatea noastră, a preocupărilor și aspirațiilor poporului, a mărețelor sale succese în edificarea orânduirii socialiste pe pămîntul României”.

Astfel, opera literară și artistică a tuturor creatorilor țării: români, maghiari, germani și de alte naționalități, glăsuiește la un loc în minunata limbă a României socialiste: aceea a muncii libere, a construcției socialiste și comuniste.

Horvath Dezideriu

Patriotismul și Națiunea

În istoria pe care am trăit-o ca ins social, cit și în istoria ca știință. În numele promovării idealurilor unei revoluții — cea de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 — la care generația mea a pus umărul temeinic și cu entuziasm, s-au produs și unele exagerări, care au exclus obiectivitatea, istoria fiind privită astfel prin prisma intereselor de conjunctură.

ÎNCEPÎND cu înnoitorul Congres al IX-lea, Partidul Comunist Român și secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cele trei congrese ce au urmat sau în multe studii, expuneri și cuvîntări ale secretarului general au revizuit asemenea practici. Pornind de la teoria marxistă, pe care au îmbogățit-o cu noi adevăruri desprinse și confirmate în practica vieții — singura care poate valida o teorie —, i-au îndemnat pe istorici, pe artiști și scriitori să redea cu mijloace specifice istoria, așa cum s-a petrecut ea.

În opera tovarășului Nicolae Ceaușescu se găsește un bogat tezaur de idei și învățăminte privitoare la istoria patriei — și, desigur, la istorie ca știință, care deschide un larg orizont al omului de știință, cit și artistului, scriitorului. Ampla sa Expunere la Adunarea festivă consacrată sărbătoririi a 65 de ani de la făurirea statului național unitar român conține o strălucită expresie a concepției integratoare asupra istoriei noastre, făurită de mase, de patrioți, de revoluționari, de toate forțele „progresiste care au luptat cu înflăcărare pentru idealurile unității naționale”, pentru eliberare socială, pentru independență și suveranitatea patriei.

Dintr-o asemenea viziune cuprinzătoare decurge în mod firesc necesitatea inter-

pretării organice a istoriei moderne a României — istoria clasei muncitoare și a mișcării muncitorești — așa cum, cu un an înainte, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, subliniasă la Plenara largită a C.C. al P.C.R. din 1-2 iunie, faptul că „partidul nostru nu este în afara națiunii și poporului, că națiunea noastră are o singură istorie, că partidul nostru s-a născut în luptele sociale în cadrul luptei poporului: istoria sa este istoria națiunii noastre și, deci, istoria națiunii este singura istorie care trebuie să oglindească întreaga dezvoltare a poporului nostru”.

Din aceste citate, două noțiuni, două concepte: **patriotismul și națiunea**, orientează spre esență problema istoriei, a adevărului ei. Unii zeloși ai tineretii mele nu acceptau aceste noțiuni, sau, mai exact, dacă nu le detestau le considerau depășite, din punctul de vedere al „socialismului”, al „internaționalismului”, uitându-se sau voind a se uita faptul — azi limpede ca privirea copiilor — că sus-zisele noțiuni nu se exclud. Patriotismul nu exclude internaționalismul, ci îi dă chiar o calitate autentică și traicică.

Cine nu-și lubește patria nu poate fi un autentic internaționalist, după cum cel ce nu-și slujește națiunea pină la jertfirea de sine e greu de presupus că ar putea sluji pe măsură o mai largă comunitate de națiuni. Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra istoriei deschide astfel o insufletitoare perspectivă atât studiului științific, cit și creației artistice inspirate din viața și lupta poporului, a maselor din străvechime pină azi.

Nicolae Crișan

■ Unirea a fost incununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gânditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor român.

NICOLAE CEAUȘESCU

Scrisori din vremea Unirii

ÎN TRE culegerile de documente legate de Unirea din 1859 care s-au publicat în anii următori, foarte importantă (și nu îndeajuns comentată la apariție) mi s-a părut aceea a **Correspondenței** dintre Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri (Editura „Minerva”, seria Documente literare, 1980). Textul a fost stabilit și tradus din franceză de Emil Boldan, autor și al unui amplu studiu introductiv). E vorba de o ediție critică, interesantă și prin numeroasele ei note, conținând 188 de scrieri ale lui C. Negri, agent plenipotențiar la Constantinopol, trimise primului domnitor al celor două Principate Române, între 4 februarie 1859 și 5 iulie 1865 (stil nou), și 39 de scrisori ale lui Cuza către ambasadorul său din aceeași epocă. Toate sînt, asadar, scrisori oficiale. Prea puține au fost tipărite integral înainte. Soarta lor ar merita dealtfel să fie evocată în câteva cuvinte. Arhiva Cuza, ținută în cea mai deplină ordine de Baligot de Beyne, secretar al cabinetului domnesc după 1860, a fost sechestrată de către complotiști în chiar noaptea detronării, intrind în posesia lui Dim. A. Sturdza, cel mai în măsură să-l cunoască însemnătatea, căci îi premersese (din 1859 în 1860) lui Baligot de Beyne ca secretar al domnitorului. Înainte de a trece în tabăra adversarilor lui. Sturdza va dispune o nouă clasificare și grupare a arhivei, încredințînd-o mult mai tirziu (după 1900) lui Ion Bianu, directorul Bibliotecii Academiei, cu indicația de a nu o pune imediat la dispoziția publicului. Ion Bianu o va aduce la cunoștința Academiei abia în 1928. Probabil că momentul nu e întîmplător: cu cîteva luni înainte murise Ion I. C. Brătianu, puternicul șef al partidului liberal, fiul lui Ion C. Brătianu, participant la complot și viitorul prim-ministru.

Negri și Cuza se cunosc de timpuriu și rămîn apropiați pînă la sfîrșit. Îi găsim împreună și în 1848 și în alte împrejurări istorice decisive. Cum se stie, Negri a fost, ca și V. Alecsandri, printre candidații la domnie care s-au recuzat în favoarea prietenului lor. Prietenia a jucat în viața oamenilor politici români ai secolului XIX un rol de seamă. Una din trăsăturile generației pașoptiste (aceeași care, de prin 1840 și pînă după Războiul de Independență, s-a aflat în centrul tuturor evenimentelor istorice și culturale) este felul în care reprezentanții ei cei mai cunoscuți au știut să-și unească forțele ori de cîte ori a fost nevoie. Mulți au fost și au rămas prieteni. Dar chiar și cei pe care unele evenimente i-au găsit în tabere diferite s-au reîntîlnit, cînd interesul țării a cerut-o, pe aceeași baricadă. Alături în 1848, s-au divizat după aceea, în anii exilului, pentru ca, în 1859, să strîngă rîndurile din nou. Un deceniu de polemici (unele violente) n-au sfîrșit solidaritatea. Unirea Principatelor constituie, de altfel, cel mai bun exemplu pentru această ultimă a deosebirilor de vederi. Este uimitor cum acești oameni încă tineri (cel mai mulți în 1859 în jur de patruzeci de ani) au putut să sacrifice orice interese personale și orice neînțelegeri de principiu și să colaboreze la înfăptuirea marelui act istoric. Această arată că, dacă ei nu împărțeau aceleași opinii cu privire la soluțiile politice și economice interne, erau unanimi în a socoti Unirea și Independența ca necesități absolut firești pentru propășirea țării.

Scrisorile schimbate de Negri și Cuza sînt, dincolo de valoarea lor istorică, documentul emoționant al raporturilor dintre doi prieteni, siliți de evoluția împrejurărilor să lase provizoriu deoparte problemele personale și să se întrețină, de la distanță, exclusiv în chestiuni oficiale. Agentul plenipotențiar la Constantinopol depune un efort considerabil în slujba intereselor țării și-l informează, conștiincios, pe suveranul său de mersul lucrurilor. Domnitorul îi scrie rareori el însuși, de obicei se folosește de secretarul

său personal. Este relația tipică dintre domnitor și ministrul său: doar că cel care se adresează „Alteței Serenissime” nu este un subaltern oarecare, ci prietenul cu opt ani mai vîrstnic, colegul de școală și tovarășul de-o viață. „J'ai l'honneur d'être de Votre Altesse Sérénissime le tres humble et obéissant serviteur” poate fi o formulă protocolară, fără altă semnificație, în majoritatea cazurilor, arătînd cum prietenia a făcut loc devotamentului, și nu față de persoana privată a prietenului de totdeauna, ci față de domnitor și față de țara pe care acesta o reprezintă. Cuza scria la rîndul lui: „Monsieur. Je vous ai déjà informé par le télégraphe du vote des Assemblées pour l'Union” etc. Acesta e tonul — rece, oficial — al majorității scrisorilor domnitorului către ambasadorul său. Că relația oficială o îmbracă doar, mascînd-o temporar, pe cea prietenească, ne-o dovedește o scrisoare, parcă rătăcită în arhivă, pe care C. Negri a simțit nevoia s-o „explice” prin cîteva cuvinte, așternute de mîna lui, la sfîrșit: „Lettre particulière du Prince”. E, cu adevărat, o scrisoare particulară, în care regăsim pe Cuza și Negri de la Mînjina: „Moi Costachi, Vous devez bien vous ennuyer là-bas”. Apelativul e cel de odinioară. Bătaia de cap a ambasadorului e tratată cu înțelegere. Domnitorul nu mai ordonă și ministrul nu mai raportează de executare. Prietenii s-au regăsit, chiar dacă numai pentru cîteva clipe. Afecțiunea sparge gheța particulară. Lucrul impresionant este tocmai această regăsire afectuoasă, în rîndurile unei scrieri, a celor doi oameni politici. Politica a fost totdeauna altceva decît prietenia. Dar ce reconfortant e să descoperi că, uneori, ea nu exclude prietenia! Ce mai contează rivalitățile și adversitățile pe lingă această inefabilă dovadă a sentimentului prietenesc?

Nicolae Manolescu

EUGEN POPA : Omagiu
(Din expoziția Ani de mărețe împliniri — sala Dalles)

O generație profetică

ESTE un fapt cunoscut azi că, înainte de a se realiza în 1859 unirea administrativă a principatelor române, exista deja — și încă de multă vreme — o unitate spirituală a românilor. Literatura a contribuit enorm la înfăptuirea și consolidarea ei. Cînd citești pe autorii din epocă, indiferent de provinciile din care vin, observi repede modul lor comun de a gândi literatura și, în genere, voința lor de a construi o cultură națională bazată pe aceleași modele ale spiritului. Diferențele sînt minime și, înaintea lui Eminescu, poezii cei mai însemnați se consideră exponenții nu unei regiuni, ci ai unei nații întregi. Ei au inventat o țară imaginară comună, cu miturile, „ruinele” și peisajele care au devenit, ulterior, foarte populare. Am urmărit odată într-o carte (**Dimineața poezilor**) felul în care s-a întemeiat poezia română pe măsură ce s-a constituit o gramatică a poeziei. Gramatica exprimă totul și cuprinde totul: de la aspirația politică a nației la idealul erotic. Scriitorii de la mijlocul secolului trecut merg cu adevărat în sensul totalității și își asumă sarcinile întregii existențe naționale. Mulți dintre ei sînt oameni politici și joacă în epocă

un rol de prim ordin, avînd convingerea că a scrie bine este a face politică bună. Heliade dă o formulare memorabilă acestor gânduri: „Iată dar că adevărata literatură a unei națiuni este adevărata ei politică”.

Scriitorii sînt sensibili la această relație și, în afara acțiunii lor directe (mulți scriitori sînt diplomați, miniștri, înalți funcționari ai tînarului stat), ei sînt obsedați de ideea de a crea o epopee a națiunii, pornind de departe, de la miturile și fabricînd, ei înșiși, miturile de care au nevoie. Proiectele sînt abandonate și reluate ca lucrările la o catedrală gotică. S-a discutat, cu un deceniu în urmă, despre vocația inaugurală a intelectualului român, de sentimentul **adamie** pe care îl au, îndeosebi, artiștii nord-dunăreni. Ideea o exprimă și G. Călinescu (în **Bietul Ioanide**) și, înaintea lui, o avansează eseistul spaniol Ortega Y Gasset cu privire la spiritul culturii mediteraneene, dominat de fatalitatea de a lua lucrurile de la capăt. Fiecare generație acționează ca și cum s-ar afla în prima dimineață a universului. Zidurile catedralei se dărîmă peste noapte și, a doua zi, alți meșteri, alte calfe amestecă nisipul cu varul și pun cărămizile.

Pentru scriitorii români de la 1840—1870 sentimentul continuității este mai puternic decît sentimentul eșecului. Marile lor ambiții literare (traianidele, stefanidele...) nu se înaptesc, dar în acest timp se ridică zidurile limbii literare și se consolidează o retorică pusă în slujba născîndei democrației românești. Este epoca inițiativei și a faptei, fără mare scrupul estetic. Ideile mari circulă împreună cu fantasmagoriile mari. Dar vor apărea, în curînd, două mari spirite (Măiorescu în critică și Eminescu în poezie) și vor introduce criteriile și vor crea modelele necesare. Exaltării culturale îi urmează epoca spiritului critic general și a lirismului purificat. Două sînt personalitățile care ilustrează mai bine spiritul generației profetice și militante: Alecsandri și Heliade. O a treia (Bolințeanu) avea șansele de a le lua înainte, în poezie, prin versul lui muzical și imaginația împinsă spre sudul delirant și exotic. Nu l-a ajutat limba lui prea săracă și l-a împiedicat retorică lui prea puțin inventivă. Heliade e geniul uranice ratat al literelor române, Alecsandri e gospodarul lor chibzuit. Psihologia lor este, cu toate aceste deosebiri asemănătoare în multe privințe. Sînt spirite aurorale, devotate unei himere. Bălescule se logodea mistic cu România, Alecsandri crea o Rodică simbolică în care amesteca toate nuanțele suavității, Heliade imagina o familie sacră în care se oficiază cultul conjugalității și se creează fii sublimi pentru nația română. Sînt printre ei și spirite mai practice ca Kogălniceanu și Ghica, politicieni abili, fini diplomați, oameni exaltați, puțin teatrali precum C.A. Rosetti, radicalizați în opțiunile politice, poeți — în fine — înspăimîntați de răul și corupția lumii. Împreună impun un stil și o psihologie în care pînă și melancolia este focoasă și activă. Ei au premers unirea și unirea prin ei s-a făcut. Așa cum erau: mesianici pozitivi, vizionariști utopici, trubaduri întristați de trecerea lumii, moralisti rigizi, spirite zgomotoase și teatrale, fermieri îngroziți de asprimea Crivățului, talente minore și macabre doritoare să pună „un accent între morminte, un sarcasm în sărbători”.

Eugen Simion

La Milcov

ÎN minte senzația pe care am avut-o cu ani în urmă cînd — în grădina unui vechi prieten, doctor într-un sat de lingă Focșani — am văzut pentru prima oară Milcovul: una de acută irealitate. De multe ori înainte și de multe ori după aceea clipă nu se mai întîmplase să încerc uluirea aproape atentatoarei la echilibrul lumii, izvorită de contradicția dintre autoritatea unui nume și descoperirea realității pe care el o numea. Mi se mai întîmplase — în Grecia, mai ales, fenomenul fusese frecvent și violent — să mă revolt în fața imaginii obiective care corespundea cîte unui cuvînt familiar căruia eu îi atribuisem, subiectiv și de mult, o mult mai prestantă înfățișare. Dar senzația de nepotrivire, de inadvertență, de discrepanță nu fusese niciodată mai mare decît în grădina de lingă Focșani, în fața pîrului tulbure furișîndu-se poticnit printre rădăcini de pruni bătrîni, bulgări zgrunțuroși de pămînt și tăpșane de iarbă. Mi-am adus aminte, privindu-l, o celebră scenă dintr-un film fellinian în care un grup de elevi sar, aiuriți de îndemnurile docte ale profesorului, peste un pîrîiaș gata să sucumbă în pietrîșurile suburșiei romane, în timp ce vocea didactică explică din off: Acesta e Rubiconul. Efectul obținut era de un comic enorm: între numele riului trecut de Cezar, intrat în istorie și în Larousse, și imaginea apei sărace, abia mai lunecîndu-și reziduurile și dejecțiile, rămînea destul loc pentru deriziune, demistificare și sarcasm. Dar înfățișarea Milcovului nu mă făcea să rid, ci îmi trezea aproape dureroase mirări și revolte: acestui firicel murdar și îndoienic de apă au putut poezii să-i închine cîndva diatribe? Despre pîrîul acesta zvîntat de secete și refăcut de ploii au putut cîndva diplomații să discute și să avanseze ipoteze? Această albăie abia desenată a putut fi trecută, cu minie sau cu mindrie, de vreo armată cîndva? Fusese veacuri la rînd o frontieră și un obstacol și, chiar dacă nu mi-l imaginaseam ca pe un fluviu, îi pretindeam demnitatea unui simbol. În mod evident, însă, nu o avea, iar nimicnicia lui împingea gîndul cu o bănuială mai departe: poate că nici nu simbolizase vreodată ceva. În orice caz, realitatea lui, atît de precară încît putea să trezească senzația irealității, demonstra, cît toată istoria luptelor pentru unire la un loc, aberația despărțirii și se transforma fără metafora nimănui într-un simbol răsturnat. De unde rezultă cit de derizorie și cit de slabă de inger este viața simbolurilor.

Ana Blandiana

APOSTOL GHIORGI: „Dialog cu tinăra generație”
(Din expoziția Ani de mărețe împliniri — sala Dalles)

Horă

In iarna de răscruce se împlinea limanul
— zăpadă mindră Cuza și gind Kogălniceanu —
își tot purta pe umeri străbunii Moș Ion Roată
ca pe-o țărină aspră adinc iluminată...

Lingă bour și vultur, intru aceeași horă
plutea parcă o boare de transilvană șoră
și presimțirea Plevna și visul Mărășești:
ningea peste vecie cu inimi românești!

Apoi, cite-o pecete de singe ori de soare
mereu, la temelia rotirii tutelară;
mai trainic impletite, azi miinile se-adună
luminii comuniste — pridvoare și cunună!

Aceleași miini și inimi în legământul dat
deopotrivă Țării și Marelui Bărbat!

Constantin Voiculescu

Visul și gîndul

A FOST un timp în care visul și gîndul dormeau amorțite, învălmășite și înfrățite cu pămîntul. Stările lui toate și tutelare conservau întregi grăunțele nevăzute și sfînte prin anotimpurile neguroase, prin veacuri de cefuri și reci, sălbatic vîntoase, de care, în aceste, ale noastre, alese locuri ale istoriei, noaptea destinului îi făcuseră parte.

Visul și gîndul pluteau, pe ape, zburau cu păsările prin văzduh, se închirceau în fîrle vitrege și se deschideau, odată cu florile, primăvara.

Grația naturii patronase dintotdeauna o țară veche ce se dorise mereu a fi una și nedespărțită. Era unită de mult țara de către cel mai generos și visător fluviu al continentului, de un triunghe semet și incomparabil de munți, atâteaștuturi și păstrători de amintiri milenare, de murmurul misterios al apelor veșnice, de ritmul incremenit al dealurilor fraterne, de cîmpurile vaste în care se răsfățau la ele acasă herghelile și turmele și unde curgeau sub vînturi holdele verzi pînă la „marea cea mare”. Era unită și de codrii ei seculari în care pămînteanul valah își găsisese de atîtea ori sălaș și înfruntase, cu temeritate rară, dușmanul năvălit de pretutindeni.

Dar pămîntul acesta plămădise, născuse și crescuse din timpuri imemorabile o lume de oameni tari la fire, vajnici și nedespărțiți de pămînt deși jocurile și cîntecetele lor arătau cît de înalt le poate fi dorul și cît de nebănuț de larg sufletul. Lumea aceasta vie a fost totdeauna stăpînită de același duh curat al neamului, străbătută și înțeleasă în sine, pînă în fîșuturile ei cele mai tainice de sensurile ordonatoare ale unei limbi, în stare să exprime orice gînd și chiar negrăitul vis lăsat moștenire de spiritele eroice și sacre ale străbunilor, cîndva slujitori ai lui Zalmoxis, iar mai tirziu, lăși și penai ai unei mari cuprinderi de țară străveche.

Despre această limbă, un istoric al min-drului crai Mateias Corvinul se uimea cu cinci sute de ani în urmă scriind: „Colo-nile și legiunile romane care crescuseră de curînd, n-au putut fi distruse. Strivite

între năvălitori, ele par a fi păstrat limba romană și așa se luptă să nu o părăsească în ruptul capului, încît par că nu ar fi luptat atîta pentru viață cît pentru limbă”.

Țara era unită în spiritul limbii și al simțirii de neam, prin păcurarii și plugarii ei, prin meșterii aspri de la munte și oamenii melancolici ai bălților ce urcau cu carele lor pline de pește, toți străbătîndu-l drumurile într-o frăție neclintită de treburile și de interese care făcuse cu puțință viața la abrașele răsîntii ale căilor popoarelor, de atîtea ori în luptă, la pîndă, sau în așteptarea măcelurilor și înrobirilor.

O mai uniseră încă vitejii ei, care o bătuseră călări și cu piciorul, sfîșind de multe ori cu singele lor pămîntul, și a căror secure o zăriseră strălucind ridicată sau o simțiseră în capetele lor turcul, tătarul și toți stricătorii de țară.

Aceeași lume românească, veche, statornică în legile ei scrise și nescrise, în obiceiurile pămîntului, în rituri și în credință au dovedit-o și boierii noștri cei luminați, dregătorii știutori ai treburilor înalte ale țărilor surori. Această trăinicie a avut totdeauna sprijinul înțelepților și a fost aleasă și adîncă învățătura dascălilor de cuget și simțire care în locașurile de reculegere au scos la lumină monumente de limbă și mărturii ale vechimii luptelor, izbînzilor și neîmplinirilor noastre, — cărțile, marii mesageri ai Unirii viitoare. Din ele, de la cărturarii noștri cei bătrîni, o lume de pămînteni a aflat că „locuitorii țărilor noastre Moldovei și Țării Muntenesti, și Români din țărilor Ungurești”, „tot un neam și odată descălecați sunt”. Cel mai mare și mai glorios dintre aceștia, pe care și l-au dorit academiile și împărații, își intitulează o vestită a sa carte „Hronicul a Romano-Moldo-Vlahilor”. Romanii sînt „moșii și strămoșii noștri ai Moldovenilor, Muntenilor, Ardelenilor și a tuturor oriunde se află”. Dar despre cărțile noastre mari niciodată nu vom scrie îndeajuns și pe măsură. Tipărițele noastre au limpezit cugetele și trudititorilor lor anonimi le datorăm țesătura de nobile înțeleșuri ce cată și azi să ne

prindă și să ne învăluie simțirea. În cărți s-au păstrat citeva sute de ani Visul tainic și Gîndul înalt sădindu-se de nenumărate ori în inimile și mințile generațiilor ce s-au urmat și în care a crescut încet, dar imposibil de a fi dezrădăcinat, arborele Faptei viitoare. Și domnitorii noștri visară Unirea, și pe ei Gîndul cel mare i-a pătruns și s-au lăsat furați de dorul Daciei romane și reintregite. Și a fost unul, ale cărui gesturi, vorbe și fapte continuă să ne cutremure. Viteazul a ridicat o clipă mina lui de fier, o flamură unică, a țărilor surori, ce au avut atunci, printr-o voință eroică, aceeași inimă și același scut. Istoria și o Europă de imperii și regate au luat cunoștință de puterea Gîndului unic românesc. În ora aceea care s-a dilatată mereu în conștiințe și în generații a bătut ceasul vigoarelor valahe. Națiunea română și-a trimbat lumii cel mai de neclintit gînd al său: Unirea unei gînte rupte de vitregia timpurilor. Gîndul Viteazului erou, „și hotarul Ardealului, pohta ce-am pohtit: Moldova și Țara Românească”, ne-a rămas moștenire ca să ne lumineze veșnic.

Așadar o „Unire în cuget și în simțiri” se făcuse de mult pe tăcute așa cum o știau oamenii pămîntului, dintotdeauna și o aflau pe rînd vestiții călători străini care se minunau de buna primire ce li se făcea într-o latină neașteptată și caldă. Mulți din cei care ne-au călcat hotarele au scris cărți și au confirmat unitatea de neam și de limbă a unui mare popor. Pe la 1838, un vestit geograf german, W. Hoffmann, scria: „Acest popor unit și ajuns la cel mai înalt grad de civilizație, ar fi potrivit să stea în fruntea culturii spirituale a omenirii”.

Dar au trebuit să mai treacă încă veacuri de suferințe, de amare dezbinări, de plîngeri neauzite ale dezmoșteniților sortii, pînă cînd în zorile Europei noi, la sorocul renașterii națiunilor europene au apărut, în Țara Românească și în Moldova, acei bărbați puternici, trecuți prin flacăra unei revoluții, capabili să-și afîme gîndul întreg în fața tuturor puterilor, ce trebuiau să recunoască din scrisul, din vorba și din luptele lor în exiluri și pri-

begii semnele sigure ale unui adevăr politic și istoric ce nu mai îngăduia să rămînă neauzit și neascultat. Unirea min-tuitoare venea spre noi pe aripa destinului popoarelor în ceasul trezitor al istoriei, cînd voința neamului izvorită din Visul necurmat și din Gîndul tenace urca spre acea mare Faptă. Și a venit ziua cînd pajura și bourul din steme s-au prîvit și s-au iubit ca în basme. Ziua de 24 ianuarie 1859 a fost ziua unei pecetluiri Domnitorul, ales în Moldova, a fost ales cu unanimitate absolută și în Muntenia. Alexandru Ioan Cuza, de a cărui domnie avea să atîrne iubirea unui popor întreg, și să-i rămînă numele neuitat în veci, devenind Domn al Principatelor Unite a făcut „să triumfe un principiu nemuritor”. Domnitorul avea să spună mai tirziu într-un discurs, rămas pentru totdeauna în amintirea și în inimile noastre: „Români! Unirea este îndeplinită! Naționalitatea română este întemeiată”. Dar atunci, la 24 ianuarie, în acea zi fastă și sacră, un vis de multe veacuri, al unui popor neclintit în voință, s-a izbîndit. Și biruit-au gîndul!

Pan Izverna

Glasul unui om simplu

I păstrăm o nefermărită dragoste lui Moș Ion Roată, în primul rînd pentru că numele său este legat de marele eveniment al Unirii Principatelor Române. Ne-am obișnuit să vedem în el un adevărat simbol al ei. Chiar dacă moșneagul cu limbă lată de moldovean era cunoscut — după cum ne asigură Ion Creangă — pe acele timpuri, nu sînt convins că istoria l-ar fi păstrat pînă în ziua de astăzi, încît putem spune, fără teama de a greși, că nemurirea i-a adus-o în primul rînd literatura. Devenind erou a două mici capodopere ale literaturii noastre, Ion Roată a intrat desculț, sau, mai bine spus, în opinci de aur (ne permitem această parafrază la vorbele unui scriitor din zilele noastre) alături în literatură cît și în istorie!... El stă alături — și merită din plin un asemenea loc — de făuritorii Unirii: alături de Cuza sau Kogălniceanu, alături de toți acei mari bărbați care au înfăptuit un vis de aur al poporului nostru. Moș Ion Roată nu este însă doar un personaj pitoresc care aduce un pic de „culoare” unor evenimente grave și decisive pentru soarta poporului român. Lui îi revine un rol important: prin el aflăm ce credea poporul — și un alt „ambasador” mai strălucit nici nu putea fi găsit! — despre Unire. Prin el poporul își spune cuvîntul. Orice act patriotic — și Unirea Țărilor Române este în primul rînd un mare act patriotic — își găsește deplina justificare (aceasta este părerea lui Ion Roată și în acest sens trebuie să interpretăm „comentariul” lui la pilda boierului unionist) numai atunci cînd el urmărește mai întii de toate binele poporului. Numai cînd între binele acestuia și cuvintele frumoase și chiar înălțătoare care se spun există o deplină concordanță. Moș Ion Roată îl temperează pe boierul mult prea înflăcărat, atrăgîndu-i atenția asupra unei „fisuri” care face ca „pilda” lui să fie mai puțin convingătoare. În înflăcărarea generală el aduce grăunțele de luciditate necesare, bunul simț țărănesc care nu e tot una cu scepticismul. La evenimentele care se desfășoară, Moș Ion Roată contribuie cu inteligența sa, ajutîndu-ne să le înțelegem mai bine. În așa fel încît înălțătorul act al Unirii își primește deplina sa semnificație.

Sorin Titel

Înagurarea monumentului lui Cuza, la Iași, 27 mai 1912

■ Ne îndreptăm gândurile cu profundă recunoștință spre marii noștri înaintași, spre toți acei care, cu nestinsă dragoste de țară și popor, au luptat și s-au jertfit pentru mărețele idealuri ale Unirii, pentru unitatea, libertatea și demnitatea patriei noastre scumpe. În aceste clipe solemne, aducem un vibrant omagiu patrioților, revoluționarilor, tuturor forțelor progresiste care au luptat cu înflăcărare pentru idealurile unității naționale, întregului popor român din voința și prin acțiunea căruia s-a realizat năzuința dintotdeauna a românilor.

NICOLAE CEAUȘESCU

Portret de MARIN N'COLAE

Ninsoarea de la Dunărea de Jos

CRED că ninge în ziua de 24 Ianuarie 1859, ninge, pe stil vechi, cu fulgi mari. Așa îmi place mie să cred. Ningea pecețuind cu fulgi mari, dintr-o iarnă de altădată, actul Unirii Principatelor Române, act semnat „în alb”, încă de secole. Sau așa îmi place mie să cred că ninge. Dar să vin ceva mai încoace. Peste o sută de ani, chiar ninge. Am văzut cu ochii mei.

În 1959 eram student la Iași, și în piața Unirii din centrul orașului, în ciuda ninsorii și-a gerului se încinsese, în jurul statuii marelui domnitor, Hora Unirii. Atunci mi-a fost dat să văd cu ochii mei ceva neobișnuit. Un gest mărunț în fond, de care însă mi-am tot amintit de-a lungul anilor. Cîțiva țărani, care stăteau pe margine, și-au făcut în grabă, și cam pe furie, semnul crucii și, nemai-putînd rezista tentației și ocrotiții și de acest „Doamne ajută”, s-au prins și ei în horă. Era prima dată după război — dacă nu mă înșel — cînd, cu ocazia centenarului, după economii, griji și prudențe se dăduse drumul la horă. Spiritul revoluționar crescuse suficient, putea merge la horă. Totuși oamenii erau temători, și nu puteau ști, prin vremula de atunci, dacă pasul lor mărunț în acordurile melodioase ale cîntecului, care pornea spontan din toate inimile, nu însemna un mare pas greșit. Cîțiva colegi, mai mari, de la Universitatea Ieșeană, chiar o pățiseră, nu prea demult, din cauza unor referate științifice despre Ștefan cel Mare, rostite la Putna. Ce mi-e Cuza, ce mi-e Ștefan cel Mare, se gîndeau unii — dacă e cu ghinion? Dacă, după aceea, nu va fi reținută pentru cercetări întreaga horă, cu statuie cu tot? Fă crucea mare, nene, că dracu' e bătrîn. N-a fost așa, și cu ani melodia a devenit zilnică, precum pinea.

Și acum iarăși să dăm vremea înapoi. Mă gîndesc cît de greu le-o fi venit bărbatilor de la 1859 să săvîrșească actul desființării graniței de la Milcov. Asupra țărîlor române vegheau nu una sau două sau trei, ci șapte puteri, toate suspicioase, circotelnice și cu interese contradictorii. Unirea plutea în aer demult. În aer chiar se înfăptuise hăt, demult, dar cum spuneam, în alb. Însă pe pămînt, pe pămîntul românesc, era ceva mai greu. S-a scris mereu despre eveniment, nu intru în amănunte. Cînd istoria a făcut un lucru foarte bine, ce mai poate adăuga literatura? Amestecîndu-se prea mult, poate că strică. Scriitorii contemporani cu Unirea n-au avut timp să-și pună această problemă, pentru că erau ei înșiși făuritori de istorie — fibră din ființa vie a poporului, participînd cetățenește și cu pana, dar și cu fața. Kogălniceanu, Alecsandri, Bolintineanu — și mulți alții —, iată o generație de aur! Și ce mindri erau ei — se vede din puținele poze care ne-au rămas — pentru vremea pe care au apucat-o, modelînd-o după aurul simțirii lor, totuna cu simțirea pămîntului! Istoricul fundamental A. D. Xenopol scria mai tîrziu în legătură cu subiectul în discuție: „Atari avînturi sînt rari în viața unui popor; dar acela care e totuși în stare să le aibă la momentul trebuincios, dovedește că pulsul vieții bate încă puternic în el, că nu este destinat pieirii ca acele popoare

care nici în zilele grele nu știu să se ridice deasupra nivelului josnic al interesului nemijlocit. Că poporul român a străbătut spre onoarea lui o atare criză, iată titlul cel mai mare la viață în sinul Europei civilizate”. Tot el, analizînd cursul evenimentelor, observă, adevărat și stilistic frumos, că în anii premergători Unirii, după moartea lui Toderiță Balș, în Moldova, „numirea lui Văgariș de cămăcămie pricinui o obștească înmărmurire”. Pentru a conchide: „De la îndoița alegere a lui Cuza datează existența României de astăzi și se sfîrșește istoria separată a țărîlor române”. Oamenii care au știut să treacă victorioși de la „obștească înmărmurire” la inspirata „îndoiță alegere” (într-adevăr genială inspirație istorică, în stare să deoace diplomații și cancelarii ostile) a lui Alexandru Ioan Cuza, personalitatea cea mai potrivită pentru un asemenea mo-

ment — acești oameni merită toată recunoștința noastră.

Și pentru că am început cu Hora Unirii, să inchei tot cu ea, mutînd-o însă de la Iași la Craiova, unde există aceeași statuie a lui Cuza și o Cale a Unirii. Văzui la Craiova niște oameni voioși cu adevărat, îmbrăcați în costume de epocă jucînd Hora Unirii. Nu mi-ar fi atras poate atenția, dacă locul unde jucau ei Hora Unirii n-ar fi fost un alt loc decît cel obișnuit azi, un loc ceva mai retras. Erau citeva personaje, învoite cu ocazia evenimentului, din tabloul lui Theodor Aman. Bătătoareu prin nămeții de altădată actul imortalizat de marele pictor. Începuseră hora cu citeva zile mai înainte — pe stil vechi. Și-o vor continua-o multe, multe ierni și secole de-a rîndul, pe stil nou.

Marin Sorescu

Cultură și istorie

DACĂ privim în trecut vom observa că marile împliniri politice ale poporului român, acele acte decisive ale afirmării de sine care ne-au introdus de fapt în Istorie au fost totdeauna urmate de epoci înfloritoare în cultură. Fiecare cucerire majoră în procesul emancipării noastre ca națiune crea, cel puțin pentru un răstimp, acel climat de încurajare necesar propășirii artelor, literaturii, gândirii estetice și filosofice, ca întrupări ale voinței de a construi și în spirit valori eminente. Apărea deci un moment fast, dar nu i se știa durata, și în intervalul acela trebuia făcut enorm pentru a intra repede în ritm cu alții care se bucuraseră, neîndoielnic, de o soartă istoricește mai bună. Și atunci energiile morale se încordau uriaș, talentele explodau în fapte de creație care populau lute cu valori un teritoriu însetat să le primească.

Am sărbătorit de curînd Marea Unire de la 1918 și mulți au vorbit despre fantasticul avînt al culturii care a urmat evenimentului de acum 65 de ani: a fost, desigur, unul dintre efectele cele mai ferice ale actului politic al reîntregirii naționale. O epocă totuși atît de scurtă: aproape numai două decenii, căci au venit ani tragici ai celui de al doilea război. Constatăm, așadar, fără a ne încredința unui determinism rigid, ce strîne le-gături se nasc, în viața unui popor, între ceea ce se petrece în sfera politicului, în sfera încă și mai largă a procesualității sociale, și evoluțiile din spațiul culturii. Un cunosător adînc al raporturilor dintre literatură și societate, G. Ibrăileanu, va întui ce materie inedită, ce mutații de atitudine, ce îmbogățire problematică aveau să aducă în literatura de după în-tiul război noile configurări naționale din România reîntregită. Și aceasta încă din primele momente ale noul ere, adică în 1919 cînd își redacta studiul pe care îl intitulase semnificativ **Înainte și după război**. Iată cum își reprezenta marele critic desfășurările care aveau să urmeze: „Acum, cu întregirea țării și cu schimbarea raporturilor dintre clase, cu doborîrea barierelor care despărțeau pe români, ca și a celor care despărțeau clasele românești — interesele și problemele sociale

vor fi mai numeroase, mai mari și mai variate: organizarea tuturor provinciilor, unificarea vieții lor, crearea industriei, legăturile nouă cu restul lumii, lupta pentru emanciparea femeii și c. l. Iar în arena pe care se vor da luptele pentru aceste interese și pentru aceste probleme, se vor întîlni, amestecîndu-se, românii din toate regiunile și din toate clasele sociale.

Transcripția literară a acestei lumi noi și complicate, executată de scriitorii dezvoltăți în aceste condiții, va trebui să oglindească toată această noutate și toată această complicație.”

Împrejurările istorice făcuseră ca Unirea de la 1859 să fi deschis o epocă de continuitate creatoare ceva mai întinsă decît aceea ale cărei aspecte le prefigura Ibrăileanu în rîndurile de mai sus. Aproape jumătate de secol de ritm creator nediminuat, de acumulări totuși liniștite au pus bazele modernizării României atît sub aspectul civilizației materiale, fixînd structurile politice și sociale ale noului stat, cît și, totodată, ale unei mișcări literare și de idei pe care posteritatea a putut s-o așeze sub emblema de epocă a marilor clasici. **Junimea** și **Junismul** literar sînt poate expresiile cele mai deplin caracteristice ale stilului creator ce a dominat în cultura acestei admirabile epoci. Pe fundamentele create de precursori, de acei factori politici care înfăptuiseră Unirea Principatelor și mai apoi Independența deplină a statului român oamenii **Junimii** au realizat și impus un stil major al construcției culturale: luciditate, realism, echilbru bine cumpănit, respingerea adopțiunii mecanice a formelor goale, înaintare organică spre forme de progres autentic. Epocă de calm creator, de sedimentări, de triere lucidă a valorilor. Ea a fost cu puțință datorită biruinței politice a făuritorilor Unirii, căci ei i-au așternut premisele fecunde.

1859 în veacul trecut, 1918 în veacul acesta, ani hotărîtori, de răscruce benefică în istoria națională, au inaugurat totodată, în orizontul nostru, mari epoci de cultură.

G. Dimisianu

Unanimitatea

IN existența fiecărui om, ca și în existența unui popor, sînt momente de mare intensitate emoțională, momente de grație cînd, dincolo de materia conjuncturală a vieții, profunzimile sufletești se impun de la sine, fără gesticulații teatrale, fără suportul atît de fals stimulativ al frazelor clișeului. Ceea ce este impresionant în mulțimea relatărilor pe care martorii acelei 24 Ianuarie 1859 au ținut să le facă celor care nu fuseseră de față sau urmașilor, ceea ce se transmite, într-adevăr, din cuvintele lor este, mai ales, simplitatea cu care s-a impus o idee națională. Luptele de partide, divergentele de interese, ambițiile, conflictele de opinie care au constituit un trist spectacol pînă în ajunul acestei zile rămîn pentru o clipă suspendate sub impulsul unei emoții colective.

Am încercat să-mi imaginez această zi. Țărani și țîrgovenii urcînd dealul și așteptînd, trăsurile deputaților trecînd printre ei, sala ticsită de lume, ziaristii, consuli, oamenii politici care dintr-un motiv sau altul nu intraseră în această adunare prea conservatoare... N.T. Orășanu, dînd altor și altor prieteni, printr-o spărtură a gardului, permisul său de intrare. „tribuni” liberali lansînd poporului adunat „ideea” alegerii lui Al. I. Cuza. Domnul Moldovei, ca domn al Valahiei și masa aceea eterogenă de oameni (negustori, țărani, elevii colegiilor, „ampluaiații”, tîbăcarii, țesătoarele de la liveada cu duzi etc.) intelegînd că pot face asta, că pot impune prin prezența lor un act istoric.

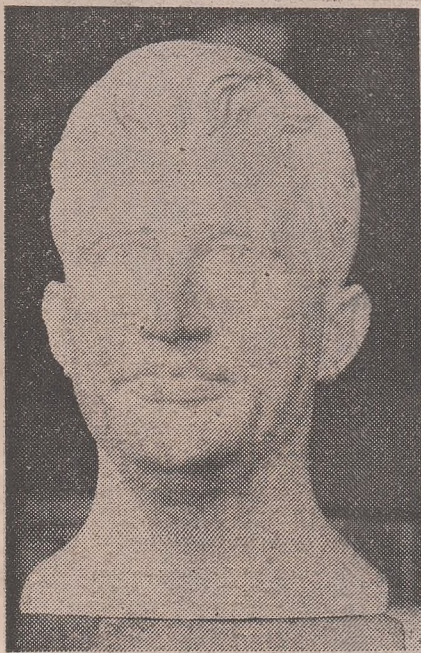
În sală, deputatul Vasile Boerescu cere sedintă secretă pentru a face colegilor săi o propunere. El vine din partea partidului național cu soluția acestei alegeri. Conservatorii, evident sub impresia mulțimii care tălăzuia afară, se arată entuziaști, dr. Asachi invocă un precedent juridic, care ar putea oferi un argument în fața puterilor garante, fiii lui Știrbei și Bibescu, ambii candidați pentru domnie, și nu cu puține șanse, se aliază propunerii.

„Voi veți avea mindria a spune nepoților voștri că ați pus cea dintîi piatră la acest nou edificiu...” li se adresează Vasile Boerescu. În sală, după deschiderea voturilor, Alexandru Ioan Cuza este ales în unanimitate. Afară, la fluturarea eșarfei albe a lui I.C. Brătianu, mulțimea se bucură. După aceea au reînceput intrigi, s-au redeschis conflictele, au re-născut ambițiile, dar fiecare a purtat în suflet amintirea unei clipe de înaltă umanitate. O generație privilegiată de istorie a fost cea care a văzut triumful și a suferit eșecul revoluției de la 1848, ea a realizat, cu eforturi extraordinare, această unire, ea a visat la „unirea cea mare” (într-o scrisoare adresată lui Ion Ghica la Constantinopol, fratele lui Alexandru Goleșcu-Arăpîlă, Dimitrie, are vizlunea provinciilor românești unite — „un joli petit royaume tout ronde”, „nu știu de ce mă gîndesc la această idee, care ar fi fost o pură utopie anul trecut, azi atît de realizabilă că as putea paria că se va împlini. Dar cînd? Iată singura incertitudine care îmi rămîne”), ea a cîștigat politicește independența și, mai ales, a realizat cu tenacitate, cu multă răbdare, iritare și neastîmpăr acele reforme interne, pe care s-a ridicat țara modernă, împlinînd profetia lui Bălcescu: „România noastră se va înfăptui. Am o credință adîncă. E orb cine n-o vede”.

În unanimitatea de o clipă se poate decide destînlul unei țări. Acest miracol s-a petrecut la 24 Ianuarie 1859.

Dana Dumitriu

HORIA FLAMANDU : Portret
(Din expoziția Ani de mărețe împliniri
— sala Dalles)

O CONCEPȚIE REVOLUȚIONARĂ ȘI UMANISTĂ DESPRE ARTĂ ȘI CULTURĂ

Artă - cultură - societate

TRĂINICIA și forța morală a unei civilizații se apreciază deopotrivă prin nivelul de dezvoltare economică, pusă în slujba poporului, și prin capacitatea de creație culturală, de valorizare și propulsare optimă a puterilor spirituale de care dispune. În concepția partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, problemele artei și culturii ocupă un loc central în activitatea teoretică și, deopotrivă, în cea practică-educativă. Esența social-umană a faptelor de artă, eficiența și funcțiile culturii, semnificația etică formativă a culturii, mecanismul revoluționar ca cea mai generoasă perspectivă asupra valorilor culturii — toate aceste probleme și multe altele își găsesc o tratare exemplară în opera președintelui României, care a știut, încă din anii grei ai ilegalității partidului, să polarizeze, direct sau indirect, în jurul idealurilor sale democratice și progresiste, cele mai de seamă forțe ale intelectualității, să le organizeze apoi în lupta întregului popor pentru pregătirea și înfăptuirea revoluției sociale și naționale, antifasciste și antimperialiste, pentru edificarea noii orânduiri. Începând cu anul 1965, de cînd în fruntea partidului și a țării a venit tovarășul Nicolae Ceaușescu, revoluția în cultură și conștiință, pornind de la orientările Congresului al IX-lea al P.C.R., a dobîndit adevărata și profunda sa semnificație în spiritul celor mai autentice valori ale unei revoluții politice și social-economice menite să transforme radical înfățișarea exterioară și chipul lăuntric al țării.

În ciuda dificultăților provocate de atîtea crize pe plan mondial, care nu puteau rămîne fără repercusiuni asupra țării noastre, s-au obținut într-un timp scurt rezultate pozitive în cele mai diverse domenii de activitate, care nu-și găsesc termen de comparație în nici o altă epocă din istoria patriei noastre. Iar una din pirghiile acestor succese o constituie creșterea fără precedent a locului și rolului culturii, al artei în crearea unui nou peisaj spiritual al țării, în modelarea și vitalizarea puterilor ei constructive, în transformarea radicală a condiției umane și a dialogului fertil cultură-societate, artă-public. Este meritul conducătorului partidului de a fi potențat rolul artei și literaturii, de a fi făcut din ele părți constituente și totodată resorturi active ale progresului multilateral al țării.

Prin toate formele de cultură, dar mai ales prin artă și literatură, datorită puterii lor de a pătrunde modelator în conștiință și sensibilitatea oamenilor, activitatea educativă contribuie la înlăturarea mentalităților retrograde și mistice, naționaliste-șovine, a rasismului și antisemitismului — toate acele manifestări care slăbesc coeziunea și forța transformatoare a conștiinței, promovind cu fermitate principiile și concepțiile revoluționare ale partidului.

O problemă metodologică de cea mai mare însemnătate o constituie raportarea artei, a culturii în general, la societate, la structurile de bază ale vieții sociale, la actele de muncă și psihologia poporului angajat cu toate puterile sale în edificarea unei lumi a dreptății și omeniei. Departe de a fi vorba de un determinism lipsit de nuanțe, în care arta ar apărea ca un fenomen periferic al suprastructurii, ea constituie parte integrantă, esențială a unei activități multilaterale vizînd deopotrivă dezvoltarea forțelor de producție și a relațiilor sociale între oameni, perfecționarea metodelor și mecanismelor de conducere și educația tuturor oamenilor muncii în spiritul idealurilor socialismului și al umanismului revoluționar. În toate formulările tovarășului Nicolae Ceaușescu vizînd locul și rolul artei și culturii, acestea apar ca subsistem social de egală importanță cu subsistemele economice și politice, ba chiar cu unele accente în plus atunci cînd vizează nemijlocit înflorirea subiectului tuturor actelor de civilizație — omul muncitor, făuritorul tuturor acelor bunuri și valori ce alcătuiesc avuția, patrimoniul de inteligență și sensibilitate al poporului.

Determinismul social-obiectiv al artei și literaturii, al culturii spirituale în general nu este nicînd — și cu atât mai puțin în socialism — simplu și linear. Noua așezare a raporturilor economice, politice, sociale între oameni se caracterizează prin aceea că

noul producător este în același timp proprietar și coparticipant la organizarea și conducerea proceselor de producție, la adoptarea deciziilor vizînd conducerea politică a societății. Izvoarele de înnoire ale artei se află deci, în primul rînd, în noua calitate a omului muncitor pentru care cultura nu este un lux inutil sau o podoabă exterioară, ci condiție existențială de viață în concordanță cu tehnologia modernă ca forță propulsatoare de prim ordin a progresului contemporan. O caracteristică a civilizației noastre este tocmai aceea că arta, fiind determinată de structurile sociale, își exercită la rîndul ei cea mai eficientă funcție de feed-back, atît ca afirmarea tot mai decisivă a legilor frumosei în însăși producția de bunuri și în calitatea estetică a produselor muncii, cit și, mai ales, în îmbogățirea și înnoirea conștiinței producătorilor direcți.

Sensul umanist al artei ca factor de civilizație

O CARACTERISTICĂ fundamentală a civilizației care se construiește pe pămîntul României și pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a definit-o încă din 1971 ca o **civilizație spirituală superioară** (aducînd astfel o soluție creatoare unei probleme îndelung și mult disputată privind natura însăși a civilizației) este aceea a **umanismului socialist** ca **umanism revoluționar** și a raporturilor sale cu arta. În trecutele orînduiri bazate pe exploatare, umanismul părea o floare exotică, de vreme ce era incompatibil cu structurile de bază ale societății ca, de altminteri, și cu cele politice, cu o bună parte a suprastructurii și chiar cu multe din formele culturii spirituale. Existau desigur oameni de cultură care împărtășeau și exprima în operele lor un crez umanist, existau o cultură și o artă umaniste, dar numai în măsura în care depășeau și critica inumanitatea intrinsecă a sistemului social existent, exprima și prefigura un alt ideal de umanitate. Umanistii din toate timpurile visau la posibilitatea realizării unor asemenea idealuri iar, mai aproape de vremurile noastre, comunistii credeau și luptau cu toată convingerea, în condițiile grele, iar uneori cu sacrificiul suprem, pentru izbînda unei asemenea lumi a dreptății și omeniei, în care umanismul devine o dimensiune de esență a întregului sistem de civilizație. Altfel se pune acum problema **umanismului artei și literaturii**; el nu mai este în conflict cu inumanitatea întregului social, un model ideal contrazis de fapte, un umanism al nădejdi și visării ci, dimpotrivă, este parte constitutivă a umanismului social, a umanismului muncii. Nu dispar desigur visul și speranța, deoarece deschiderea și autoproiecția în viitor reprezintă marca distinctivă a umanului, dar acestea se altoiesc pe umanismul celorlalte structuri ale societății. Este marea șansă a artei socialiste de a rodi și de a acționa pe un cîmp uman fertil cu care se află într-un permanent circuit axiologic. Dispariția factorilor de înstrăinare umană, de dezumanizare, edificarea unei societăți în care ființa supremă pentru om este omul însuși, conferă artei și literaturii inepuizabile izvoare de bogăție lăuntrică, de forță modelatoare de conștiință. Marea artă a fost întotdeauna angajată în slujba idealurilor umaniste, dar altul este sensul angajării atunci cînd, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, poezii și artiștii plastici, toți creatorii de artă, merg „în același pas cu creatorii bunurilor materiale, punînd la baza operelor lor nu numai talentul și imaginația, ci și concepția noastră științifică despre lume, ideologia umanistă.” Oamenii muncii au născut întotdeauna spre valorile culturii, dar condițiile economice, barierele de clasă, stările grave de inegalitate și inechitate, fenomenele de înstrăinare creau o vădită distanță între făuritorii bunurilor materiale — marile mulțimi muncitoare și cultura artistică de elevată înălțate intelectuală. Situație cu atît mai gravă pentru un popor ca al nostru atît de înzestrat artistic, care a produs comori unice de cultură populară. Socialismul restabilește unitatea firească, comuniunea spirituală dintre artă și popor, deschizînd astfel multiple căi de simbioză și conlucrare. În concepția secretarului general al partidului nostru însuși conceptul de civilizație — cum am menționat deja — este opus înțelesului

tehnocratic și pragmatic îngust, îmbrățișează, cit și cum se produce într-o societate în sfera tehnicii, a bunurilor și serviciilor materiale, dar și întreaga viață spirituală a oamenilor, iar gradul de civilizație se măsoară nu numai prin volumul consumului dar și prin aspirațiile de demnitate, prin valorile care definesc libertatea și fericirea omului, înflorirea multilaterală a personalității sale.

Ținînd seama de însăși dialectica progresului social, de factorii decisivi ai acestuia, este firesc ca în preocupările de zi cu zi, în întreaga operă teoretică a președintelui României, grija pentru organizarea eficientă și dezvoltarea armonioasă a tuturor ramurilor economice să ocupe locul primordial, dar înseși aceste probleme economice, cit și cele culturale-artistice, sînt întotdeauna tratate și soluționate din perspectiva umanismului revoluționar, subordonate mereu omului ca valoare supremă, omului ca ființă muncitoare și creatoare, cu o conștiință socialistă înaintată. „Tipul uman pe care vrem să-l făurim în societatea noastră — spunea secretarul general al partidului — trebuie să se caracterizeze prin pasiune pentru munca creatoare, printr-un înalt spirit de răspundere față de interesele generale ale colectivității.”

Ce reprezintă deci noua realitate umană a patriei noastre pentru artă și literatură? În primul rînd sursa principală de inspirație, deoarece ea alcătuiește „cronica clocotitoare epoci pe care o trăim, tabloul impresionant al muncii eroice și al vieții noi a națiunii noastre, ampla frescă a transformărilor revoluționare ale societății românești”. Dar nici o formă de conștiință socială, și cu atît mai puțin cea artistică, nu este și nu poate fi un reflex pasiv al unei lumi dinamice, revoluționare, ci o transfigurare a acesteia astfel încît imaginile artei, minunata ei lume de gînduri și simțămînte, să satisfacă nevoi spirituale dintre cele mai adînci. De aceea în documentele de partid se subliniază deseori datoria morală a scriitorilor, artiștilor de a contribui activ la făurirea omului nou, a conștiinței sale socialiste, a umanismului și virtuților morale înaintate. Valoarea socială, etică și estetică a artei se apreciază în ultimă analiză prin gradul de satisfacere a unor nevoi spirituale ale oamenilor, prin calitatea muncii și tensiunea actualului creator. Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu despre **natura socială și estetică** a operei de artă este implicit îndreptată atît împotriva materialismului vulgar și dogmatic, care ignoră sau minimalizează specificul estetic-spiritual al artei, cit și împotriva estetismului idealist, care rupe acest specific de alte forme ale culturii și mai ales de determinismul obiectiv, de coordonata socială a actualului artistic. Nimic din ceea ce este esențial pentru creația artistică în subiectivitatea artistului nu este neglijat deoarece munca acestuia „presupune cultură, cunoaștere și înțelegerea vieții, imaginație, geniu. Dacă o operă literară, un cîntec, o lucrare de artă plastică este săracă în idei, lipsită de puterea de a emoționa, de a convinge, de a înnobila spiritul, utilitatea, valoarea ei pentru om, pentru societate este redusă.”

CUNOAȘTEREA profundă a realității reprezintă deci o primă și esențială condiție a unei arte autentice care este ea însăși o formă de cunoaștere și trăire spirituală. Forța de penetrație a artei este condiționată de forța și vitalitatea poporului constructor al unei noi civilizații, de cunoașterea faptelor de muncă și reacțiilor psihice ale eroilor zilelor noastre, a spiritului revoluționar și a problemelor majore de care depinde progresul multilateral al patriei, de capacitatea ei de a decanta toate aceste acte de civilizație în imaginile specifice ale artei. Una dintre cele mai prețioase tradiții ale artei și culturii românești este tocmai legătura sa organică cu istoria și realitatea psihologică a patriei, astfel încît omul se înalță prin artă, prin imaginea sa și a faptelor sale transfigurate în artă iar arta se legitimează și se înalță pe sine prin glorificarea noului Prometeu, a omului cu o viață sufletească bogată, animat de cele mai nobile gînduri și sentimente.

Nu mai într-o asemenea perspectivă amplă, comprehensivă, ostilă oricăror unilateralități păgubitoare, putem înțelege atît climatul fertil, stimulator al vieții literar-artistice din patria noastră, cit și constituirea unui bogat patrimoniu artistic, de o mare diversitate de

stiluri, „care poartă amprenta spiritului nostru revoluționar, ce animă societatea noastră, preocupărilor și aspirațiilor poporului...”

Conducerea partidului și statului nostru tovarășul Nicolae Ceaușescu vîd înflorirea artei și culturii un factor esențial de educație și civilizație, mărturie spiritului creator al poporului nostru, purtor pe meridianele lumii al unui mesaj pace și prietenie, al virtuților sale morale estetice. Generațiile mai vechi ca și cele noi de artiști, scriitori, înfrățite sub stîndul tricolor, au produs „o adevărată expoziție a creației literar-artistice” iar Festivalul Național „Cîntarea României”, instituit inițiativa sefului statului la primul Congres al Educației Politice și Culturii Socialiste, reușit, de la o ediție la alta, să polarizeze și organizeze și să propulseze puteri creatoare ale poporului din cele mai feluristraturi ale populației; artiști profesioniști și amatori au alcătuit un mare front național al competiției pentru afirmarea celei mai semnificative și durabile valori ale științei naționale, ale etosului românesc, demonstrat cu o mare forță de convingere „geniul creator al poporului nostru, sensibilitatea sa artistică deosebită precum și capacitatea de a îmbina în mod armonios tradiția artei milenare pe care o moștenește activitatea de creație inspirată de măreața istorie revoluționară pe care o realizează în prezent...”

Angajare și libertate, sau despre unitatea filosofică și diversitatea stilistică a artei

ROLUL conducător al partidului în acest domeniu de activitate se manifestă cu maximă suplete și înțelegere, cu fermitate de orice canoane metodice, de orice constrîngerii administrative. El se exercită prin :

— afirmarea consecventă a unei filosofii partinice, cum este filosofia materialismului dialectic și istoric care trebuie să călăuzească pe toți oamenii de cultură, pe toți creatorii de artă și literatură, deoarece, prin caracterul ei științific, raționalist, realist, umanist, această filosofie îngăduie cea mai profundă cunoaștere și înțelegere a vieții ca o condiție a veridicității operei de artă. „...Forța transformatoare a artei este condiționată într-o măsură hotărîtoare de concepția filosofică ce stă la baza ei... Si în domeniul muzicii, ea și în alte domenii ale artei se poate spune că poziția filosofică a artei este aceea care determină pînă la urmă și caracterul creației sale...” — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, deoarece tocmai o filosofie revoluționară ca a noastră este, măsurată să-i orienteze pe artiști spre adevăratele izvoare nesecate de putere, de viață pentru creația lor literar-artistice. Ceea ce este, evident, principala condiție a originalității și perenității.

— promovarea unui anumit model uman pe temeliile celui mai înaintat și stimulator experiențe constructive, punînd în joc energii psihosociale și intelectuale precum conștiința morală a celor mai îndrăzneți pionieri, gonauți pe mările învolburate ale prezentului. Căci, vorba lui Eminescu : „Nu se născu glorie pe stradă și la ușa cafenelei”, ei, creatorii, au strădat în lupta pentru înălțare, trăind în mijlocul poporului, în mijlocul clasei muncitoare, al țărănimii, intelectualității, acolo unde clocotește viața. Dacă marii scriitori ca Eminescu nu adăteau ideea că geniile se nasc în cafele, atît mai mult nu putem accepta asemenea concepții în societatea noastră :

— stimularea libertății și schimbului de opinii, a dezbaterei celor mai dificile probleme ale întregii națiuni, ale celor mai diverse grupuri de muncă sau comunități regionale.

Principiul rolului conducător al partidului și principiul libertății de creație, pe de o parte, și **compatibilitatea**, complementare și reciproc mulative — iată ceea ce adversarii socialismului și ai filosofiei marxiste nu sînt stare să înțeleagă, ba le consideră diametral opuse, ceea ce se explică prin denaturarea ambelor principii : cel dintîi fiind redus la aspecte administrative, iar celălalt înțele

itate, iresponsabilitate, situare și iluzorie dincolo de bine și de rău, cele două principii sînt de natură națională și aparțin unei pedagogii care ținem seamă că partidul acțiunii, insuși ca o forță politică și morală, organizare și centru vital al națiunii, conștiința noastră bună — a ce-am dăruit din cei mai buni, intruchimarea celor mai nobile aspirații și demnități ale întregului popor, exercită rolul conducător din întreaga acțiune de înfruntare politico-educativă a membrilor săi din uniunile de creație, avansurile de conștiință critică, presei și tipăriturilor, a dialogului atârilor de opinii. De calitatea politică și etico-umană a comuniștilor, aceste uniuni depinde în primul rînd înfruntarea a partidului asupra orientărilor și estetice a procesului de organizare socială și poziția militară, altitudinea teoretică a criticii artistice. Secretarul general al partidului, înfruntarea a partidului asupra orientărilor și estetice a procesului de organizare socială și poziția militară, altitudinea teoretică a criticii artistice. Secretarul general al partidului, înfruntarea a partidului asupra orientărilor și estetice a procesului de organizare socială și poziția militară, altitudinea teoretică a criticii artistice.

filosofie-artă nu este univocă ci este multiplu structurată. Insușirea omului dialectic și istoric, orizontul al artei îi conferă acesteia o mare axiologică și o sporită putere de conștiințelor, dar, în același timp, contribuie la formarea unei conștiințe dialectice, umaniste despre vitalizarea energiilor creatoare și a morale, la elevarea spirituală a muncii.

artei și literaturii române conștientă oferă strălucite mărturii asupra principiului conducerii de partid a literaturii departe de a însemna unică, absența libertății, asigură — dimpotrivă — o mare diversitate stilistică, cele două forme de libertate constructivă, înestingerită a tuturor formelor și de artă: „poezia manifest” (politică), poezia filosofică, poezia de pastel etc. Tovarășul Nicolae Ceaușescu amintește această diversitate și la tri poezii din trecut, care nu au fost tri. Este vorba de o tradiție pretioasă a socialismului o preia și-o nouă și o nouă semnificație filosofică. nostru acordă o atenție deosebită artistice. Noi pornim de la considerarea și literatura trebuie să reflecte societății noastre, să se bazeze pe noastră materialist-dialectică des și societate; este însă de la sine în creația artistică trebuie să diversitate de forme și mijloace de și nu se poate impune o uniformitate departe de a favoriza dezvoltarea și artei, și rolul său în ridicarea conștiinței socialiste, ar limita sfera lor de influență și de atracțiune nu li se cere slujitorilor culturilor, artiștilor decît să cunoască conștientizeze mai bine problemele ale lumii contemporane, noile orientări și muncă, de bucurii și suferință, căutări, împliniri și dificultăți ale muncii, ale noului public receptor alt nivel de conștiință, de exigențe estetice — spre a-și realiza mai bine pe care o au. Pentru un artist ceea mai de seamă sarcină de par a fi el însuși, să-și sondeze adînc conștiința în consens cu climatul al vremii și al poporului. Că există de stiluri și tendințe artistice există gusturi diferite este cît se firească. „Unor oameni le poate place

arta abstractă, altora nu. Noi considerăm că tendințele și curentele artistice se pot manifesta cu o singură condiție: să promoveze elevarea spirituală a omului, prietenia și colaborarea între oameni...” Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat adesea problema libertății de creație în termeni de o claritate desăvîrșită: „... Sîntem pentru o largă libertate de creație, dorim să avem o literatură și o artă diversificate din punctul de vedere al formei, al stilului, ne pronunțăm hotărît împotriva uniformizării și șablonismului, a rigidității și dogmatismului. Considerăm că a accepta șablonismul, uniformizarea, rigiditatea înseamnă a sărăci viața spirituală și culturală a poporului nostru”. Iar, în altă parte: „Nu vrem să se înțeleagă cumva că vrem să limităm într-un fel libertatea de creație. Fiecare poate să creeze ce vrea. Așa cum am mai spus și altădată însă, vrem să spun și acum: noi avem anumite pretenții din punct de vedere al tematicii și al calității artistice...” Cu alte cuvinte, libertatea în această sferă a societății trebuie privită din ambele unghiuri de vedere pe care le implică (presupunem) actul artistic ca: libertate de creație dar și ca libertate a receptorului, a „beneficiarului” operei de artă.

Întotdeauna arta a trebuit să satisfacă anumite cerințe ale vremii, gustul unui anumit public, să răspundă unor anumite nevoi de frumos. Deosebirea radicală față de trecut este aceea că beneficiarul operei de artă este poporul însuși, care construiește un nou tip de civilizație și își construiește propria sa ființă spirituală din care niciuna din formele laice ale culturii nu poate lipsi. Orice artist dispune de un fond latent de libertate spirituală ca un corelat necesar al talentului, al înzestrărilor sale creative, dar gradul de libertate reală a actului creator este o relație istoricește variabilă între artist și public și nu o autoclastrare în perimatele turnuri de filde ale „geniilor” neînțelese, o relație reciproc benefică și constitutivă între gradul de înzestrare și conștiința etico-estetică a artistului, pe de o parte, și amplitudinea socială, nivelul de exigență și calitatea estetică a gusturilor publicului, pe de altă parte. În concepția ideologică a secretarului general al partidului, libertatea de creație este incompatibilă cu ezoterismul îninteligibil și arbitrarul subiectivist, precum și cu gusturile indolente sau perversitate ale unor autori de pseudo-artă sau „critici” de ocazie; ea este, dimpotrivă, un proces de perfecționare a artei socialiste în consens cu dezvoltarea echilibrată a tuturor celorlalte domenii de activitate, cu dezvoltarea personalității umane în dubla sa ipostază de erou civilizațional și erou spiritualizator. Libertatea artistului nu poate fi contrapusă libertății sociale, ci este parte componentă și expresie a acesteia, înțeleasă ca angajare și responsabilitate, ca valorizare optimă a potențialului de sensibilitate și disponibilitate creatoare.

Angajare și libertate înseamnă, în esență, spirit revoluționar, promovarea în literatură și prin literatură a unor valori morale înaintate, ca eroismul muncii, cetezanța, tensiunea căutării noului, etc.

Spiritul revoluționar al literaturii și valoarea etico-estetică a modelelor

PROBLEMA de adîncă rezonanță în conștiința cultural-artistică din România socialistă este aceea a statutului social-moral al personajului, a raportului dintre ceea ce Marx și Engels numeau a shakespeareiza sau a schilleriza realitatea social-umană, istorică, înfățișată în artă. S-au

manifestat uneori tendințe de a exagera pînă la unilateralizare fie una, fie cealaltă din aceste modalități în chip firesc complementare. Este vorba, în esență, de o denaturare a dialecticii vechiului și noului din viața psihospirituală a oamenilor — fie în sensul idilizării superficiale, a ocularității și escamotării dificultăților și contradicțiilor, fie în sensul nihilismului, al extrapolării eroului negativ, a factorilor destructivi, la întreaga societate. Este evident că și într-un caz și în altul, realitatea este denaturată. Toate acele opere literare (roman, dramă, nuvelă etc.) care nu pot fi concepute în afara unui conflict dramatic trebuie să se inspire din conflictele vieții, să transfigureze înseși realitățile conflictuale în imagini veridice și nu să nască oarecare arbitrarie conflictuală iluzorii, uneori cu o vădită atracție spre morbiditate. Există, desigur, și asemenea oameni în realitate, dar problema este de pondere, de specific, de dominantele caracterologice ale unor situații dramatice și de faptul că eroii „pozitivi” sînt adesea alți de firavi, de inconsistenți artistice și de incapacități de a contracara răul, încît nu conving pe nimeni și atunci, ori victoria aparține forțelor destructive, ori se recurge la un *deus ex machina* spre a face să triumfe totuși binele și adevărul. Nu trebuie să se înțeleagă cele spuse ca pledoarie pentru un „happy end” cu orice pret, ci pentru consistența artistică și credibilitatea eroului pozitiv. Iată de ce este necesar să luăm aminte la aceste aprecieri deosebit de clare și cumpănite ale tovarășului Nicolae Ceaușescu:

„Avem nevoie de o literatură și o artă care să redea cit mai colorat și cit mai divers din punct de vedere artistic realitatea contemporană, viața constructorilor socialismului, succesele și bucuriile lor, greutățile și lipsurile existente, mentalitățile înăpălate și viciile condamnabile ale unor oameni. Sîntem revoluționari și nu dorim opere care să înfrumusețeze realitatea, să prezinte viața în culori trandafirii, nu avem nevoie de dulcigării artistice. Dimpotrivă, considerăm că o astfel de prezentare idilică a vieții este dăunătoare pentru dezvoltarea spiritului și a combativității revoluționare a omului socialist”.

În aceeași nobilă finalitate a operei artistice, încă în Expunerea la primul Congres al Educației Politice și a Culturii Socialiste, din care am citat mai sus, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „Dar nu ne trebuie nici o artă care să nege realitățile, să le deformeze, prezentîndu-le în negru, înfățișînd în culori cenușii viața și munca eroică a poporului nostru. O asemenea artă are, de asemenea, un caracter bolnăvicios și ca atare este profund dăunătoare. Oamenii muncii au nevoie de o artă cu adevărat revoluționară, care să redea în mod veridic și obiectiv realitatea, care să fie pătrunsă de un puternic suflu mobilizator, militînd cu pasiune pentru perfecționarea societății și a omului”.

Fără căutarea și descoperirea noului, fără transfigurarea și potențarea sa exemplară, punînd în valoare „eroismul clasei muncitoare, al țărănimii, al intelectualității”, arta nu ar putea contribui la combaterea și lichidarea fenomenelor negative

din viața socială, din mentalitatea unor oameni, certați cu legea juridică sau cu cea morală, a moravurilor înăpălate; și nici nu ar putea distinge contradicțiile lăuntrice, calitățile și defectele, bucuriile și amărăciunile, izbînzile și înfrîngerile ce-i caracterizează pe atîta dintre prototipii eroilor literari. Ar fi greu să ne imaginăm istoria artei și literaturii universale și naționale dacă am elimina din ea sau am imputina ipostazele de lumină, de frumusețe și adevăr ale omenescului intruchipate în capodopere nepieritoare de perfecțiune artistică, de la *Acropolea* greacă, *Moise*, a lui Michelangelo, la *Măiastra* și *Coloana fără sfîrșit* ale lui Brîncuși, de la *Ștefan cel Mare* al lui Delavrancea pînă la eroii comuniști care plătesc cu viața pentru triumful cauzei revoluției. Dar acei eroi care au făurit noua geografie economică și culturală a țării, care au dat un sens nou istoriei? În lupta sa pentru mai bine, pentru o lume mai dreaptă și mai umană, oamenii au avut întotdeauna nevoie de modele pozitive, mobilizatoare și călăuzitoare. Arta și literatura trebuie să ofere contemporanilor și viitorimii imaginea unui popor și a unei țări stăpînă pe destinele sale, un imens șantier al muncii, al construcției pașnice. Este cert că oamenii care au ridicat atîtea orașe noi, termocentrale, hidrocentrale, numeroase uzine și întreprinderi, care au transformat o țară înăpălată, cu o foarte grea moștenire, într-o civilizație aflată în plină dezvoltare multilaterală sînt oameni pe măsura acestor fapte, cu conștiințe înaintate și cu largi orizonturi sufletești care „deschid artistului un orizont nelimitat de investigație”.

În Cuvîntarea la Consfătuirea de la Mangalia din 1983, tovarășul Nicolae Ceaușescu se referea, de pildă, la eroismul fără seamăn al tinerilor de pe șantiere și din unități economico-sociale și sublinia: „Avem nevoie de o artă, de o cinematografie, de un teatru care să prezinte esența, modelul omului pe care trebuie să-l făurim... Poporul — în care tineretul are un rol de seamă — oamenii muncii sînt cei care au realizat tot ceea ce am obținut în dezvoltarea socialistă a patriei noastre. Ei sînt eroii care trebuie să-și aibă locul în film, în teatru, în poezie, în artă, în literatură, în pictură, în toate domeniile creației artistice...” Însăși ideea de umanism revoluționar, la făurirea căruia arta și literatura contribuie din plin, se întemeiază pe o înțelegere corectă a dialecticii vechiului și noului, pe o conștiință critică și valorizatoare a realităților umane și a devenirii noastre socialiste. Arta și literatura trebuie deci să satisfacă nevoia firească de modele a tinerelor generații, să exprime și să realizeze, cu mijloacele ei specifice, o pedagogie socială a modelelor. Iar pentru noi, o asemenea pedagogie raportată la literatură înseamnă în primul rînd promovarea spiritului revoluționar și patriotic de care avem nevoie acum mai mult ca oricînd. „Avem nevoie de o literatură militantă, revoluționară. Avem nevoie de romane, de piese de teatru care să oglindească munca entuziasată, grea, dificultățile ce trebuie depășite, dar și succesele poporului nostru în edificarea celei mai drepte societăți din lume, în urcușul spre înaltele piscuri luminoase ale comunismului”.

Al. Tănase

PREȘEDINTELE NICOLAE CEAUȘESCU

personalitate proeminentă a lumii contemporane

ROMANIA — CEAUȘESCU. Identificare simbolică a unui om cu destinul țării în fruntea căreia se află, cu înțelepciune și curaj, cu dragoste și clarviziune. Identificare simbolică, la nivelul întregii lumi, între destinul unui om și cel al unei țări, astăzi în fruntea luptei pentru promovarea unor nobile idealuri, cele ale păcii, bunele înțelegeri, cooperării, instaurării unui nou tip de raporturi între state.

Este profund semnificativ și relevant faptul că astăzi, în acest moment sărbătoresc al țării, cind omagiem aniversarea zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, putem rememora, selectind dintre mii de gânduri, mărturii, articole, lucrări științifice, declarații oficiale, mesaje de prietenie și

felicitare, opinii ale unor personalități de primă mărime ale vieții politice, culturale, științifice și artistice din întreaga lume relevind, din unghiuri diferite, specifice domeniului de activitate sau zonei geopolitice pe care o reprezintă, linii de forță componente ale uneia dintre cele mai importante și impresionante figuri ale scenei politice ale epocii noastre: **președintele Nicolae Ceaușescu.**

Este relevantă, în mod unanim, excepționala contribuție a președintelui României la salvagardarea intereselor vitale ale popoarelor într-un climat care trebuie să fie acela al păcii, activitatea sa neobosită pe plan internațional de promotor al mesajului scump al prieteniei și colaborării. Se subliniază, în același timp, faptul că această acțiune multilaterală a omului politic este în mod necesar

expresia unei gândiri, unui sistem de idei și concepte ce alcătuiesc o viziune originală și plină de forță de convingere asupra problemelor lumii contemporane, asupra modului în care trebuie ele rezolvate pentru ca viitorul să se împlinească într-o imagine a construcției și continuității marilor valori ale patrimoniului umanității.

Acestei personalități complexe, acestei acțiuni pline de hotărâre și constanță pe care o semnifică președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la scara istoriei lumii, îi sint dedicate, în chip de respectuos omagiu, actualele pagini ale „României literare”, sintetizind, de pe atâtea meridiane ale planetei, o prețuire la dimensiunile întregii lumi.

„R. L.”

Javier Perez de Cuellar

Secretar general al O.N.U. :

„Am rămas cu puternica impresie că președintele Nicolae Ceaușescu este un om care crede în Organizația Națiunilor Unite, care crede că O.N.U. este un instrument pentru soluționarea problemelor internaționale, dar că, pe de altă parte, se simte nevoia unor modificări în modul în care Organizația Națiunilor Unite este folosită de către țările membre. Vreau să vă mărturisesc, că încrederea pe care o are domnia-sa în O.N.U. este pentru mine o sursă de reconfortare și încredere în rolul Organizației. Noi, la Națiunile Unite, apreciem contribuția României la soluționarea problemelor prin mijloace pașnice și preocuparea ei de a face să fie mai strinsă colaborarea țărilor membre, pentru a se da importanța ce se cuvine problemelor lumii a treia. Activitatea României a exercitat o deosebită influență asupra țărilor membre ale O.N.U. Ea a obținut rezoluții de o importanță extraordinară pentru viața internațională, pentru comunitatea internațională.”

Emile van Huynegem

Președintele Institutului de Relații Diplomatie din Bruxelles (cu prilejul solemnității decernării tovarășului Nicolae Ceaușescu, la 11 mai 1983; a „Diplomei de onoare” și a „Premiului Internațional al Relațiilor Diplomatie” pe anul 1982, conferite de Institutul de Relații Diplomatie din Bruxelles) :

„Ca unul care ați cunoscut ororile războiului și nedreptății, ați putut aprecia, domnule președinte, valoarea imensă pe care umanitatea trebuie să o acorde păcii și, totodată, faptul că nu se poate vorbi despre pace dacă nu se întreprind gesturi concrete pentru edificarea sau salvagardarea ei. Devenind profund conștient de acest imperativ, n-ați încetat o clipă să adresați apeluri opiniei publice internaționale și mai ales să realizați acte pozitive pentru construirea etapelor păcii în Balcani, în Europa și în lumea întreagă. Această atitudine este într-adevăr exemplară și admirabilă.

Meritele dumneavoastră personale și exemplul dat de țara dumneavoastră au depășit de mult frontierele naționale, continentale sau ideologice.

Care om de bună credință ar putea oare rămâne insensibil în fața voinței dumneavoastră de a contribui la edificarea unei lumi a păcii, dreptății și libertății ?”

Hussein Ibn Talal

Regele Regatului Hașemit al Iordaniei :

„Foarte multă lume, căreia ne alăturăm întru totul, vede în dumneavoastră un conducător înțelept și curajos. Urmarim cu admirație și profundă stimă calitățile dumneavoastră deosebite de conducător al țării și al harnicului popor român, programul multilateral al poporului dumneavoastră spre cele mai înalte culmi ale civilizației. În același timp, apreciem cu multă stimă rolul deosebit pe care îl aveți la realizarea unor adevărate legături de prietenie între popoare, pentru destindere și înlăturarea războiului rece în relațiile Est-Vest. Dumneavoastră, stimate prieten, ați făcut ceea ce v-au dictat conștiința dumneavoastră, convingerile în necesitatea slujirii omului ; de

aceia sinteți iubit de oameni și ați cîștigat stima și prețuirea istoriei. Iată de ce omenirea vă rămîne mult îndatorată.”

Antonio Acone

Președintele Academiei „Simba” din Roma, directorul revistei „Corriere Africano” (cu prilejul înmînării distincției omagiale a Academiei „Simba” din Roma, tovarășului Nicolae Ceaușescu, la 4 februarie 1983) :

„Alegerea a fost nu numai o unanimă recunoaștere a rolului dumneavoastră de deosebit luptător pentru triumful cauzei păcii și destinderii, pentru dezarmare, dar și un act politic, de certitudine că prin acțiunile și chemările dumneavoastră la rațiune, la o politică inspirată din cele mai nobile idealuri, veți face să renască razele speranței pe cerul întunecat al vieții internaționale.”

Kim Ir Sen

Secretar general al C.C. al Partidului Muncii din Coreea, președintele R.P.D. Coreene :

„Partidul și guvernul român, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, depun eforturi active pentru pacea și securitatea în Europa, destinderea internațională, soluționarea pe cale pașnică a problemelor litigioase, pentru dezarmare, pentru dezarmarea nucleară. Noi dăm o înaltă apreciere acestor eforturi și sprijinim minunatele inițiative de pace pe care le-ați formulat dumneavoastră ca militant al păcii.”

Prof. Antonio Houciss

Membriu al Academiei braziliene de litere, președintele Sindicatului scriitorilor brazilieni (cu prilejul ceremoniei lansării oficiale, august 1981, în Ed. Pralelo, a volumului Nicolae Ceaușescu — concepția asupra noii ordini economice internaționale) :

„Președintele Ceaușescu a dat noi dimensiuni aspirației de pace a poporului român, înțelegerii între popoare, promovării principiilor independenței și suveranității naționale. Profund preocupat de viitorul omenirii, președintele Ceaușescu militează neobosit pentru așezarea relațiilor dintre state pe baze noi, echitabile și juste, într-o lume fără conflicte, fără confruntarea între o bogăție excesivă și o sărăcie tragică. În acest sens, sint deosebit de impresionantă clarviziunea, curajul și profunzimea propunerilor concrete prezentate de președintele României privind reducerea cheltuielilor exorbitante pentru înarmare și folosirea resurselor devenite disponibile pentru sprijinirea eforturilor țărilor în curs de dezvoltare în aspirația lor spre progres economic și social.”

Mohamed Hosni Mubarak

Președintele Republicii Arabe Egipt :

„La rîndul meu, trăiesc aceeași bucurie față de legăturile dintre noi, bucurie ce izvorăște din aprecierea mea adîncă pentru pozițiile dumneavoastră clarvăzătoare, pentru înțelepciunea, curajul, viziunea largă, completă asupra istoriei, capacitatea deosebită de asumare a responsabilității, ridicarea deasupra evenimentelor și modul dumneavoastră de abordare a realităților epocii noastre.”

Prof. dr. John Rose

Director general al W.O.G.S.C., rectorul Colegiului de tehnologie din Blackburn — Marea Britanie (cu prilejul conferinței „Medaliei de aur NORBERT WIENER” tovarășului Nicolae Ceaușescu) :

„Dumneavoastră nu sinteți numai un mare promotor al păcii în întreaga lume și un curajos om de stat, ci, de asemenea, un șef de stat — de fapt unul dintre puținii din lume — care a pătruns semnificația acestei științe noi, cibernetica, care, ca toate științele, conține potențialul unor contribuții esențiale la progresul și la propășirea omenirii. Dumneavoastră stăpîniți o concepție cuprinzătoare, sinteți printre cei care dispun de mare curaj și printre cei care promovează pacea.”

Todor Jivkov

Secretar general al C.C. al Partidului Comunist Bulgar, președintele Consiliului de Stat al R. P. Bulgaria :

„Comuniștii bulgari, poporul bulgar cunosc bine viața dumneavoastră de fiu credincios al poporului român și al Partidului Comunist Român. Comuniștii bulgari, oamenii muncii bulgari vă cunosc ca pe un renumit militant al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, unul din marii prieteni ai țării noastre.”

Al. Grasby

Insărcinat cu relații intercomunitare al guvernului australian (cu prilejul festivității lansării oficiale în Australia a volumului România și lumea. Nicolae Ceaușescu — cuvîntări și scrieri în Ed. Brian Cluston din Canberra) :

„A gândi și a acționa independent într-o lume în care este foarte greu să-ți menții independența — aceasta conferă un prestigiu mondial personalității președintelui Nicolae Ceaușescu. Prin întreaga sa activitate pusă în slujba poporului român și a păcii, președintele Nicolae Ceaușescu s-a dovedit a fi un adevărat simbol al independenței.”

Dr. A. S. Kanowah

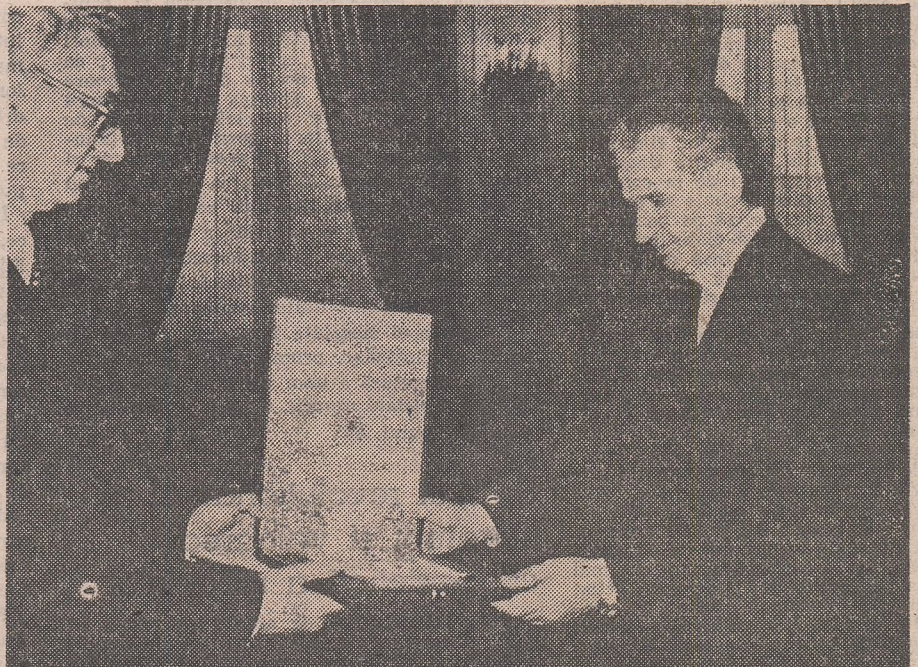
(Din volumul Președintele Ceaușescu și România, Ed. Bahadoor Press, Mauritius, 1983, Capitolul Dimensiunea mondială a personalității politice a președintelui Nicolae Ceaușescu) :

„În marea epoece de luptă și muncă a poporului român pentru o viață liberă și demnă, perioada de cînd președintele Nicolae Ceaușescu conduce destinele partidului și țării, se distinge în mod deosebit prin faptul că în politica internațională a României s-a înregistrat un extraordinar salt calitativ, în comparație cu oricare dintre epocile anterioare, un salt determinat de o viziune nouă, științifică și realistă privind multiplele și complexe probleme ale lumii contemporane, caracterizat prin principialitate și constanță, dinamism, spirit de inițiativă, participare activă în cadrul marilor eforturi pentru apărarea păcii, promovarea prieteniei, colaborării și înțelegerii între popoare.

Președintele Nicolae Ceaușescu, caracterizat de un pă-

Inmînarea înaltei distincții „Om al anului 1981”, conferită de Adunarea pentru Integrare Națională din India (N.I.A.), organizație internațională pentru pace mondială (1982)

Omagierea, de către Academia Simba din Roma, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de activitate revoluționară și a aniversării zilei de naștere (1983)

Conferirea Medaliei de aur a Consiliului Mondial al Păcii (1977)

Conferirea Plachetei de aur a ginei regionale Piemont (1981)

unzător simț al istoriei, de o incomparabilă capacitate de a sintetiza strălucit fenomenele și tendințele majore ale vieții internaționale, oferă un sistem de gândire și rațiune deschis la nou, definit de o analiză atentă și obiectivă, liberă de orice scheme și dogme, a elementelor și proceselor politice și economice mondiale“.

Iu Yaobang

secretar general al C.C. al P.C. Chinez :

„Partidul Comunist Român, guvernul și poporul român, au condus cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, au obținut realizări mărețe în construcția socialistă și au adus o contribuție remarcabilă la apărarea păcii în lume, la cauza progresului omenirii“.

Ali Yata

deputat, secretar general al Partidului Progresului și al Islamului din Maroc (cu prilejul prezentării oficiale a lucrării Nicolae Ceaușescu — promotor al egalității popoarelor și statelor — Ed. Arrissala, ianuarie 1981) :

„Anumite personalități pot avea o influență asupra cursului istoriei grație erudiției și bogăției experienței lor. Astfel, oameni eminenți, cu responsabilități elevate, marchează viitorul societății. Și, departe de orice flatare, eu pot afirma că tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele României, aparține acestui gen de oameni“.

Prof. Alberto Rosada Canton

Directorul Universității din Yucatan — Mexic :

„Personalitatea președintelui Nicolae Ceaușescu se desprinde în lume prin activitatea sa în slujba progresului și a păcii. Urmind ideile președintelui Nicolae Ceaușescu, poporul român are asigurat succesul eforturilor sale în reaptate spre bunăstare și progres“.

Regina Elisabeta a II-a

„...Noi, cei din Marea Britanie, sintem astăzi impresionați de poziția hotărâtă pe care ați adoptat-o pentru a susține această independență. Ca urmare, România devine o poziție distinctă și joacă un rol semnificativ în afacerile mondiale. Personalitatea dumneavoastră, domnule președinte, ca om de stat de renume mondial, cu experiență și influență, este larg recunoscută“.

Giovanni Battista Bonelli

Președintele Institutului de relații internaționale din Roma :

„Am relevat și cu alte prilejuri opera președintelui Nicolae Ceaușescu, dusă cu fermitate și perseverență, vind ca țel depășirea unor tendințe negative și care cuprind în mod coerent refuzul violenței ca mijloc de acțiune politică, dezarmarea, respectul între popoare, soluționarea dialectică, deci pe calea negocierilor, a tuturor problemelor popoarelor, fie ele mari sau mici“.

Prof. dr. Ram Naresh Trivedi

Președintele departamentului de științe politice al Universității din Ranchi, India (în prefața lucrării, în cinci volume, Din gândirea social-politică a președintelui României, Nicolae Ceaușescu) :

„Prin tot ceea ce face spre binele și fericirea poporului român, pentru gloria României, pentru triumful cauzei păcii, președintele Nicolae Ceaușescu a devenit un simbol al celor mai arzătoare idealuri ale libertății, păcii și progresului națiunii române, ale lumii contemporane“.

Bernhard Türkfeld

Președintele societății „Aichhorn“ (mesaj adresat președintelui Nicolae Ceaușescu cu prilejul apariției, la Atena, în 1983, a volumului Nicolae Ceaușescu — strategia politică a rațiunii) :

„Pentru mine — și nu numai pentru mine — personalitatea dumneavoastră reprezintă un model de referință, structura omului politic dedicat propășirii țării sale, înălțării și fericirii umanității în general. Vizitând destul de des România, pot afirma că am fost martorul ocular al perseverenței cu care acționați pentru dezvoltarea țării, al grijii pe care o purtați poporului dumneavoastră, al atenției pe care o dovediți pentru a ridica nivelul de viață al tuturor cetățenilor, al realizărilor remarcabile pe care națiunea dumneavoastră le-a obținut sub înțeleapta dumneavoastră conducere. Toate acestea mi-au impus un dinc și statornic respect.

Același respect și o profundă prețuire vă port și pentru activitatea dumneavoastră de politician proeminent, de mare om politic al lumii contemporane, de șef de stat

responsabil și lucid, care a înțeles cu mult înaintea altora faptul că pacea trebuie apărată, că lumea poate deveni mai bună, că se poate trăi în înțelegere și cooperare, dacă se gindește și se acționează în chip rațional și sincer“.

Sam Nujoma

Președintele Organizației Poporului din Africa de Sud-Vest (SWAPO) :

„Trebuie să spun din adincul sufletului că poziția adoptată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, de guvernul și de poporul român a fost permanent pozitivă, și, de aceea, cu căldură apreciată de mișcările de eliberare din Africa și de S.W.A.P.O. indeosebi. Ajutorul considerabil primit din partea României a reprezentat pentru noi un important sprijin pentru a continua lupta de eliberare națională“.

Enrique Rueda

Editor și scriitor argentinian (din mesajul adresat președintelui României cu prilejul apariției, la 25 ianuarie 1983, în Ed. Rueda din Argentina, a volumului Nicolae Ceaușescu — Democratizarea relațiilor internaționale) :

„Pentru mine, ca admirator al politicii dumneavoastră internaționale și ca editor, aniversarea zilei dumneavoastră de naștere îmi oferă o dublă satisfacție. Pe de o parte bucuria de a-mi exprima sentimentele de admirație față de una dintre cele mai proeminente personalități naționale și internaționale ale lumii contemporane. Pe de altă parte, marea onoare pe care am avut-o de a încredința tiparului opera dumneavoastră Democratizarea relațiilor internaționale, operă de mare profunzime și gândire creatoare, de o amplă analiză științifică a fenomenelor și tendințelor vieții internaționale, a căilor și modalităților de realizare a unei lumi mai drepte și mai bune, a unei lumi a păcii și colaborării internaționale, a respectului demnității și identității fiecărui popor... Sint profund impresionat de abnegația cu care acționați pentru asigurarea unui viitor mai bun poporului român, pentru afirmarea independenței și suveranității țării dumneavoastră. În același timp, de mulți ani, reprezentați o puternică personalitate politică de renume mondial. Personal văd în dumneavoastră un șef de stat, a cărui neobosită activitate pentru dezvoltarea țării sale se armonizează cu o profundă preocupare pentru crearea de condiții internaționale capabile să favorizeze progresul tuturor popoarelor lumii, lupta pentru respectarea de către toți, și în orice loc, a principiilor suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, nerecurgerii la forță sau amenințarea cu forță“.

Romesh Chandra

Președintele Consiliului Mondial al Păcii (la ceremonia conferirii șefului statului român a medaliei de aur „Frederic Joliot-Curie“) :

„Această medalie vi se înmânează dumneavoastră, domnule președinte, pentru remarcabila activitate pe care ați desfășurat-o, de-a lungul întregii dumneavoastră vieți, în favoarea păcii și securității internaționale, pentru destindere și dezarmare.

Această medalie vi se înmânează ca o recunoaștere a muncii pe care ați depus-o în slujba poporului dumneavoastră, pentru a-i asigura o viață mai bună, pentru a construi socialismul.

Această medalie vi se înmânează ca o recunoaștere a remarcabilei dumneavoastră activități în sprijinul luptei de eliberare națională a popoarelor, pentru independența tuturor popoarelor lumii.

Această medalie vi se înmânează pentru remarcabila și marea dumneavoastră activitate în sprijinul țărilor recent eliberate, pentru făurirea unei noi ordini economice internaționale“.

Juan Carlos I

Regele Spaniei :

„Dumneavoastră, domnule președinte, în nenumărate ocazii ați dat exemplul unei dedicări active și neobosite cauzei destinderii, apărării drepturilor inalienabile ale tuturor popoarelor de a-și hotări destinele pe calea care servește cel mai bine intereselor lor, la deplina folosire a resurselor proprii, eliberate de ingerințele străine care se opun exercitării deplinei lor suveranități“.

Andreas Papandreu

Prim-ministru al Republicii Elene :

„Importanta contribuție a președintelui Nicolae Ceaușescu la lupta pentru destindere, pentru pace, pentru reducerea înarmărilor, și, în primul rând a înarmărilor nucleare, lupta dumneavoastră — această luptă v-a consacrat drept una dintre cele mai importante personalități ale epocii noastre“.

Prof. Jean Touscoz

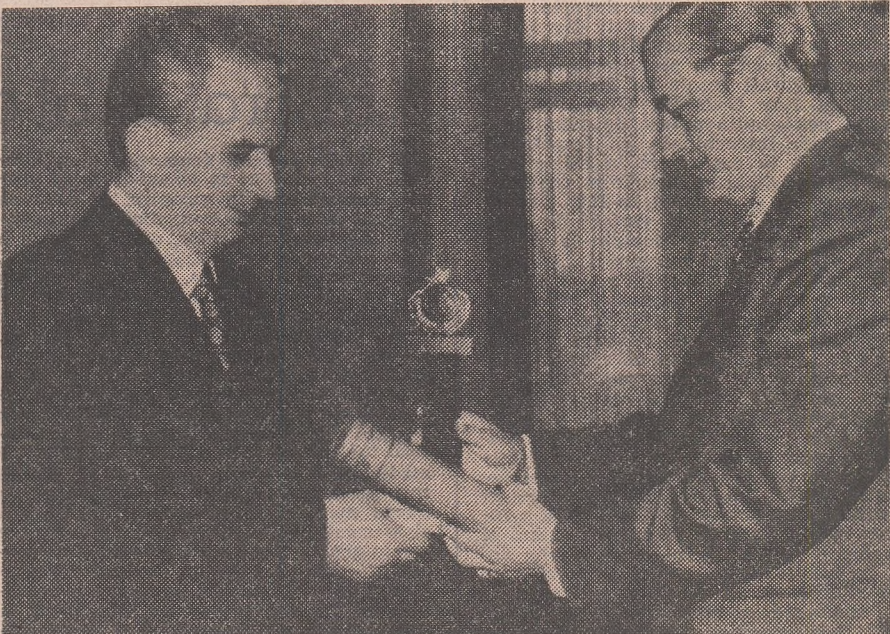
Președintele Universității din Nisa — Franța :

„Este o mare onoare pentru noi de a adăuga la o listă care cuprinde savanți și personalități științifice de prestigiu universal cărora li s-a acordat de către Universitatea noastră titlul de Doctor Honoris Causa, numele unui șef de stat care, prin activitatea sa politică, prin personalitatea sa intelectuală, reprezintă una dintre figurile marcante ale contemporaneității. Universitatea din Nisa a acordat acest înalt titlu președintelui Nicolae Ceaușescu în dorința de a exprima astfel marele interes pe care-l suscită în rindurile profesorilor și studenților noștri politica internațională a României, politică inspirată și condusă cu clarviziune de șeful statului român. Totodată, am ținut să subliniem personalitatea intelectuală a domnului Nicolae Ceaușescu, contribuția sa importantă la dezvoltarea relațiilor româno-franceze, precum și la consolidarea unui climat de destindere, cooperare și pace în Europa, în zona Mediteranei și în întreaga lume“.

Mikis Theodorakis

Compozitor (cu prilejul prezentării lucrării Demiurgul României noi — Atena, iulie 1977) :

„Ca om de cultură și artist grec aduc omagiul meu bogăției culturii românești și reprezentanților săi, iar ca om politic aș vrea să-mi exprim admirația mea profundă pentru consecvența și spiritul de răspundere cu care poporul român, în frunte cu președintele Nicolae Ceaușescu, își înalță astăzi țara, bazindu-se pe principiile păcii, prieteniei și colaborării între popoare. Un asemenea popor și un asemenea conducător cred că pot să constituie un exemplu și pentru alte popoare din lume“.

Diploma de onoare și Premiul internațional al Relațiilor diplomatice pe anul 1983, decernate de Institutul de relații diplomatice din Bruxelles

Teatrul din Brăila

„Lunga poveste de dragoste”

de Tudor Popescu

CUNOSCUT, recunoscut, prețuit și cerut de marele public, pentru comedii sale, spumoase, acide, justițiere și, nu o dată și nu în ultimul rând, parabolice, Tudor Popescu este, cel puțin în egală măsură, autorul unora dintre cele mai profunde, tulburătoare și adevărate drame ale literaturii noastre contemporane, sintetizând avaturile socialului românesc postbelic, cu acea rară acuitate pe care o dă surprinderea intersecțiilor destinului individual cu istoria și, prin aceasta, a socialului cu politicul. Personajele sale, puternic individualizate, capătă în urma acestui impact o certă valoare simbolică, exponențială. Ele sînt marcate de evenimente și devin rodul evenimentelor, pe care uneori le provoacă, dar pe care nu întotdeauna le pot stăpîni. În clipa în care evenimentele se întorc nu numai împotriva celor care le-au provocat sau care au acționat ca simple instrumente ale acestora, ci și împotriva adevărului vieții, personajele au tardiva revelație a erorii, ca în *Nu ne naștem toți la aceeași vîrstă*, dar se și pot ridica deasupra erorilor istoriei, ca în *Lunga poveste de dragoste*. Ceea ce ni le apropie — dincolo de adevărul lor de viață, care le face atât de convingătoare — este marea, statornică și ineluctabilă lor credință în valorile fundamentale ale vieții. O credință patetică fără retorism, o certitudine de nimic ultragiată în valoarea adevărilor ființei umane, o invincibilă capacitate de a lua mereu viața din nou și de la capăt, o mare putere de dragoste, regenerîndu-se din ea însăși, întărită, după fiecare încercare, de nedezmințită încredere în celălalt, un eroism „dezeroizat” al asumării destinului fac din această, totuși romantică, *Lunga poveste de dragoste*, o piesă de referință a dramaturgiei noastre actuale.

Întîlnirea condiției intelectualului cu istoria și „lunga poveste” a mariajului lor, supus atîtor dramatice încercări, conferă lucrării o bine încorporată semnificație simbolică, tocmai pentru că acest nivel de semnificație simbolică nu exclude și nu neglijează valoarea intrinsecă a celorlalte nivele de semnificație, piesa bizuindu-se în fond și în primul rînd, pe un puternic și afirmat realism al transfigurării artistice. Ambiguitatea polisemică a lucrării ne îndreptățește să vorbim de dimensiunea romantică a unei drame realiste, de patosul revoluționar al depășirii tragismului individual, de convertirea rătăcirii anotimpurilor iubirii într-un nesfîrșit cîntec de dragoste, implinit tocmai din neîmplinirile lui.

Descoperirea eclatantelor valori ale piesei — sesizabile, în majoritatea lor, de la prima lectură, — ne-a fost stimulată și întărită de vizionarea și revizionarea spectacolului sobru și auster, de modernă concizie la mijloacele de expresie, edificat cu siguranță a liniilor sale de forță și precizie infinitesimală a nuanțelor de Constantin Codrescu, la Teatrul Dramatic „Maria Filotti” din Brăila. Ne-am străduit de altfel să înfățișăm universul dramatic al textului prin „grila” lecturii regizorale oferită de această primă transfigurare scenică a piesei, tocmai pentru că ea ni s-a părut — în ciuda unor modificări, neesențiale, ale textului — comprehensivă și adevărată, interesată de esențe și sensibilă la fiorul emoțional nedisimulat al lucrării.

Cei doi piloni ai piesei și ai reprezentăției, Ea și El, sau, mai degrabă, aici, El și Ea, intelectualul cîntat dar inițial apolitic și revoluționar din convingere, devenind activist de profesie, sînt admirabil configurați scenic de Bujor Macrin (Emil) și Ildy Codrescu (Dana). Au amîndoi neasemuita putere de a îndura a personajelor intruchipate, cu irascibilitate dizolvată în resemnare la Bujor Macrin, cu tenacitate sublimată în neîarmurită încredere și speranță, la Ildy Codrescu. Parcurgînd o gamă variată de stări, de la adolescență și tinerețe la pragul trecut al senectuții, interpretii „îmbătrînesc” într-o clipă, sub ochii noștri, în excelente momente de spectacol, în care e aproape zadarnic să-ți stăpînești o prea omenească și îndelung reținută lacrimă. A nu se înțelege de aici că spectacolul e melodramatic sau lacrimogen. Dar, dacă odată cu plata bilețului spectatorul își cîștigă dreptul la înțelegere, el are și dreptul de a se emoționa, de a trăi, alături de eroii piesei, deloc lungă, dar tulburătoare poveste de dragoste a spectacolului. Ea devine credibilă și prin intervenția mai întempestivă a celorlalți, a istoriei care trebuie să-și urneze cursul și pe care o reprezintă în spectacol alte două personaje simbolice, al executantului inflexibil și al gardianului profesionalizat, curatate, ambele, cu aplomb și expresivitate specifică, de Victor Ianculescu (Nastu) și Constantin Codrescu (Gardianul).

Victor Parhon

Biblioteca teatrală în 1983

C E IMAGINE oferă activitatea editorială în domeniul dramaturgiei și criticii dramatice acum, cînd privim spre anul trecut? Pentru iubitorul de teatru și de literatură dramatică firește că apariția unui nou volum înseamnă prilej de bucurie, de manifestare a interesului pentru constituirea acelei atît de necesare imagini ample a dezvoltării unei părți importante a literaturii române de azi, a culturii noastre spirituale — dramaturgia și teatrul. Literatura dramaturgică și critica noastră dramatică se află, în perioada actuală, într-un efort considerabil de recuperare a unui decalaj care a avut repercusiuni multiple asupra literaturii române de azi: publicarea, pînă acum cîțiva ani, a unui număr nesemnificativ de volume de dramaturgie împiedica reflectarea corespunzătoare în conștiința critică a dezvoltării unei ramuri a creației literare care, altfel, pe scenă, a prilejuit destule satisfacții. Mai mult, faptul că volumele de critică dramatică erau o prezență rară a determinat lipsa de greutate, prin comparație și cu critica literară, a criticii dramatice, în imposibilitate de a-și consolida poziția de critică specifică aplicată fenomenului dramei și teatrului.

În ceea ce privește dramaturgia românească, au apărut, în anul trecut, volume semnate de Ion Băieșu (*Boul și vițelii*), Paul Cornel Chitic (*Miriala*), Mihail Davidoglu (*Cele trei Marii din vale*), Tudor Popescu (*Jolly-Joker*), George Genoiu (*Insolitorul nevăzut*), la Editura „Cartea Românească”, Horia Lovinescu, Dan Tărchilă, la Editura „Eminescu” (în colecția „Rampa”, în care semnalăm reeditarea dramei *Vlăduț-vodă*, de A. Davila). Unele din aceste volume impun cîteva dramaturgii cunoscute parțial publicului din sălile de spectacol (Tudor Popescu, Paul Cornel Chitic, George Genoiu), altele (Ion Băieșu, Horia Lovinescu) consacra dezvoltări ale unor teme și procedee. Un „remake” mai puțin reușit l-a constituit volumul lui Mihail Davidoglu, expunînd o scriitură cu unele elemente desuete. Dramaturgia lui Tudor Popescu, comediograf de succes dar și scriitor de drame autentice, mai puțin intrate în conștiința critică, grăbită în a-l califica pe dramaturg drept autor comic, apare într-o lumină favorabilă în volumul *Jolly-Joker*. Pieseile lui Ion Băieșu propun texte cunoscute sau inedite, profitabile pentru spectacole de substanță. Dramaturgia lui George Genoiu, din *Insolitorul nevăzut*, explică, pentru prima dată mai amplu, temele și obsesiile unei dramaturgii cu procedee interesante și aplecare spre analiză psihologică. Paul Cornel Chitic, după o lungă absență editorială, apare acum cu importante lucrări, rezultatul unei elaborări personale a conceptului de teatru politic. Un volum inegal ca valoare, al regretatului dramaturg Horia Lovinescu, prezintă două piese și o interesantă experiență literară, dramatizarea *Karamazovii*, după Dostoievski, scrisă în colaborare cu regizorul Dan Micu. Zidarul de Dan Tărchilă, apărut în prestigioasa colecție „Rampa” a Editurii „Eminescu”, este o meditație asupra legendei Mesterului Manole.

CRITICA și istoria dramei și teatrului au fost reprezentate în anul trecut prin volume semnate de autori consacrați sau debutanți, esteticieni, critici și istorici ai dramei, regizori. Aș semna, ca important pentru dezvoltarea acestei discipline care este critica dramatică, volumul lui Valentin Silvestru, *Ora 19.30* (Editura „Meridiane”), panoramă revelatoare a deceniului teatral opt, scrisă cu acuitate și percepție fină a complexității fenomenului teatral. Un volum important este cel al esteticianului Victor Ernest Măsek, *Literatura și existența dramatică* (Editura „Meridiane”) care, alături de o contribuție exegetică de valoare, a Vioricăi Dinescu (*Teatrul de umbre ture*), dă o imagine edificatoare a activității Editurii „Meridiane” în domeniul teatrului. Editura „Dacia” a prezentat volume de publicistică în domeniul criticii și istoriei dramei semnate de criticii Constantin

Catrinel Dumitrescu și Octavian Lăluț în spectacolul clujean *Surorile Boga* de Horia Lovinescu; regizor Aureliu Manea, scenograf T. Th. Ciupe.

Cubleşan (*Dramaturgia între etic și estetic*), Horia Deleanu (*Modernitatea teatrului*), de regizorul Aureliu Manea (*Energiele spectacolului*). Un titlu important al Editurii „Dacia” este *Dramaturgia românească între 1900—1918*, datorată criticului și cercetătorului Doina Modola.

Un debut, parțial semnificativ, revelator însă pentru stilul critic, este oferit de Editura „Junimea”: Florin Faifer, *Dramaturgia între clipă și durată*. Tot la această editură au mai apărut volumele scrise de Ileana Berlogea (*Teatrul românesc, teatrul universal. Confluențe*), Carol Isac (*Permanențe în dramaturgie*), Sorina Bălănescu (*Dramaturgia cehoviană. Simbol și teatralitate*) care mențin profilul colecției teatrale ieșene „Arlecchin”.

Editura „Eminescu” a propus, în cadrul colecției de critică „Masca”, volume ale unor cunoscuți comentatori ai faptului teatral: Andrei Băleanu (*Arta transfigurării*), N. Barbu (*Biografie și creație*, o monografie dedicată comediantului C. Ramadan). Cu o activitate de excepție în reflectarea dinamicii fenomenului dramei și teatrului, Editura „Eminescu” a tipărit, în cadrul valoroasei colecții „Thalia”, două masive și fundamentale ediții de scrieri despre teatru, datorate unor teatrologi de marcă — Alice Voinescu și Camil Petrescu, îngrijite competent de Dan Grigorescu și, respectiv, Florica Ichim. Efortul specializat al editorului Valeriu Răpeanu, critic și istoric literar, a conferit prestigiu colecțiilor „Rampa”, „Masca”, „Thalia” și „Teatru comentat” (unde, din păcate, anul trecut nu a apărut nici un titlu).

O lucrare de cert interes, aparținînd istoriei teatrului nostru, este aceea tipărită de Editura „Albatros” și semnată de Elena Grigoriu, *Zorii teatrului cult în Țara Românească*. Volumul este o apariție singulară, stimularea și interesul cercetătorilor în domeniul istoriografiei teatrale fiind încă insuficiente.

Cîteva ediții de opere dramatice au apărut la editurile „Univers” — Cornille, *Teatru, Shakespeare, Opere II*, Goldoni, *Trilogia vlahiaturii*, titlu unic în colecția de teatru a editurii, „Minerva” — Lope de Vega (un prim volum în colecția „BPT”). Scrieri despre teatru ale lui Andreea Peruggi (la „Meridiane”) și o ediție Wagner (*Opera și drama*) la Editura

„Muzicală” reflectă continuități de prilej importante în domeniu. Fire, o privire chiar și superficială asupra ducerilor relevă puținătatea titlurilor eforturile de susținere a continuității lor ediții.

Anul editorial 1983 a oferit o lărmă remarcabilă consacrată lui Caragiale. Florin Manolescu (*Caragiale și Caragiale. Jocuri cu mai multe strategii* (Editura „Cartea Românească”) care, fapt uimit, propune un nou punct de vedere ori (prin teoria jocurilor) aplicat operei marelui dramaturg.

DACĂ mi-aș permite o încercare de concluzie asupra a ceea ce a apărut materie de carte de teatru în anul 1983, aș spune că biblioteca teatrală s-a îmbogățit cu cîteva titluri necesare, deși în numărul în care ne-am fi așteptat. Pentru cultura națională, existența lucrurilor de referință, a operelor de sinteză este un fapt stimulator și contribuie la reflectarea corespunzătoare a dezvoltării artei dramatice și teatrale. Pe de altă parte, trebuie avută în vedere dinamismul necesităților repertoriale pentru instituțiile de spectacole, căci decalajul între mentul scrierii piesei de teatru și apariția ei de sub tipar este, uneori, un handicap pentru receptarea scenică a piesei respective.

Dramaturgia a reintrat în dreptul ei editoriale, element indiscutabil necesar pentru configurarea exactă a literaturii române contemporane. Volumele pătate sînt mărturie a nivelului atins de dramaturgia noastră care, fără îndoială, vor fi urmate de altele, reprezentative ale unor dramaturgi valoroși ca Mar Sorescu, Dumitru Solomon, Romulus Găga și alții.

Critica și istoria dramei și teatrului a fost reprezentată prin volume de critică dramatică aplicată care susțin efortul de fixare, în timp, a spectacolelor teatrale. În același timp, teoria și estetica dramei nu apare încă reprezentată ca atare, tentativele în domeniu fiind infrecvente. Sînt încă de așteptat lucrările de referință, de sinteză ale istoriei dramaturgiei și teatrului românesc din diverse poci, realizate din perspectiva criticii și cu documentație actuală.

Marian Popescu

Radio tv.

„Laborator” al culturii naționale

■ Cărțile dedicate fenomenului radioteleviziunii, pe care le considerăm în cronica trecută atît de necesare, ar echivala nu doar cu o simplă contribuție documentară. Răsfoirea arhivelor, operațiune nu o dată palpitantă și totdeauna interesantă, poate oricînd evidenția, credem, cîteva concluzii dintre care una este de ordinul evidenței: programele audio-vizuale sînt parte integrantă în cultura națională și, așa cum bine se știe, o ofertă amplă, ritmică, bine coordonată influențează (modelează, chiar) eficient creșterea. Ce au însemnat, de pildă, cele peste 1 700 de piese de teatru înregistrate la radio de la sfîrșitul lui 1951 pînă la sfîrșitul lui 1979? O medie de peste 60 de premiere pe an (la care se adaugă, firese, reluările) ridică foarte sus stacheta orizontului de cultură al marelui public, asigurîndu-i argumente solide pentru cizelarea, perfecționarea spiritului critic și gustului, pentru intensificarea interesului față de teatru în general. La fel, cîteva sute de minute pe zi dedicate, în 1978, comentării și transmiterii literaturii sînt, la rîndul lor, fapte menite să lase o profundă diră în conștiința cititorului de poezie sau roman. Studioul radiofonic ca adevărat „laborator

cultural” accentua, în septembrie 1939, Liviu Rebreanu după ce cu șase ani în urmă regretase că în acel moment „statul român pare că nu-și dă încă seama pe deplin de valoarea și importanța radiofoniei ca instrument de cultură și educație națională”. Nu altfel gîndea, trei decenii mai tîrziu, în primăvara lui 1964, Tudor Vianu, cînd roștea *Cuvîntul inaugural* la ediția radiofonică Mihai Eminescu, în care vedea un mijloc de „îmbogățire” sufletească și intelectuală a ascultătorilor. Ediția Eminescu era, însă, pentru Vianu doar un exemplu dintr-o acțiune cu mult mai extinsă: „Apare cu totul evident faptul că intrucit sînt mijloace eminente ale răspîndirii culturii, rolul Radiodifuziunii și al Televiziunii este acela de a semna cartea bună, de a o cunoaște și recomanda și că, prin aceste funcțiuni ale lor, noile mijloace tehnice au tocmai rolul de a stimula gustul public pentru lectură și de a ajuta procesul de difuzare a cărții. Aceste noi mijloace ajută cartea, îi deschid drumuri mai largi și mai întinse, dezvoltă cultura intelectuală îndrumînd interesul general către izvorul cărții”. Aflați în interiorul culturii naționale, radioul și televiziunea sînt chemate a găsi mijloace de

expresie adecvate și specifice pentru slujirea acelorasi idei și realități reflectate prin căile tradiționale de comunicare spirituală, în primul rînd tiparul. Alături de exigența ce trebuie să ghideze selecția, tratarea problemelor puse în discuție, un rol important îl are (experiența a dovedit-o) asigurarea continuității, ritmicității transmisiunilor. Iată, *Revista literară* radio inaugurată în aprilie 1966 (cuvînt introductiv a fost rostit, atunci, de Tudor Arghezi) are și astăzi, după aproape doi decenii, un loc semnificativ în structura programului săptămînal. Fără a îndemna la monotonie, fără a explora în chip excesiv liniștitoarea previzibilitate, păstrînd în timp a cîtorva emisiuni-pivot este mult decît necesară. Într-un cadru stabil fiecare ediție poate aduce (și la *Revista literară* radio, la *Odă limbii române* Cartea frumoasă, cîinste cui te-a scris, *Fototeca de aur*, *Mărturiile în contemporaneitate* sau, pe micul ecran, la *Moșteniri pentru viitor*, *Creatorul și epoca* lui chi așa s-a și întîmplat) argumente mereu noutate pentru slujirea și promovarea culturii naționale. Principiul unității în diversitate (complementar diversității în unitate) are de ce să fie ocrotit de Radioteleviziune

Ioana Mălin

„Relații de familie”

SAPTĂMÎNA trecută a fost difuzat, în premieră, pe ecranele bucoarene, un film de o înaltă calitate intelectuală: **Relații de familie** (scenariul și regia: Béla Barr) care, de la început pînă la sfîrșit, rezintă povestea a doi soți care se ceară. Povestea unei neveste pisăloage care, la fiecare frază, falsifică sensul cuvintelor. Operație plină de merit intelectual. Înul din ele consistă din prelucrarea fiecărei fraze a interlocutorului. Din această rază, se extrage un pasaj, citeva cuvinte, ceea ce generează un cu totul alt înțeles, un sens nou care prefăce fragmentul de frază. Îl prefăce în acuzație imotivă interlocutorului care, la fiecare pas, apare ca un nemernic vinovat. Soțul nu are cum să răspundă. După nouă ani de glorioasă cotidiană, el pleacă. Pășește și casă și doi copii. Păcatul lui el mai mare e dorința de a pleca, de a nu mai auzi glasul exasperant al cicălipărei sale neveste.

Văzînd că hotărîrea lui de a pleca e revocabilă, apare, la sfîrșitul filmului, o ungă secvență, un monolog, unde eroina lînge cu hohote. Acest pasaj diferă de toate cele anterioare, căci nu se mai împune din minciuni, ci dimpotrivă este o listă de scurte spovedanii, de judecăți înalte care dau dreptate faptelor, spuselor, acțiunilor soțului pînă atunci prezentat ca un nemernic vinovat. Mărturiiri cinstite în care vinovăția se întoarce asupra ei. Nenorocita își adoră bărbatul. Catastrofa despărțirii o înnebunește. Într-o judecată cu ea însăși caută o soluție. Înșiră, scurt, între două hohote de lîns: „de un singur lucru îmi e frică: dacă el o să se simtă mai bine fără noi, fără cineva care tot timpul să-i bată capul”. „Pretențiile lui sînt mici. Se mulțumesc cu puțin. Se întoarce acasă, se uclă, se uită la televizor, citește ziarul; sta îi ajunge. Singurul lucru care ar putea îndemna să se întoarcă acasă, înt copii. Nu știu ce să fac. Să o iau e la capăt, singură, cu altul? Nici nu pot gîndi la așa ceva. Și-mi vine să ebunesc la gîndul că el ar putea trăi u alta. L-ar mai putea oare răbda ini-na să stea departe de copii? Faptul că ni de-a rîndul a fost încordarea asta eribilă între noi, ar trebui să ne dea de gîndit...”

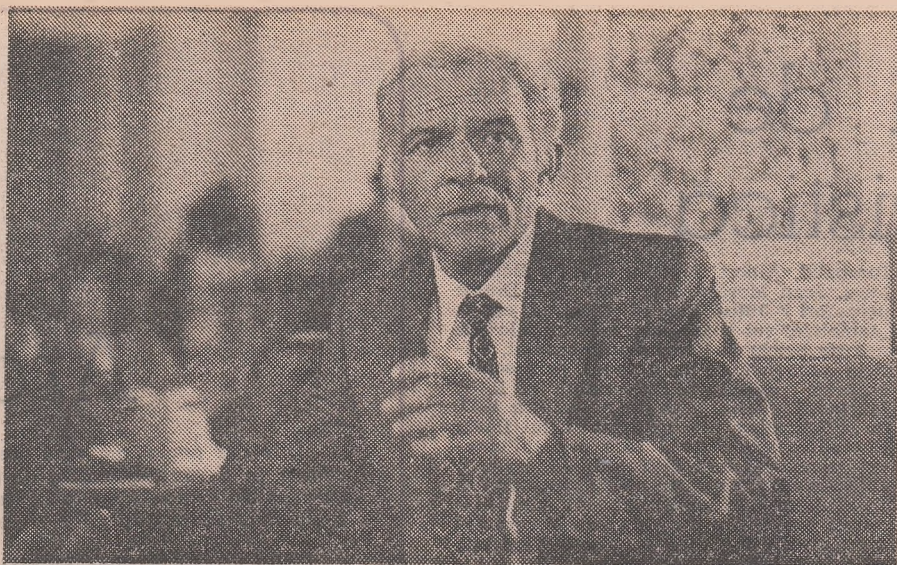
Fiecare frază e o comoară de înțelepciune și judecată dreaptă. Spre deosebire de frazele cîcălitore ale eroinei care aveau, dinadins, alură de minciună și prostie. Găsim aici un curios capitol de artă literară, de lingvistică mistificatoare, de perfiidă metodă de a minți. Și mai avem aici și o altă idee de estetică cinematografică. Cîrculă, printre cinești, deea că filmul e o artă exclusiv de acțiune, că dușmanul său nr. 1 este cuvîntul, „vorbăria”. Într-o carte, **Cinematograful, acest necunoscut**, am descris vreo patruzeci de cazuri de vorbire specific cinematografică. Într-o recenzie a acestei lucrări un lingvist foarte exigent recunoaște în exemplele date de mine o dovadă că există un mod specific de a vorbi cinematografic, tipic cinematografic. Pe vremea filmului mut, la baza artei a șaptea se afla gagul; producătorii aveau grijă să găsească un cineast foarte special care să inventeze gaguri. Dar printre „obiectele” cărora să le poți atîmba înțelesul, tîlcul, rolul, nici unul nu se pretează mai bine și mai savuros la această metamorfoză, ca vorbirea, cuvîntul. Exact așa cum actorul, în cursul jocului său, se arată a fi un cu totul alt personaj decît pîruse el la început, tot astfel cuvintele într-o poveste au funcție de personaj cu anume psihologie, cu anume personalitate. Cuvintele în film fac reabă de actor, de „interpret”, de personaj, schimbînd radical semnificația scenei. Un singur cuvînt, prin simpla lui repetare, întoarce pe dos întreaga situație.

Filmul **Relații de familie** este compus numai din certuri, din conversații unde sensul cuvintelor este întors pe dos. Să obții această rocadă în traducerea filmului a fost o reușită intelectuală de nîna întii. De aceea cred că merită să fie semnalată și traducătoarea dialogurilor: Augusta Caterina Grumbock.

D. I. Suchianu

Cadru din **Miezul fierbinte al pîinii**, recentul film românesc, inspirat din viața satului contemporan (regia, Al. G. Croitoru)

În premieră, în această săptămînă, **Un petic da cer**, film dedicat constructorilor hidrocentralei de pe Riul Mare-Retezat (scenariul și regia, Francisc Munteanu)

Act de conștiință

CINEMATOGRAFIA noastră contemporană și-a alcătuit propria tradiție; tinerețea sa a încetat să mai fie prilej de cordială — sau ironică — bunăvoință, odată cu asumarea de către artiștii ecranului nostru a unei palete tematice bogate și de anvergură ideatică. S-au recuperat etapele neconsumate, visele pe care entuziaștii slujitori ai filmului de dinainte de 1948 îndrăzneau să le înalțe, dar fără a ajunge să le trăiască. Semnele adevăratei întemeieri a celei de a șaptea arte românești se află înscrise și în cadențele producției Studio-ului „București” (numărul premierelor anuale urcînd de la un lung-metraj la zece, în deceniul șase, pentru a atinge cifra-record de treizeci și două de pelicule, în 1980). Iar impresiionantul salt cantitativ își relevă substanța prin inserierea titlurilor de referință; căci numărărilor „starturi” autohtone, într-un gen sau altul, li s-au alăturat opere marcante, prin ele însele și, în egală măsură, prin ecourile trimise către viitor. Clasicele ecranizări **Moara cu noroc** (1957) îi corespund savantului edificiu vizual din **Pădurea spinzuraților** (1965), iar echilibrul său meditativ se prelungește în peliculele de asemenea inspirate din texte literare, mai vechi și mai noi, precum **Răscoala** (1966), **Nunta de piatră** (1973), **Tănase Scatiu** (1976) și **Dincolo de tăcere** (1978), **Setea** (1961), **Reconstituirea** (1970) sau **Dușos Anastasia trecea** (1980). Începutul lui **Tudor** (1963), epopeea națională și-a amplificat sferele de cuprindere și și-a diversificat tonalitățile; **Dacii** (1967) sau **Mihai Viteazul** (1971), de pildă, au integrat în fresca evocatoare ritmurile atractiv-spectaculoase, iar **Întoarcerea lui Vodă Lăpușneanu** (1980) ori **Pe malul stîng al Dunării albastre** (1983) revendicau pentru filmul istoric și austeritatea lucidității, și propensiunea metaforică. La rîndu-i, discursul de actualitate își multiplică rezonanțele continuu, de la luminoasa reflectare cvasidocumentară, arborată de cel dintîi film (**Răsună valsea**, 1950) dedicat marilor șantieri socialiste, la dezbaterile politice majore (**Puterea și Adevărul**, 1972), de la satira implicată în imediat (**Directorul nostru**, 1955) la șarja antirăzboinică (**S-a furat o bombă**, 1962). Se reconstituie tabloul gesturilor cotidiene, din varii medii profesionale (**Subteranul**, 1967, **Explozia** 1972, sau **Mere roșii**, 1976). O nouă dimensiune a autenticității, mai complexă, mai bogată în nuanțe, se impune de-a lungul unei suite de filme; în amalgamul de aspecte descifrate în viața oamenilor simpli, predomină, fără a fi

însă absolutizate, reliefulurile dramatice (**Ilustrate cu flori de cîmp**, **Filip cel bun**, 1975, **O lacrimă de fată**, 1980, **La capătul liniei**, 1983) sau cele sarcastice (**Mireasa din tren**, **Stop-cadru la masă**, 1980, **Croziera**, 1981, **Escapada**, 1983). Alternanța stărilor sufletești dobîndește, uneori, mai multă pregnanță decît acțiunea propriu-zisă (în simbolurile senine ale **Anotimpurilor**, 1964); se compun astfel subtile diagrame psihologice și aura science-fiction (**Hiperion**, 1975). De asemenea se preiau în registrul comic arhetipurile basmului (**De-aș fi... Harap alb**, 1965) și se regăsește intonația baladescă (**Lumina palidă a durerii**, 1980).

Curba ascendentă a filmului nostru reunește efortul creatorilor din diferite generații; scenariștii și regizorii, operatorii și actorii s-au maturizat (chiar vîrsta reprezentanților „noului val” se situează în apropiere sau peste 40 de ani), decantîndu-și experiențele personale, dar și confruntîndu-se cu dinamica limbajului cinematografic contemporan. Structurile narative moderne, suspendînd cursivitatea temporală, au fost utilizate în **Viața nu iartă** (1959) și în **Procesul alb** (1966), în **Duminică la ora 6** (1966), **Canarul și viscolul** (1970), **Zidul** (1975), sau **Vînătoarea de vulpi** (1980). Modalitățile de evadare din încorsetarea vechilor canoane ale dramaturgiei ecranului își pierd trespătat haloul de exaltante momente de experiment, pentru a-și cîștiga statutul normal de formule ale comunicării, de supuse și eficiente instrumente de lucru, de incitante rapeluri rostite de către realizatorul peliculei, indiferent dacă el își asumă rolul de autor total, dacă face o originală lectură a unei opere literare sau a unui scenariu scris special pentru film.

În spirala evoluției fiecărui cineast, punctul maxim de afirmare a gîndirii și de stăpînire a procedeelelor de expresie nu coincide întotdeauna cu cel mai recent reper al filmografiei respective; esențial este însă că, pentru mulți dintre realizatorii români, elaborarea unei pelicule a devenit, dincolo de atît de specifică trudă a muncii de pe platou, și un act de conștiință, conceput cu responsabilitate civică și estetică de creatorul care știe că se adresează milioane de spectatori.

Ioana Creangă

Cinema

Flash-back

Un film despre frumusețea apelor

● NU PREA DEMULT, am participat la o dezbateră pe marginea filmului turistic românesc. Selecția cuprindea pelicule realizate la cererea Ministerului Turismului, direct sau prin mijlocirea agenției Publiturism. Spre deosebire de trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat, comanditarul este acum unic și se înlesnește, prin asta, o unitate de stil; dar, din păcate, ies la iveală, grație acestui sistem, și o serie de efecte nedorite: standardizare, manieră, redundanță, repetiții, clișee. Tîcările nu-s supărătoare la vederea unei singure pelicule, dar devin enervante și chiar insuportabile pe măsură ce risți inserierea. Puține au fost filmele din care s-a întîmplat să lipsească hergheliile galopînd, răsariturile de soare, călusarii dansînd prin poieni, turiștii zîmbitori din autocare, copiii zbenguindu-se pe nisipul mării, pacienții întinși în cada termală sau împachetați cu nămol; în puține ne-a fost dat să nu vedem o cameră de hotel în care oaspetele să nu se îndrepte spre balcon, să nu deschidă geamul și să nu privească spre orizont; paharul dus la gură în fața barului, mesele de petrecăreți legănători, „Perința” în care este atras, măgulit, un străin, ospătarul sozînd cu un platur încercat fieric, violistul cîntînd la ureche, în sfîrșit idila ce se înfiripă într-un amurg, dacă-i posibil cu paharele de la izvorul nr. 5 în mînă, sint, iarăși, condimente nelipsite, fără de care realizatorii (sau poate producătorii) își inchipuie că nu poate exista film turistic. Nu lipsesc nici textele pompoase citite de crainici sentențioși și-n ale căror versiuni străine numele proprii sînt pronunțate bonjurist (Craiova, Sovata), pentru a suna mai bine urechilor din străinătate.

Bineînțeles că am văzut și filme bune, ba chiar foarte bune, ca acela intitulat **Impresii din Delta** și aparținînd unuia din maeștrii documentarului românesc. Ion Bostan este un pasionat al împărăției apelor și „impresiile” sale surprind viața într-o spontaneitate care primește apoi, prin montaj, o formă cizelată, o structură estetică. Pîndind cu indiscretă evlavie mișcarea viețuitoarelor, el o surprinde în toată dezordinea-i armonioasă. Frînturile le montează în tempouri simfonice, pîrînd în ansamblu desprinse de real, deși fiecare în parte este realul pur. Bijuterii, arabescuri, zigzaguri, săgetări, zvîcniri sau zvîrcoliri pe albastrul cerului sau al fluviului, gesturi spontane ale vieții, devenite pe peliculă geometrice și aeriene — toate formează un poem abstract și în același timp tulburător, dedicat frumuseții incredibile a acestui colț de țară.

Romulus Rusan

Telecinema

Rememorări

■ Rememorez acum doar citeva din filmele românești prezentate în ultima vreme, în ultimele săptămîni, pe micul ecran (**Columna**, **Ștefan cel Mare** — Vasiliu 1475, **La răscoala marilor furtuni** sau **Pentru Patrie** — pentru a da numai aceste citeva exemple) și nu pot să nu mă gîndesc la faptul că ele, și altele asemenea, au avut o „devenire” nu lipsită de semnificație: sigur, fiecare din aceste pelicule a fost apreciată la vremea premierei în funcție de împlinirile ei — în sfîrșit, a fost analizată ca film „independent”.

Acum, cînd putem urmări mai multe dintre ele

într-un interval de timp relativ scurt, ne dăm dintr-o dată seama că ele pot fi, trebuie să fie socotite și chiar au devenit, la urma urmelor, în clipa de față, „capitole” ale acelei atît de dorite și necesare epoei cinematografice naționale.

O întreprindere de asemenea anvergură ideatică și estetică nu se realizează dintr-o suflare, cit ai bate din palme — dar iată că timpul începe să coaguleze eforturile depuse de-a lungul anilor într-o imagine (firește, încă incompletă) de natură a da senzația că fiecare din părți (adică fiecare din filmele acestora) nu constituie, în fond, de-

cît dimensiunea componentă a unei ample și revelatoare fresce.

Altfel spus, întregul a început să se precizeze cu mai mulți ani în urmă, iar acum îi putem desluși o seamă din liniile de forță și îi putem bănuși conturul.

Încît impresia — nu lipsită de semnificație — este aceea nu doar că am fost, ci și că sîntem, în continuare, martorii nașterii epoei cinematografice naționale, după cum tot noi, spectatorii, sîntem și vom fi martorii, film cu film, al chipului în care ea se va desăvîrși sub chiar ochii noștri.

Aurel Bădescu

Pagini de publicistică

VARIATELE „materiale” ale acestui volum¹⁾ au fost judicios împărțite de Emil Manu în următoarele rubrici: **Articole literare, Articole și cronici dramatice, Articole de artă plastică, Reportaje și impresii, Mărturi și interviuri.** Această bogată activitate a poetului (liric, epic și dramatic, ar fi spus Mihail Dragomirescu), mai puțin cunoscută, se eşalonează între anii 1907 și 1943, în numeroase periodice, reflectându-l așadar pe autor, de-a lungul întregii sale cariere literare. Puțini dintre publiciștii din rîndurile literaturii s-au desfășurat atât de sinceri și comunicativi ca Ion Minulescu, încît cei ce l-au cunoscut și apropiat îi regăsesc în stilul său oral, personalitatea cuceritoare.

Cartea se deschide cu faimosul manifest literar, apărut în primul număr din „Revista celorlalți”, la 20 martie 1908, care începe cu îndemnul „Aprindeți torțele să luminăm prezentul literar!”. Poetul **Romanțelor pentru mai tirziu**, publicate în același an, își rezumă programul în această cuprinzătoare frază:

„Libertatea și individualitatea în artă, părăsirea formulelor învățate de la cei mai bătrîni, tendința spre ceea ce este nou, ciudat, bizar chiar, ce nu extrage din viață decît părțile caracteristice, a da la o parte ceea ce este comun și banal și a nu da atenție decît actelor prin care un om se deosebește de altul; iată cîteva din principalele jaloane cu care cei cîțiva au curajul să-și însemne calea lor”²⁾.

Pină cu puțină vreme înainte, poetul refuzat de toate periodicele literare trebuise să recurgă la o stratagemă, prezentîndu-i lui Ilarie Chendi una din compunerile sale drept o talmăcire dintr-un autor necunoscut, din antichitate, și numai astfel reușind să forțeze ușile ce-i erau închise. A dat astfel „lovitura” cu **Celei care minte**, poezie de care-și amintea că o dăduse ca „tradusă după un papirus egiptean”. Mistificarea a prins. „A doua zi”, adăuga autorul, „toată cafeaua o știa pe dinafară”. Spirit independent, deși mai aproape de tradiție decît de inovație, Chendi fu cucerit și-i publică lui Minulescu „toate marile” ce l-au făcut celebru pe autorul lor, scrise la Constanța, unde funcționase ca „secretar” al lui „Iancu Păucescu, administratorul Domeniilor statului din Dobrogea”. Tot acolo se împrietenise cu Dimitrie Anghel, care-l admira muzicalitatea versurilor și cu care tradusese cîteva poezii din simbolistii francezi, oferite sub pseudonim și publicate la „Semănătorul”. Cînd criticul Ion Scurtu află că sub acel pseudonim se ascundea, alături de D. Anghel, plecat de la revistă, și Ion Minulescu, „a avut un atac de apoplexie”.

Și paginile „Vieții Românești” îi fuseseră închise, pină ce Constantin Stere, auzindu-l pe poet recitînd în cerc intim cîteva din „romanele” sale, le impuse redacției ostile, care apoi, la apariția lor în volum, și-a reluat libertatea de a nu înțelege noul.

Cu tot succesul lor, Ion Minulescu afirmă în altă parte că prima lor ediție nu s-ar fi epuizat decît după al doilea război mondial.

IN INTERVAL, după efemera „Revista celorlalți”, urmă o altă publicație, „Insula”, la 18 martie 1912, în care nu mai apare un program, ci hotărîrea, în același spirit, de a călca pe „drumuri neumblate” și de a născoci „motive noi”, din „necesitatea sufletească de singularizare”. Acest din urmă cuvînt este cheia tuturor inovațiilor: expresia dorinței de a se deosebi de înaintași, de a-și găsi o fizionomie proprie. **Singularul și singularizarea** sînt noțiuni pe cît de seducătoare pentru toți începătorii, pe atît de odioase gardienilor tradițiilor literare și artistice, care suspectează îndărătul lor farsa, impostura și maladiivul. Insuși a toate înțelegătorul Goethe, avînd a disocia între clasicism și romantism, a reținut în cel dintîi termen sănătatea și în cel de al doilea nesănătatea (ca să nu zic insani-tatea).

Printre cele mai interesante din ciclul de **Articole literare** ale lui Ion Minulescu, sînt cele consacrate poezilor francezi, ce i s-au relevat în cei patru ani de sedere la Paris, după obținerea bacalaureatului. Fi citez în ordinea din volum: Arthur

Rimbaud, Albert Samain, Charles Baudelaire, Jean Moreas, Paul Verlaine. Dintre prozatori: Jules Renard (poet și el, în „tabletele” lui și în „istoriile naturale” de notație lirică) și Remy de Gourmont, criticul simbolist, el însuși poet, prin sensibilitatea receptivă. Futurismul lui F. T. Marinetti e salutat la 25 octombrie 1909, în „Viața literară și artistică” a lui Ilarie Chendi, care se arată încă o dată binevoitor neutral față de formule literare și artistice foarte avansate. Cînd Duiliu Zamfirescu s-a manifestat ostil simbolismului, Minulescu nu s-a sfiit a-l caracteriza „poetul bătrîn” — nu atît ca vîrstă de viață, cît ca vîrstă literară.

Un alt act de curaj al poetului a fost modul în care, de două ori la scurt interval, i-a desmîntit pe editorii ce afectau a face comerț în pierdere cu literatura. Nu e însă mai puțin adevărat că în acei ani antebelici, cartea nu-și găsea ușor amatorii, dovadă chiar destăinuirea lui Minulescu, asupra insuccesului de librărie a **Romanțelor pentru mai tirziu**. Generos în entuziasmele lui, poetul exagerează valoarea lui Damian Stănoiu, al cărui non-conformism îl îndeamnă la această amicală apostrofă:

„Nu știu dacă ești popă adevărat sau diavol. Ești însă un mare scriitor”.

Nu era nici una din cele trei ipostaze, ci un călugăr care călcase la început în literatură cu dreptul, ca apoi să se repete în clișee mereu mai șterse și stereotipe. Un mare scriitor se valorifică prin neîn-cotata putere de primenire (în inovație și în expresie). Asupra lui Panait Istrati se înșală însă cînd crede că s-ar fi stabilit la Galați și că din amintirile celui port dunărean și-ar fi înfiripat opera. Istrati era brăilean. Dacă Minulescu nu fabulează, afirmînd că l-a căutat în zadar la Galați, era firesc să dea greș, dar s-ar fi găsit cine să-l orienteze a trece pe malul celălalt al fluviului. Mișcătoare rămîne, la aflarea bolii lui, în 1933, urarea caldă de însănătoșire și

„o caldă strîngere de mină, cu multă prietenie și tot atît de sinceră admirație”.

La moartea lui Ibrăileanu, Minulescu explică, în calitatea sa ultimă, de director-general în Ministerul Culetor și al Artelei, avatarele³⁾ ediției de **Poezii**, la semicentenarul morții lui Eminescu (apărută în editura Ramuri, la Craiova, în 1941, ilustrată de Al. Brătescu-Voinești⁴⁾). Nu era însă „textul complet al poeziilor”, ci unul selectat de cel ce se arătase ostil publicării integrale a postumelor.

Tot G. Ibrăileanu a fost acela care acceptase să publice primul roman al lui Minulescu, **Roșu, galben și albastru**, totodată inițiuul său mare succes de public, obținînd de departe preferința în concursul instituit de „Ideea europeană”, în concurență cu Ion al lui Rebreanu.

CRONICARUL dramatic, la mari intervale antebelici și mai regulat în anii 1920—1922, ne apare extrem de judicios, atît în aprecierea pieselor din variatul repertoriu al teatrelor bucureștene, cît și în aceea a „jocului actoricesc”. Caracterizarea lui Ștefăniță (la Grigore Ureche, Ștefan cel Tânăr), din **Vîtorul** lui Delavrancea, este tipic „minulesciană”:

„...un om jumătate nebun, jumătate îndrăzneț și laș și de două ori canalic”.

Autorul dramei își luase libertatea față de marele cronicar, care-l caracterizase pe fiul lui Bogdan cel Orb și nepotul lui Ștefan cel Mare, cam în aceeași termeni ca și cei consacrați acestuia, și anume: „Acest Ștefan vodă intru tot simăna cu firea moșu-său lui Ștefan cel Bun, că la războaie îl mergea cu noroc, că tot izbîndia și lucrul său îl știa purta, măcară că tînr de zile, amîrnică era om minios și pre lesne vărsa sînge”.

Cîteva din cronicile dramatice ale anilor 1920—1922 ne-au împins pînă la propriile impresii și ne-am bucurat să ne simțim, după peste 60 de ani de la spectacolele respective, la unison cu strălucitul cronicar teatral: **Vlaicu-Vodă** cu Demetriad, **Regele Lear** cu Nottara, **Domnișoara Iulia** cu Dida Solomon și G. Ciprian, **Nora** cu Agepsina Macri-Eftimiu, **Scrisoarea pierdută** cu Ion Brezeanu, Ion Petrescu, Vasile Toneanu, Ion Morțun și Maria Filotti, neuitate reprezentări, la cel mai înalt nivel artistic.

Tot atît de revelatorii sînt și cronicile plastice ale lui Ion Minulescu, care a promovat pictorii mari, ca G. Petrașcu, Th. Pallady și Iser, iar dintre sculptori, pe Brăncuși și Paciurea. Înainte de a ajunge „la modă”, icoanele pe sticlă au fost re-luate de Ion Minulescu, nu fără a sublinia meritele Institutului Social Român al lui D. Gusti, „cu prilejul unei campanii iconografice prin țîntul Făgărașului”. E vorba, desigur, de ancheta sociologică din satul Drăguș. Comentatorul explică puterea de vrajă a acelor icoane prin „misterul degajat din privirile sfinților pictați pe sticlă”. Este un punct de vedere, sprijinit pe vederea, subiect și obiect totodată.

Reporterul ocazional nu căuta senzaționalul, ci găsea interesul în umilul cotidian. Poetul face pelerinajul la mormîntul lui Eminescu și înregistrează uimirea unei

³⁾ Plural conform normelor Academiei. La G. Călinescu: „**Avataarii** faraonului Tîă” de Eminescu.

⁴⁾ Vezi nota lui Emil Manu, la pag. 615. A fost prima ediție de lux a **Poeziilor** lui Eminescu, mai reușită decît aceea a Municipiului București, 1939, sub îngrijirea lui L. Dauș.

Ardealul

DIN cite pagini am scris despre Ardeal, aceea în care mi-am închipuit cum îl va fi văzut Bălcescu, de pe cea mai înaltă culme a Carpaților, cel mai des imi vine în minte, un altfel de sunet în vuietul vremii, ca o generoasă și blîndă ninsoare, în timpii cînd duc dorul zăpezii.

CLIPA în care Nicolae Bălcescu, ajuns pe culmea Carpaților, a văzut deschizîndu-se în fața sa priveliștea Ardealului imi apare, dintre toate clipele vechului trecut, aceea pe care cel mai ușor pot să mi-o închipui și chiar să o retrăiesc. Altele s-au schimbat în lume, altele zigzaguri sau salturi au survenit în felul nostru de a simți și de a gîndi, dar cred că oricine contemplă de pe culmea Carpaților marea țînă ce se deschide spre miazănoapte și nu e străin de fiorul istoriei, simte pentru o clipă, pe umeri, pelerina lui Bălcescu. Pagina cu care se deschide a patra carte din **România supt Mihai-Voievod Viteazul** rămîne pentru sufletele noastre poarta prin care, cu cea mai multă solemnitate, pot trece în Ardeal.

Dacă pe hrîsul revoluționarului de la 1848 ar mai fi fost nevoie de încă o pecete de noblete, ea poate fi găsită în această pagină pe care, cu atîta har și cu atîta generozitate, a închinat-o provinciei transilvane. Povestea vieții lui Mihai, toată acea cavalcadă pe culmi din ce în ce mai înalte la capătul cărora se deschidea prăpastia, tot acel flux de intuiții geniale și de greșeli fatale, tot acel șir de strălucite fapte de arme, sub privirile uimite ale Europei, fără a putea rupe însă firul intrigilor ce se țeseau, în felurile cancelarii, după cele mai rele legi ale politicii, și toată acea împletitură de destine, vertiginoasă și fascinantă, bărbați și femei gravitînd în jurul eroului peste al cărui creștet se involburau norii deznodămîntului, totul se întrerupe o clipă, pentru a face loc măreției Ardealului, într-una din cele mai inspirate și vibrante descrieri.

Fiecare rînd al acestei pagini e încărcat de o gravă bucurie, de dragoste și înțelegere pentru o altă realitate decît cea de dincoace de munți, și n-ar fi putut fi scris decît de un bărbat ce a trăit cu fervoare simțămîntele pe care le transmite. În însuși tumultul vieții lui Bălcescu, mistuită de flăcări atît de înalte și pure, descoperirea Ardealului apare ca o clipă rară și fecundă, în timpul căreia privirile și sufletul i s-au inseninat, în timpul căreia credințele i s-au întărit, iar ființa lui febrilă a dobîndit o nouă energie.

Purtat de interesele revoluției, încercînd să o întoarcă iarăși pe făgașul izbînzii, alergînd de la o căpetenie la alta, în pumni cu apa clarviziunii, prin oricît de istovitoare sau dramatice împrejurări ar fi trecut, omul cu fruntea palidă și înaltă n-a încetat să observe cît de măreț era țîntul pe care îl străbătea, tresărînd la fiecare priveliște, la fiecare mărturie a unei vechi civilizații, încercîndu-se pentru todeauna de luminoasa lor amintire. Iar cînd, mai tirziu, ajunge cu povestea vieții lui Mihai în Ardeal, trage de friul dezîntăzîtuilor cai care îi purtau eroul spre glorie și pierzanie, zăgăzuînd-o o clipă, lăsînd să se audă, în nebulosul galop, un cîntec de slavă pentru frumusețea acelor pămînturi la ale căror riuri limpezi istoria a adăugat prea multe riuri de sînge: — Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde o țară mindră și binecuvîntată... Și toată pagina e un imn de bucurie izvorît din cunoaștere și dragoste față de priveliștile și așezările acelei țări.

Pentru un om din partea aceasta a munților, pentru un muntean, ar putea părea aproape de necrezut un atît de lung fior în fața pămînturilor, cu totul diferite, de dincolo de Carpați. Dar cine mai mult decît Bălcescu putea depăși perimetrul dragostei pentru locurile natale, ridicîndu-se la sentimentul întregii patrii? De atunci, cred că au fost mulți munteni, iar eu mă număr printre ei, care, în orele lor solemne, au iubit Ardealul mai mult decît provincia în care au copilărit, descoperînd în țîntul de dincolo de munți vatra primordială a neamului nostru.

Geo Bogza

doamne care se miră că n-a văzut și pe acela al Veronicăi, deși tot ea afirmă despre femeile că nu ar ști „iubi un artist”. Contrariul este adevărat: femeile sînt foarte simțitoare față de această categorie versatilă de bărbați și le jertesc adeseori tinerețea. Tot la cimitirul Bellu, poetul zăbovesc de vorbă cu gardianul, vechi în serviciu de douăzeci de ani, care beneficiază de „aldămașul”... „de sufletul morților”.

Reportajele lui Minulescu ne poartă, poetice, prin toate anotimpurile și pe variate meleguri ale țării.

Ne surprinde însă anticipația cu patru luni, a vizionării **cometei — 1910**, de fapt cometa Halley, vizibilă la București abia pe la jumătatea lunii mai, dar căutată pe cer încă din prima decadă a lunii ianuarie, cînd este „foarte scumpă la vedere”. Cu alte cuvinte, s-a lăsat așteptată. Poetul a privit și el, din piața Sărarind, pierdut în multime, ivirea astrului, urmărit cu spaime timp „de patru seri consecutive”⁵⁾.

DINTRE interviuri, cel mai reușit este cel luat de F. Aderca și apărut în „Viața literară” a lui Ion Valerian, în 1926. Adevărata confesiune literară apare însă în fața Institutului de istorie literară al lui D. Caracostea, în 1940. Formația sa lirică a fost, după o scurtă influență eminesciană⁶⁾, exclusiv franceză. Din literatura română mai puțin cunoscută, i-a iubit pe Depărățeanu pentru „faimoasa baladă literară”, în „Un” și „O”, și pe Mihail Zamfirescu, pentru **Romanța realistă** (Cînd ziua trece, cînd noaptea vine...). Întors în țară, a frecventat cafenele literare: Kübler, Terasa⁷⁾, Capsa⁸⁾. La cea dintîi, ambele grupări literare îl excită verva: „Tradiționalistii erau sinistri, iar modernistii erau caraghioși”. Grupul de la „Revista celorlalți” a strîns laolaltă un mare număr de poeți, în această ordine alfabetică: G. Bacovia, Șerban Bascovici, Nic. Budu-

răscu, Mih. Cruceanu, Dim. Karnabs, N. Davidescu, D. Iacobescu, Emil Is. Claudia Millian⁹⁾, Adrian Maniu, Eugen Ștefănescu-Est, Mihail Săulescu, Eugen Speranția, Theodor Solacolu și Al. Vițianu¹⁰⁾. Poetul a trecut pe la „Simbetele literare” ale lui Mihail Dragomirescu, care a crezut de cuviință să-i dubleze, cu o proprie versiune, poemul clopotelor, cu care prilej Caragiale s-a entuziasmat de aceea a lui Minulescu, rezervîndu-și libertatea de a da și el o variantă, cu iz politic, la formarea partidului conservator-democrat. Adeziunea marelui clasic la genul său, care-i speria pe criticii-profesori, a fost suprema bucurie literară a lui Minulescu. Originul scrisorii lui Caragiale către Dragomirescu, prin care se interesa cine este autorul poeziei, se găsește expus sub geam în casa din bd. dr. Gh. Marinescu, conținînd Colecția Minulescu, la dispoziția publicului în fiecare duminică dimineață. Întrebarea a fost astfel formulată: „P. S. Rogu-te, cine o fi Ion Minulescu. În orașul cu trei sute de biserici este ceva neprețuit. Asta nu mai e domnișoară! ăsta e bărbat! Bravo lui! De mult n-am avut așa impresie. Îl salut călduros și-i mulțumesc pentru înalta plăcere ce mi-a făcut-o cu ciudatele-i versuri! Dar despre el mai pe larg, cînd voi avea plăcerea să te revăd”¹¹⁾.

Ca să închei cu confesiunea literară în fața studenților, menționez că ea s-a încheiat pirandellian, vorbitorul citîndu-și poemul **Nu sunt ce par a fi**. Să ne întrebăm și noi care va fi fost „eul profund”, cum se zice, al conferențiarului? Ar fi greu, mai ales în marginea acestor foarte vii și interesante pagini publicistice, în care poetul ni s-a înfățișat liber, neconstrîns (stilisticeste vorbind), în fuga condeiului, dar cu atît mai delectabil, deși lipsit de... mister.

⁹⁾ Viitoarea soție a poetului.

¹⁰⁾ Mai sînt în viață Mihail Cruceanu și Alexandru Vițianu.

¹¹⁾ Textul complet al scrisorii în I. L. Caragiale, **Scrisori și acte**, Colecția Studii și Documente, publicate de subscrisul în 1963, la Editura pentru Literatură, pag. 48.

Șerban Cioculescu

¹⁾ Ion Minulescu, **Opere, IV. Publicistică**. Ediție îngrijită și note de Emil Manu, în colecția **Scritori Români**, Editura Minerva, București, 1983.

²⁾ Cu d. Ion Minulescu despre el și despre alții, în op. cit., p. 533.

„Român, românesc, România“

ACUM 130 de ani, celebrul istoric francez Jules Michelet scria cu o evidentă simpatie față de poporul român și de țara al cărei nume va fi recunoscut pe plan european abia în 1878: „România a rămas redincioasă ei înseși, statornică în geniul ei original. Românii păstrează nestirbit tot ceea ce le-au lăsat străbunii: portul, moravurile, limba și mai cu seamă marea lor nume de **Români**“. S-ar putea spune că ceea ce este deosebit de interesant, dar și foarte surprinzător, e mai ales faptul că noi simțim **singurul** popor în a cărei limbă romanică s-a păstrat, fără întrerupere, numele etnic **romanus**. Celelalte limbi neolatine nu-l au pe **romanus** ca element lexical moștenit, ci ca împrumut ulterior din latină pe cale cultă, avântă sau cârtărească. În română, însă, lat. **romanus** s-a păstrat atât la nord, cât și la sud de Dunăre, ceea ce explică formele **aromân** și **rumăr** (ultima prezentă, cîndva, în dialectul istro-român). Faptul că toți românii poartă același nume și că vorbesc, în esență, aceeași limbă constituie dovezi cât se poate de clare ale unității lor etnogenetice.

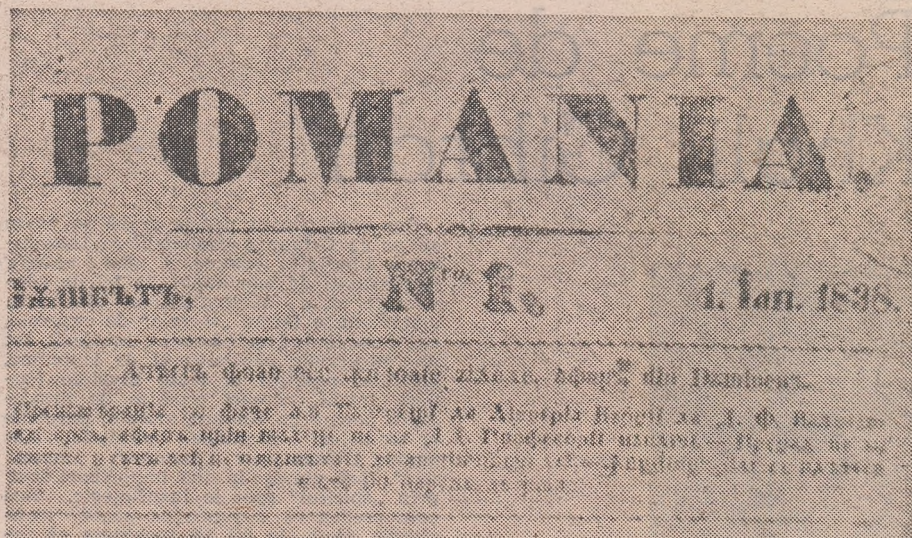

CONSERVAREA numai în limba română a lat. **romanus** și semnificația acestui fapt, originea adjectivului **românesc** și — strîns legat de acesta — a adverbului **românește**, precum și procesul lingvistic de creare a numelui geografic **România** sînt principalele probleme cărora cunoscutul profesor și cercetător ieșean Vasile Arvinte a consacrat un amplu și remarcabil „studiu filologic“ intitulat: **Român, românesc, România** (București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, 239 p.). La rezolvarea problemelor amintite și a altora, care sînt atenția sa de aproape 10 ani, V. Arvinte a adus o serie de contribuții esențiale, adeseori hotărîtoare, cuprinse în mai multe articole și studii anterioare, ca și în volumul: **Die Rumänen. Ursprung, Volks- und Landesnamen** („Românii. Originea, numele poporului și al țării“), Tübingen, 1980.

Deși înglobează aproape tot ce a scris autorul, anterior, în legătură cu problemele abordate, noul volum nu este, totuși, o culegere de contribuții mai vechi și nici o simplă versiune românească a lucrării apărute în limba germană. Noua carte adăpostește impresia unei sinteze mult mai cuprinzătoare și definitive, în care fiecare problemă a fost regîndită și tratată din nou pe baza unui material de foarte impresionant de bogat și a unei informații bibliografice suplimentare, care numai arareori poate fi completată. După cum este și firesc, de fiecare dată V. Arvinte pornește de la cercetările predecesorilor săi, pe care le completează în mod substanțial și pe care, după împrejurări, le respinge ori le acceptă în urma unui examen critic de o rară rigurozitate, obiectivitate și urbanitate. Astfel, sintetizînd păreri emise anterior de mai mulți învățați români și străini, autorul reține cinci factori principali care au contribuit la păstrarea, în limba noastră, a lat. **romanus**: 1. Nevoia simțită de populația romanizată de la Dunărea de Jos de a se delimita și prin numele ei de barbarii înconjurători, de care se ținea la o anumită distanță; 2. prestigiul civilizației și al Imperiului roman, care se afla în spatele denumirii **romanus**; 3. apartenența, într-un fel oarecare, a românilor la Imperiul de Răsărit; 4. legăturile de natură economică, politică și culturală ale românilor cu acest imperiu; 5. absența unor state barbare durabile în Sud-Estul Europei, de la care să se fi putut crea etnonime noi, ca în Apus“ (vezi p. 80 și discuția anterioară).

Acestor factori autorul le adaugă încă unul care a contribuit, de asemenea, la păstrarea în limba noastră a etnonimului **romanus** și care mi se pare neîndoielnic. E vorba de „creștinismul în haină latină“, care s-a răspîndit în Dacia încă din secolul al IV-lea (cum dovedesc o serie de fapte citate la p. 86, și în primul rînd terminologia creștină din limba română). După ce creștinismul a devenit religie de stat, sub Constantin cel Mare (306—337 e. n.), cuvîntul **romanus** a dezvoltat și sensul de „creștin“ pe lângă acela de „locuitor al provinciilor romane“. Prin urmare, cei care se numeau ei înșiși **români** (inițial: **rumâni**) își spuneau astfel nu numai pentru a se diferenția de „barbari“, ci și pentru a se deosebi de „păgîni“. Noul sens al lui **romanus** s-a păstrat și el în limba noastră, cum dovedește vechea expresie: **L-am făcut rumân** = „l-am creștinat, l-am botezat“, apoi verbul vechi și regional a (se) **rumâni/români** „a (se) creștina, a (se) boteza“ și chiar expresia **lege rumânească** (românească), al cărei sens este cel de „lege creștinească“.

CEEA CE mai discută Vasile Arvinte foarte pe larg (vezi p. 35—75) este originea destul de controversată a variantei fonetice **român**, care, de acum înainte, va da, probabil, și mai mult de gîndit lingviștilor și istoricilor noștri. Pînă nu de mult și foarte rar cu anumite rezerve, aproape toți cei care s-au pronunțat asupra formelor **rumân** și **român** (e vorba de: A. Pumnul, P. Cancler, Th. Gartner, G. Weigand, S. Puscașiu, H. Tiktin, Al. Rosetti, Al. Ciorănescu și alții) au considerat că numai prima variantă (adică **rumân**) este străveche, populară și mai ales normală sau etimologică, întrucît ea se explică perfect prin acțiunea unei arhicunoscute „legi fonetice“ constînd în transformarea lui **o** neaccentuat în **u**. Despre varianta **român**, s-a spus aproape întotdeauna că ea a apărut mult mai tîrziu (ca o formă cultă ori semisavantă) și că se datorește intervenției celor care cunoșteau limba latină și care au fost capabili să stabilească un raport de filiație între vechea formă **rumân** și etimonul ei latinesc: **romanus**. Rezultatul acestei intervenții premeditate în structura fonetică a lui **rumân** a fost crearea formei „latinizate“ **român**. La această teză, care și astăzi mi se pare corectă, am aderat cu însumi în **Probleme de etimologie** (București, 1968, p. 346), urmîndu-i pe cei citați mai sus și pe unii istorici ca: Nicolae Iorga, C. Giurescu, Constantin C. Giurescu și P.P. Panaitescu. Contrar părerii aproape generale, V. Arvinte încearcă să demonstreze că ambele variante (**rumân** și **român**) sînt moștenite din limba latină, adică „motivate din punct de vedere etimologic“. Aceasta înseamnă că lat. **romanus** a avut, în română, două reflexe deosebite sau, altfel spus, că același **o** latinesc neaccentuat s-a transformat o dată în **u** (ceea ce explică varianta **rumân** de pe cea mai mare parte a teritoriului lingvistic dacoromân), iar, a doua oară, s-a păstrat intact, însă aproape exclusiv în Moldova, unde varianta cu **o** (**român**) e veche, populară și aproape generală. Chiar dacă varianta **român** formează o mare arie compactă numai în Moldova (cum demonstrează V. Arvinte cu ajutorul **Atlasului lingvistic român**, pe care îl cunoaște foarte bine), nimic nu ne îndreptățește să admitem, fără rezerve, că aceeași formă cu **o** „a fost întotdeauna singura autentic populară“ în vorbirea din Moldova sau că „vechimea ei urcă pînă la latina populară“ (cum se afirmă la p. 64). Încercarea de a demonstra că și forma **român** este moștenită tot din limba latină mi se pare (cum voi arăta în altă parte) singurul punct realmente vulnerabil în solida cercetare a lui Vasile Arvinte. Precum se știe, după lingvisti comparatiști, mai ales neogramatici au demonstrat, pînă la evidență, frumoasa regularitate a „legilor fonetice“ și acest lucru este unul dintre puținele merite care le-au mai rămas din gloria de altădată. Este foarte adevărat că se cunosc și „excepții“ de la aceste „legi“ dar ele sînt, de fapt, aparente, deoarece pentru fiecare caz, în parte, există măcar o explicație mai mult sau mai puțin plauzibilă. E vorba de **analogie**, **asimilație**, **hipercorectitudine**, **etimologie populară** etc, sau pur și simplu de **intervenția conștientă** a unor vorbitori în structura fonetică a cuvintelor (ca în cazul lui **rumân** schimbat în **român**). Exemplele citate după A. Philippide (principalul susținător al tezei căreia i se rialiază Arvinte) nu sînt suficient de probante și nu se poate dovedi cu ajutorul lor nici lipsa

■ „România“, publicație politică și literară care apare la București, de șase ori pe săptămîină, între 1 ianuarie și 31 decembrie 1838.

de uniformitate a legii fonetice amintite, nici „jocul dintre **o** și **u** în limba română“.

Luarea în discuție a situației din dialectul aromân (unde lucrurile sînt mai puțin clare decît în dacoromână) nu ne poate convinge nici ea că varianta **român** descinde direct din lat. **romanus**. Din motivele arătate și din altele, pe care nu le putem discuta prea pe larg aici, mi se pare că singura soluție pentru a ieși din impas este să rămînem la teza conform căreia varianta **român** este o veche formă „latinizată“ asemenea altor forme de același gen, care sînt ori par și ele destul de enigmatice. Autorul lucrării de care ne ocupăm nu crede însă că a putut exista o veche „influență latinistă“ mai puternică în Moldova decît în Transilvania și încă „la nivelul graiurilor populare“. Din cît îmi dau seama, au existat însă chiar în Moldova toate condițiile pentru a se produce această inovație de rostire, dar e mai greu de explicat cum a ajuns ea să devină și populară. Ca orice inovație lingvistică, și varianta **român** a fost, la început, individuală, așa că, pentru producerea ei, nu era nevoie de prea mulți cunoscători de limbă latină și mai ales de un „curent latinist“ în plin ev mediu românesc.

Dacă înțelegem acest lucru, care mi se pare indiscutabil, și mai ales dacă admitem că **reluarea contactului nostru cu latinitatea s-a produs mult mai devreme decît se afirmă, de obicei**, atunci enigma începe să fie descifrată, și nu ne mai surprinde nici prezența unei forme „latinizate“ în sec. al XVI-lea sau mult mai devreme. După cum ne informează unii istorici (și îndeosebi istorici ai culturii noastre vechi) atît în Moldova, cît și în Țara Românească latina a devenit limbă diplomatică începînd cu secolul al XIV-lea și a fost mult folosită mai ales în relațiile domnilor români cu Transilvania și cu țările europene catolice. Pe de altă parte, încă de la începutul secolului al XI-lea, s-au înființat primele episcopate catolice în Transilvania (la Cenad, Oradea Mare și Alba Iulia), în care latina se întrebuița ca limbă de cult religios. Tot latina s-a întrebuițat și în școlile care s-au înființat pe lângă episcopatele catolice, deci a existat chiar un învățămînt modest în limba latină, considerată de unii istorici „limbă de cultură feudală“. La Cotnari, domnul Moldovei, Despot Vodă, a înființat și el un colegiu latin sub conducerea lui Ioan Sommer. Șt. Bărsănescu a demonstrat pe bază de documente că „chiar înainte de 1512, pe plaiurile Moldovei, se găseau tineri studioși din care numai în Cracovia opt își luaseră deja titlul academic de **baccalaureus**, iar un al nouălea pe cel de **magister**, adică de doctor (vezi **Pagini nescrise din istoria culturii noastre**, București, 1971, p. 217). Foarte prețioasă pentru ceea ce urmărim să demonstrăm aici este și următoarea informație pe care ne-o furnizează Sextil Pușcariu într-un articol intitulat semnificativ **Renașterea noastră română** (din vol. „Omăgiu lui Ramiro Ortiz“, București, 1929): „Prin veacurile XVI și XVII, tot mai mulți tineri moldoveni cercetau școlile din Polonia, unde o renaștere tîrzie aprinsese cultul pentru Roma. Alții cercetau școlile umaniste întemeiate de călugări catolici în unele orașe din Moldova. Fii de boieri din amîndouă principatele se întorceau cu cunoștințe de limba latină din «școlile cele mari» din Constantinopol, unde învățau la dascăli greci, trecuți prin universitățile italiene“. (vezi p. 148—149). Mult mai recent, și Alexandru Niculescu a vorbit, cu dreptate, des-

pre deschiderea vechii culturi românești către latinitate și a emis părerea că se poate vorbi chiar despre „existența unei conștiințe a latinității noastre la unii dintre cei ce scriau, copiaș și traduceau în îndepărtatele și vitregile secole prelitterare (sec. XI—XV) ale culturii noastre“ (vezi Al. Niculescu, **Popor — o problemă de limbă a culturii**, în „România literară“, nr. 9 din 1979, p. 19). Este de la sine înțeles că orientarea noastră spre latinitate încă din primele secole ale mileniului al II-lea nu putea să rămîină fără consecințe de ordin lingvistic.

CU TOTUL nouă și destul de convingătoare este explicația pe care V. Arvinte o dă adjectivului **românesc** și adverbului **românește** deduse (la p. 90 și urm.) din formele latinești neatestate ***romaniscus** și ***romanisce**. Asupra acestora vom reveni, însă, în altă parte.

Un mare și definitiv merit și-a cîștigat autorul acestei lucrări demonstrînd îndeosebi că numele modern al țării noastre este o formație pur autohtonă, nu o creație a eruditului grec Dimitrie Daniel Philippide, nici a francezului J. A. Vailant și nici a învățatului sas Martin Felmer. Dovedind că nu poate fi vorba nici de o reluare a vechii denumiri latinești **Romania** (sau a celei apărute, în latină tîrzie), V. Arvinte ajunge la concluzia perfect întemeiată că numele actual al țării noastre este o creație „în întregime românească“. Este foarte adevărat că și în trecut s-a mai afirmat că **România** provine de la numele etnic **român** + sufixul **-ie** (accentuat **-ia**), dar nimeni nu a demonstrat acest lucru în mod atît de documentat și cu rigurozitatea lui Vasile Arvinte. Cu argumente care, de data aceasta, nu suportă replica, autorul arată că numele geografic **România** provine din apelativul (sau numele comun) **românie**, al cărui sens inițial a fost cel de „limbă românească“ și „limbă română literară“. După aceea, cuvîntul a căpătat sensul de „spirit românesc“ și „sentiment național al românilor“, apoi a evoluat spre semnificația de „totalitate a românilor“. De la acest ultim sens al apelativului **românie** provine numele propriu **România**, care are o vechime de aproape un secol și jumătate și care cunoaște el însuși o foarte interesantă evoluție de sens. Inițial, termenul a fost sinonim cu **Valachia** sau **Țara Românească**, apoi a denumit Principatele Române, unite în 1859, și, în sfîrșit, statul român modern și întreg după marea Unire din 1918. Din informațiile atît de bogate ale autorului, rezultă că denumirea **România** cu sensul de „țară a tuturor românilor“ datează din anul 1838 și că Ion Heliade Rădulescu este cel care a pus în circulație această denumire cu semnificația ei cea mai largă. Nu trebuie însă uitat nici faptul că tot în 1838 (mai precis între 1 ian. — 31 dec.) s-a tipărit, la București, cotidianul „**România**“, care se adresa tuturor celor ce vorbeau românește în patrie și „în țările vecine“. Avînd în vedere și acest fapt, pe lângă întreaga și temeinică demonstrație a lui Vasile Arvinte, nu încape îndoială că numele modern al țării noastre a apărut și s-a impus, într-adevăr, într-o epocă de mari transformări revoluționare, cînd conștiința națională a românilor atinsese punctul ei cel mai înalt. Ca nume de țară, modern și definitiv fixat, termenul **România** a reușit să exprime, în modul cel mai concentrat cu putință, remarcabila unitate etnică, lingvistică, spirituală și de teritoriu a poporului nostru.

Theodor Hristea

Poeme de Khalil Gibran

„**E**A un uriaș stejar acoperit cu flori de măr este omul cel vast în ficcare din voi; / Puterea lui vă ține legați pământului, parfumul său vă înalță în spațiu și, cu netrecerea-i, vă face nemuritori“. Astfel introducea în literatura americană un libanez, Khalil Gibran *) conceptul de „om vast“, o parolă, poate, a „omului universal“ cîntat de William Blake și a „omului desăvîșit“ visat de filosoful Ibn 'Arabi: credința sa în posibilitatea evoluției sinelui, a realizării eului, avea să însemne un suflu dacă nu nou (America trecuse prin scrierile lui Emerson și cunoștea prin diferite filiere hinduismul), în orice caz purificator.

Născut la 6 decembrie 1883 în Liban, Khalil Gibran, al cărui nume rămîne Khalil și nu Kahlil, așa cum apare pe scrierile în limba engleză, întrucît istoria literaturii arabe, căreia oricum Gibran îi aparține, nu a adoptat acest nume pe care meteteza îl lipsește de orice sens (kh este transliterarea în sistem englez a consoanei arabe h — fricativă, postvelară, surdă; khalil înseamnă în limba arabă „prieteni bun, iubit“, în timp ce Kahlil nu înseamnă nimic; ori, nume arabe fără semnificație nu există); născut, deci, în Liban, poetul, prozatorul și multilateralul artist care avea să devină alături de Miha'il Nu'ayma, Amin ar-Rayhani și Khalil Mutran unul din principalii reprezentanți ai Renașterii arabe moderne, emigrează încă adolescent fiind în America, de unde se întoarce mai tîrziu pentru a studia la un colegiu de limbă arabă. După mai multe călătorii în Europa, unde avea să se împrietenească, printre alții, cu Debussy, Maeterlinck, Edmond Rostand, revenirea sa la Boston și apoi la New York va însemna și hotărîrea sa de a organiza „Liga literară“, a scriitorilor de limbă arabă, care avea drept scop renașterea literaturii arabe, înnoirea spiritului de contemplație, de codificare formală a poeziei orientale, prin cunoașterea ideii de devenire, de continuă prefacere, care e specific Apusului.

După un număr de șapte cărți publicate în arabă (a opta avea să apară postum, iar a noua se află și azi în manuscris la Muzeul Gibran), bilingvul și bi-eficientul creator (pictor și poet, aflat sub steaua multitudinii harurilor precum Leonardo da Vinci) a început să scrie direct în engleză, ceea ce l-a adus o mare popularitate în Lumea Nouă — dar și parțialul eșec, fiindcă, după părerile unor exegeți (cf. Khalil Hawi, Gibran, His Background, Character and Works, Beirut 1963) stilul său englez nu e nici pe departe atît de rafinat ca modul de expresie arab. Oricum, așa cum Al-arwah al-mutamarrida sau al-agnih al-mutakassira sint titluri de referință pentru demersul gibranian autobiografic de expresie arabă (cărți de „formare a eului“, celebre în literatura modernă precum Al-Ayyam de Taha Huseyn, Tarbiyat de Salama Musa, 'Ufur min as-Sarg de Tawfiq al-Hakim), la fel Profetul și Grădina Profetului, cărți de expresie engleză, traduse în mai toate limbile Europei — acum și la noi, datorită lui Radu Cărneci — rămîn titluri de neocolit în „literatura eului“. S-a spus că, transpunînd în simbol situațiile vieții reale, integrînd operele experiențe mitice, cartea lui Gibran (The Prophet) și cea a lui Miha'il Nu'ayma (The Book of Mirdad) seamănă, prin ambiția lor de a îngloba totul, cu poeme precum The Four Quartets de T.S. Eliot și The Song of Myself de Walt Whitman. De fapt sint mult mai puțin stufoase; limbajul lor e esențializat, chiar exagerat de abstract — utilitatea acestei abstractizări fiind vizibilă mai ales în cazul unei traduceri.

*) Khalil Gibran, Poeme, prefață și traducere de Radu Cărneci, Ed. Albatros, 1983.

Așa cum pentru poezia arabă se poate spune că Gibran a contribuit la introducerea libertății formale, a unei anume modernități de bun augur, la fel de adevărat e că a aclimatizat în literatura americană o formă „sacrală“ de expresie, stilul sapiențial și aforistic, imageria tot mai abstractă, paralelismul de sinonime, antiteze, repetiții la toate nivelele (cuvînt, frază), ritmuri produse de interogații, poeme cu finaluri morale, parabole și simboluri panteiste. Cuvintele sint pentru Gibran doar „corpuri“, „mumii reci“, fără valoare în sine, importante doar prin „spiritul“ care le însușește. Așa cum credea că viziunea sa poate transforma viața, la fel își închipuia că înțelepciunea ar putea transforma poezia!

Profetul, o parabolă a călătoriei cunoașterii-de-sine, se ocupă de împăcarea marilor antiteze: natură / cultură, viață / moarte, bucurie / tristețe, etc. Ar construi o Utopie, un Eden în care să domnească libertatea, dragostea, fraternitatea, egalitatea goliciunea trupului și încrederea, în care moartea să fie eliberare de amărăciune, dar și extaz, în care natura să rămînă o mamă și o iubită iar drepturile inimii să fie sacre. Dragostea aduce omul la inocența originară: „Cînd iubirea va face semn, urmați-i îndemnul / chiar dacă drumurile-i sint grele și prăpăstioase / și cînd aripile-i vă cuprind, supuneți-vă ei, / chiar dacă sabia ascunsă-n penajul-i v-ar putea răni; / fiindcă, precum iubirea vă face să creșteți / ea trebuie să vă și rezeze uscăciunile... / Vă treieră pentru a vă descoji / Vă vîntură pentru a vă curăța de pleavă. / Vă macină pînă la înălbirea făinii...“

Cunoașterea filosofiei clasice arabe și mai ales a tratatelor de adab, literatură care încearcă o sumă a cunoștințelor epocii, e vădită în mai toate temele tratate de Gibran în Profetul: de pildă, tema dărniceii, principală virtute arabă, cîntată de poeți încă din Preislam, are în versiunea gibraniană tonuri foarte apropiate de stilul prozatorului Al-Gahiz (sec. IX). În Tratatul despre zgirciți, cartereper a literaturii abbaside, vechea idee semită după care „totul e luat cu-mprumut“ și „datul te face mai fericit decît luatul“ e amplu dezvoltată (omul nu stăpînește cu adevărat decît ceea ce a dat și deci „a pierdut“ — restul e al moștenitorului; strădania de a face mai mult decît strînsura în plus; cel care își întrece tovarășii de călătorie nici nu străbate mai multe ținuturi, nici nu-și cruță calul — etc.). La fel, vorbind despre daruri, Gibran spune: „O, desigur, tot ceea ce îți aparține va fi dăruit într-o zi; / deci dă acum, în anotimpul dărniceiei tale, iar nu în cel al moștenitorilor tăi. / Deseori spuneți: «Am să dau, dar numai aceluia care merită». / Pomii din livezile voastre nu spun, însă, astfel, și nici turmele din iamașuri. / Ele dau ca să poată trăi, fiindcă a păstra înseamnă a pieri“.

Despre muncă, văzută ca freamăt, acord între ritmul sufletului și al naturii, între mintea universală și sufletul universal („Cînd munciiți deveniți un fluier, prin care murmurul orelor se schimbă în cîntece; care dintre voi ar dori să fie o trestie mută și liniștită, atunci cînd totul cîntă la unison? / ...Munca este dragostea scoasă la lumină“); despre casă — corpul mai mare al omului; despre bine și rău, pasiune și rațiune („să vă odihniți în rațiune și să vă mișcați în miezul pasiunilor“), despre durere („sparge cochilia care vă acoperă Judecata“), despre Conștiința de sine, prietenie, învătătură, timp, etc. — cuvintele lui Gibran răspund întrebărilor tuturor oamenilor cu un desăvîrșit optimism, cu dorința de a sluji ideea deopotrivă prin expresie și acțiune, deopotrivă prin artă și viață. „Dacă uritul există cu adevărat“, spune Gibran în Grădina Profetului, atunci trebuie să fie vîlul de pe ochii voștri și ceea care vă astupă urechile“. A fi, acest concept static, oriental, se unește cu dinamismul devenirii: „A fi înseamnă a fi înțelept, totuși nu străin de cel ne-cugetat, înseamnă a fi puternic, dar nu ruinîndu-l pe cel slab; înseamnă să intri în jocul copiilor, dar nu ca un părinte, ci mai degrabă dornic de a învăța jocurile lor“. „Și oare ce sint anotimpurile de-a lungul anilor, dacă nu mișcarea gîndurilor voastre?“ „Nu uita că anii care schimbă semînte în păduri și viermii în ingeri aparțin acestui acum, totdeauna, chiar acestui Acum“. „Vă învăț nu a lăsa, ci mai degrabă un cîntec liniștitor“.

Grave și profunde, poemele lui Gibran, în tîlmăcirea naturală și receptivă la esențe a lui Radu Cărneci, aduc literaturii române o nouă referință la poezia Orientului — acel Orient despre care George Russel spunea că rămîne singurul impuls posibil pentru „cea de-a doua renaștere europeană“.

Grete Tartler

Montréal 1976

Montréal

Poeți canadieni

Saint-Denis-Garneau

Ținîndu-mi companie

Eu merg alături de o bucurie,
De-o bucurie neursită mie,
De-o bucurie mie nedată s-o ajung.

Mergînd mă-alătur mie cu-o bucurie vie
Și-a bucurie pasul mi-ascult, alături mie,
Și nu pot să-mi schimb locul pe trotuar nicicum,
Nu pot să-mi schimb nici pasul cu-al altuia,
Mi-e greu să spun: Acesta-s eu.

Sînt fericit o clipă de-această companie
Dar mașinez, în taină, ceva care-o va frînge
Prin lungi tertipuri sau prin alchimie
Ba chiar prin transfuziuni de sînge
Prin joc de echilibru sau prin atomi bruscați

În fine, într-o zi extaziat
Mă ia la dans această plîmbată bucurie
Cu pași ușori, de plută dansînd, alături mie,
Pînă ce-n partea stîngă, vag, pasul s-a mutat
Sub talpa aspră-a unui străin ce dă năvală
Și-o ia, grăbit, pe strada transversală.

Anne Hébert

Foșnet de mătase

Un foșnet de mătase velin cum numai vîntul
Sau trecerea luminii pe ape pastelate.

Lumina de amiază își șterge fața, trupul,
Încît ca-ntr-o oglindă îmi tremuri și sclipești.

Mă lași să-ți beau, din soare,
Obrazul vag ce nu e.
Cascada de lumină te face nevăzut.

Orbită sint însă presimt sub unghii
Coloana pură-a sufletului tău,
Plăcerea lui ce-o născocoște somnul
Amănunțînd-o pînă cînd leșin.

Cu dreapta dau de-o parte, încet, cortina zilei, —
Un pom ne-ntinde umbra nocturnă la picioare
Să ne arate calmul, distanța degetelor
Ca de nisip, la mina-ți cu palmă-nfloritoare.

Alain Grandbois

Îns prins și favorit

Îns prins și favorit și pedepsit al mării
Plutesc pe găunoasele-î genuni
Cereștile coloane mi-apasă greu pe umeri
Refuz cu gene-nchise arhanghelul albastru
Povara adîncimii îmi dîrdăie deasupra
Și-s singur și sint gol
Sint singur plin de săruri
Și curg derivei mării
Și-ascult cum zeii lumii chiar inecați aspiră
Prin ultima tăcere
De dincolo de orizontul stîns.

Acele mii de albine

Acele mii de-albine din pleopele-ți
Și părul lung ce-atinge inelu-n inelar
Ceea ce ieri mai ființase încă
Ceea ce astăzi ne e dat în seamă

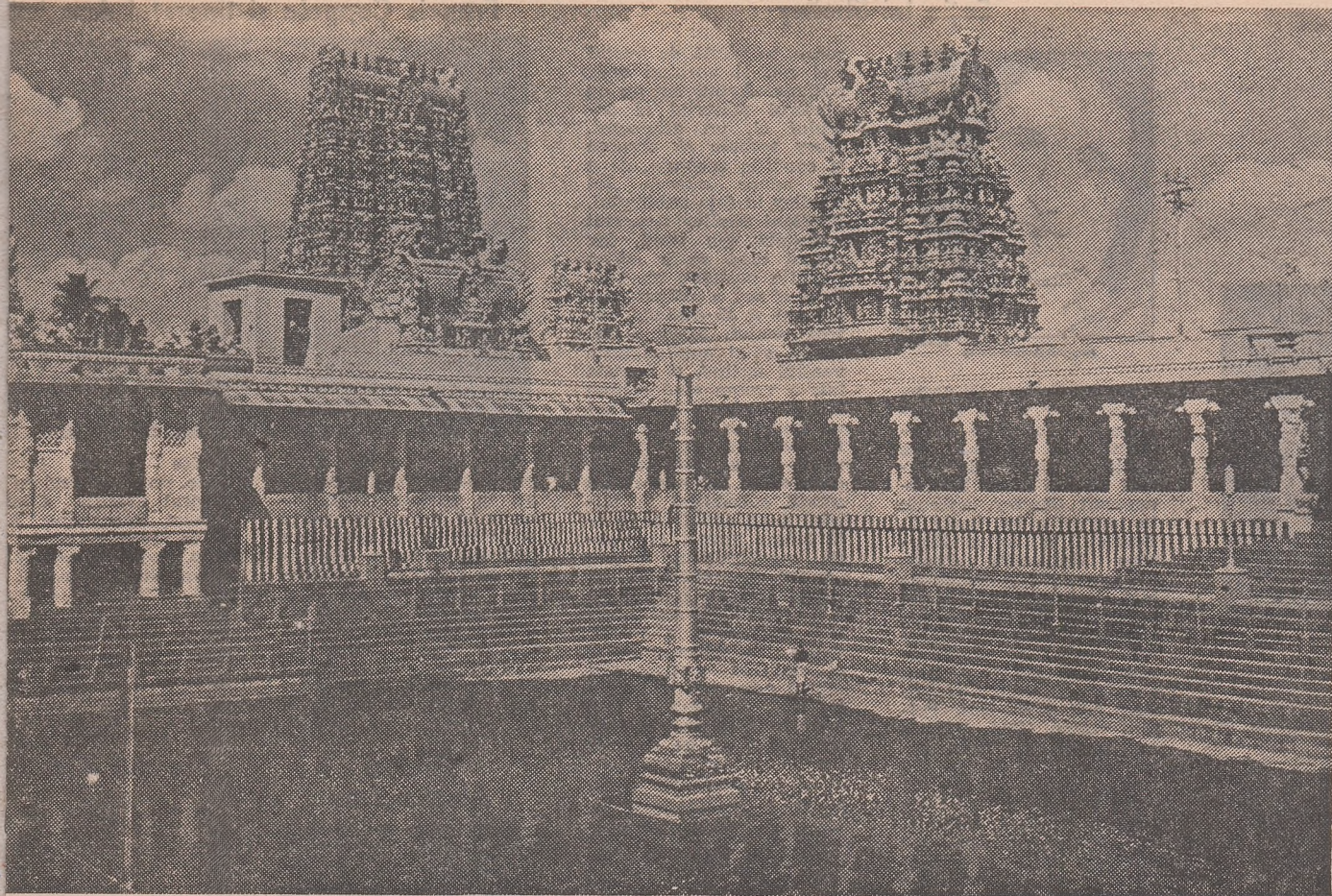
Ne depășește totul totul zboară
Ah raze mute raze-ale clipitei
Și chei la osui alb al pușcării albe
La fruntea-ți pură chinîndu-se

Nimic nu-i mai perfect ca somnul tău
Te prăbușești în tine și creezi
Un ultim peisaj al frumuseții

Iar restul e minciună.

În românește de
AL. ANDRIȚOIU

■ Templul Meenakshi de la Madurai, India de vest. Acest tip de arhitectură s-a dezvoltat în timpul dinastiei Pandyan, din sec. al XII-lea până în secolul al XIV-lea.

Mărturii ale unei civilizații

ÎN 1928, când aveam șapte ani, mama m-a dus la „Universitatea lumii”, celebra universitate liberă înființată în apropiere de Calcutta, la Santiniketan, de Rabindranath Tagore. Marele nostru poet era prieten intim cu bunicul meu și rîndul său reputat scriitor și editor, mai vîrstnic decît Tagore cu numai doi ani n.n.), încît avusesem ocazia să-l întîlnesc în casa familiei noastre. Încurajat astfel, am îndrăznit să-l cer marelui scriitor să-mi scrie pe o bucată de autografe cîteva rînduri numai pentru mine. Mi-a cerut să-l las aietul. A doua zi mi l-a înapoiat spunîndu-mi: „Ți-am scris ceva ce n-ai să ricepi acum, dar vei înțelege cînd vei mări”. Astăzi cred că este una dintre cele mai bune povestiri scrise de Tagore în genul scurt. Înțelesul ei ar fi cam acesta: Am călătorit peste tot în lume, m-am cheltuit cu mulțime de bani, am fost în locuri extrem de îndepărtate, am văzut totul, dar am uitat să privesc boaba de rouă de pe firul de iarbă din fața porții mele; boaba de rouă care reflectă în convexitatea ei întregul univers.”

Este povestirea pe care, la rîndul său, atyaji Ray — cel mai important regizor, „clasicul în viață”, al unei cinematografii care deține de aproape un deceniu recordul mondial al producției de filme (763 în 1982) — mi-a istorisit-o atunci cînd, întîlnindu-l la Festivalul internațional al filmului de la New Delhi, am avut amabilitatea să-mi acorde un interviu. Povestea era de fapt răspunsul la rugămintea mea de a defini universul indian.

Și Satyajit Ray a continuat: „Picătura de rouă este atomul, este chiar neuronul care conține în microcosmosul său ordinea macrocosmică. Ea dă cheia întregului univers indian și a racordării ale cu restul lumii; dă cheia tradițiilor și artei indiene pentru care expresia sentințului se află întotdeauna într-un etaliu.”

Într-adevăr, regăsim această cheie a piritului indian din cele mai vechi timpuri, exprimată în figurinele și în peștele din faianță și sîdef din mileniul I III-lea, descoperite pe valea Indusului la Mohenjo-Daro și Harappa, tot așa cum aceeași racordare a detaliului la universal era tipică pentru picturile de pe pereții pesterilor din India de vest, pe la Ajanta (secolul II î.e.n. pînă în secolul V e.n.), tradiție transmisă pînă la pictura miniaturală răpuită din secolul al XVI-lea, care continuă și azi în pictura populară și cultă. Sculptura se opune și ea aceleiași dialectici între artă și întreg. Mărturie stau zecile de sutele de temple atît de bogat ornamentate cu frize sculptate mărunte, cu igrigii umane sau animale, în ce alt cop dacă nu acela de a recrea în totalitatea sa mediul cosmic al zeității căreia templul i-a fost închinat? Tot așa cum și muzica tradițională o notă sau un grup de note sînt repetate în variațiuni infinite pentru a reda sau crea o stare de profunzimi sufletești infinite; sau um, în dansul tradițional, mișcările miilor și, mai mult, ale fiecărui deget, în arte transcriu de fapt un întreg alfabet al sentimentelor și gîndurilor.

BOABA DE ROUĂ A lui Tagore avea astfel și darul să ofere celui venit de pe alte meleaguri în India de azi, calea de înțelegere centripedismului unui popor pe peste 700 milioane, despărțit de „bariera” a aproape 300 de limbi și dialecte. Constituția recunoaște 15 ca limbi ofi-

cială), care trăiește pe o suprafață de 3 287 782 km², întinsă de la zăpezile Himalaiei pînă la apele sudice ale Oceanului Indian, subcontinent împărțit în 22 de state și în 9 teritorii unionale.

Cum altfel să înțelegi unitatea de azi a Indiei în diversitatea unei istorii care a amestecat de-a lungul a peste cinci milenii, atîtea rase, limbi, tradiții și religii?

Iată cum explica acest fenomen istoric primul premîer al Indiei independente, Jawaharlal Nehru: „Influențe străine s-au revărsat asupra noastră; uneori au fost absorbite, alteori ne-au influențat cultura. Dar tendințele contrarii au dat întotdeauna naștere, pe loc, unei reacții de sinteză. Din zorii civilizației un vis de unitate a preocupat întotdeauna spiritul indian. Această unitate nu era concepută ca fiind impusă dinafară, nici printr-o uniformizare a comportamentelor sau a credințelor. Era un fenomen mult mai profund în ale cărui cute adînci erau întipărite cea mai largă toleranță pentru obiceiuri și filosofii de viață, fiecare în parte fiind nu numai recunoscută dar și încurajate.”

Nu mai puțin în prezent, actualul prim ministru al Indiei, fiica lui Jawaharlal Nehru, Indira Gandhi urmează prin orientările pe care le imprimă dezvoltării țării, același drum: „La fel de important ca marșul Indiei fără oprire spre progresul material este să menținem ce avem mai valoros din tradițiile noastre ancestrale, să păstrăm apropierea de natură, spontaneitatea și bucuria de a trăi moștenite din existența tribală, simțul înăscut pentru culoare și forme al artei noastre populare, și, în special, să ne păstrăm toleranța și înțelegerea, — pentru că toate acestea au făcut parte integrantă din experiența noastră de viață culturală și spirituală.”

CRED că pentru călătorul străin nu există o ilustrare mai concludentă și mai cuprinzătoare a menținerii tradițiilor celor mai vechi în paralel cu dezvoltarea modernă a Indiei decît parada prin care întreaga Indie își sărbătorește din 1950, la 26 Ianuarie, proclamarea republicii. Am avut acest fericit prilej chiar în Ianuarie trecut. Timp de patru ore am privit cu incitare exuberanță de culori și ritmuri, cu greu de redat și chiar de închipuit fără ajutorul imaginii, ce lua literalmente cu asalt bulevardul Raj Path (bulevardul statului), după ce întretăia bulevardul Jan Path (bulevardul poporului), în drumul de la noua poartă a Indiei către tribuna oficială, ridicată în fața clădirii parlamentului. Cînsprezece — cum să le spun altfel decît contingente? — de dansatori, fete și băieți, aduceau acolo pe asfaltul magistralele Capitalei, cîntecele și jocurile milenare din toate zările Indiei, după ce alte contingente de cavaleriști, înălțînd în spînările elefanților sau cămilelor, își dădeau o idee despre istoria de odinioară. Fluviul viu al tradițiilor de care vorbea doamna Indira Gandhi, perpetuîndu-se fără să stînjenească dezvoltarea științei și tehnicii (India este astăzi a 10-a putere industrială din lume) era însoțit, la aceeași paradă, de defilarea avioanelor (India are patru aeroporturi internaționale și 85 naționale, acoperînd zilnic un traseu intern de 50 000 km.) sau a rachetelor de cercetare științifică (de la 18 Iulie 1980, India a devenit cea de a șasea națiune care a lansat un satelit în spațiul extraterestru).

Este greu să uiți deasemenea senzația pe care o ai văzînd cum cad din cer (de fapt, din elicoptere) milioane și milioane de petale de flori, purtătoare ale aceluiași mesaj ca și porumbelul lui Picasso — îmbrăcînd în gingășia lor multicolore deopotrivă realizările supertehnicii și dansatori strămoșești. Este lesne să înțelegi de ce mii și mii de indieni se așează la cozi cu cîteva zile înainte pentru a-și procura biletele care le dau dreptul să ocupe locuri la tribunele ridicate de-a lungul întregului traseu. Către seară, cînd veselie populară se mai stînge, se aprind miile de becuri minuscule (decorație tipică indiană) care tîvesc conturul clădirilor din zona administrativă (Palatul Republicii, Parlamentul, ministerele etc.), în așa fel încît masivitatea lor se pierde și îți lasă impresia că ai pătruns într-un oraș al basmelor.

Venind în contact cu universul indian de mai multe ori, îți devin familiare nu numai basmele și legendele dar și problemele complexe pe care India de azi se străduie să le depășească printr-un adevărat marș al progresului (deși numărul oamenilor de știință, specialiști în fizica nucleară plasează India pe locul trei, după americani și sovietici, analfabetismul deține încă un procent de 64%), progres realizat nu numai prin crearea unor noi structuri economice ci și prin dezvoltarea culturii indiene la ea acasă și impunerea ei peste hotare.

O REPLICĂ dintre cele mai subtile date de India independentă, contemporană, trecutului ei colonial a reprezentat-o „Festivalul Indiei” care s-a situat timp de șase luni în centrul atenției culturale din Londra. De pe South Bank pînă în Kensington, metropola de pe Tamisa a fost pur și simplu luată cu asalt de trupe de muzicieni, dansatori, actori. Perla acestei salbe a constituit-o expoziția deschisă tot pentru șase luni la Hayward Gallery, „Imaginea omului — 2000 de ani de pictură și sculptură”, prin care universul indian s-a prezentat zecilor de mii de vizitatori (în prezent expoziția a traversat încă un ocean, fiind găzduită în mai multe orașe din Statele Unite).

Tot în aceeași perioadă Peter Brook declara presei că după secole în care cultura europeană s-a impus pe alte continente, a venit momentul ca ea să nu rămînă ignorată față de cultura acestora. Astfel faimosul regizor britanic a început să pregătească, pentru 1985 — punerea în scenă a unei versiuni a poemelor sanscrite de 200 000 de versuri care istorisesc povestea luptelor triburilor ariene pentru a se așeza pe pămînturile fertile de la nordul Delhi-ului de azi. „Mahabharata”, spunea el, este strădania omului de a-și cîștiga dreptul la viață și cred că este reflectarea mitologică cea mai apropiată de efortul făcut azi de omenire pentru a-și asigura dreptul la supraviețuire. Poemul explorează rădăcinile conflictelor cu același simț al concretului realității ca în piesele shakespeariene.”

Intorcîndu-mă din universul indian pe meleagurile noastre, mi-am amintit că dialogul culturilor noastre inscrie în tradiția sa pe Eminescu, Cosbuc, Hasdeu. Iar același Rabindranath Tagore conferențiînd în urmă cu aproape 60 de ani, în sala Teatrului Național din București, după ce ne elogia cultura: „Aveți o limbă destinată ritmului și poeziei”, afirma încrederea că „sentimentele prietenesti sînt apte să apropie țări oricît de depărtate”.

Adina Darian

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

DANEMARCA

● Revista „Forresten”, nr. 1/1983—84, a Institutului de Italiană și Franceză al Universității Aarhus publică, în versiune daneză, schița Ismail și Turnavîtu de Urmuz. Traducerea se datorează profesorului Povl Skarup.

U.R.S.S.

● Numărul 12 din anul 1983 al revistei ucrainene de literatură universală „Vsesvit” — Lumea — a publicat un ciclu de versuri ale poetului clujean Ion Arcas. Traduse de kievianul Andrei Miastkivski din volumul „Spirala magică”, poemele au fost ilustrate de Oleksandra Miklovdi.

● Recent a apărut la Moscova, în Editura „Sovietski Pisateli” volumul memorialistic „Amintiri despre Litinstitut” (Institutul de literatură Maxim Gorki al Uniunii Scriitorilor Sovietici, care de curînd a împlinit 50 de ani). Capitolele cărții sînt semnate de peste 70 de scriitori de frunte ai literelor sovietice, absolvenți sau profesori ai Institutului. Printre semnatori: Gheorghi Markov, Margarita Aligher, Lev Oșanin, Evghenii Dolmatovskii, Serghei Narovciatov, Konstantin Simonov, Iulia Drunina, V. Pimenov, Konstantin Vanșenkin, Iurii Bondarev, Andrei Turkov, Iurii Trifonov, Evghenii Evtusenko, Serghei Baruzdin, Konstantin Paustovski etc. Cartea înserează, sub titlul „Adevăruri care nu îmbătrînesc”, însemnările despre Litinstitut ale scriitorului român Toma George Maiorescu.

SPANIA

● În a doua jumătate a lunii decembrie 1983, un colectiv al teatrului „Tândărică” a efectuat un turneu în Spania, participînd — alături de formații ale genului din Brazilia, Italia, Bulgaria și Spania — la festivalurile internaționale ale teatrelor de păpuși la Sevilla, Bilbao, Zaragoza și Salamanca. Trupa română a prezentat, în limba spaniolă, spectacolul „Anotimpurile minzului”, după piesa lui Vladimir Simon, realizat de regizoarea Irina Niculescu, susținînd 12 reprezentații în orașele Sevilla, Mairena del Alcor, Léon, Bilbao, Zaragoza, Huesca și Salamanca.

Mii de spectatori de toate vîrstele — în rîndurile cărora se făceau remarcate grupuri compacte de tineri și adolescenți — au aplaudat evoluția marionetștilor noștri, care s-au aflat de altminteri și în atenția ziarelor și posturilor de radio și de televiziune spaniole. Televiziunea spaniolă a transmis un program de 40 minute închinat prezentei teatrului „Tândărică” la Festivalul de la Sevilla, incluzînd fragmente din spectacol și un amplu interviu cu regizoarea Irina Niculescu. Emisiuni și interviuri în direct cu regizoarea spectacolului și cu secretarul literar al teatrului au realizat și posturile de radio din Bilbao, Zaragoza și Salamanca.

R.P. UNGARĂ

● Revista de literatură universală „Nagyvilág” (nr. 11, 1983) a publicat povestirea „Pe coridor” (din volumul „Terasa”, Ed. Eminescu, 1979) de Mihai Sin, în traducerea lui Borsi-Kálmán Béla.

Aceiași revistă publică articolul lui Bodor Pál despre antologia poezilor române, apărută în limba maghiară în colecția Kozmosz, Budapesta. Alcătuitorul antologiei este Béla Köpeczi, ministrul culturii și învățămîntului din Ungaria. Aceasta este a treia antologie a poezilor române, redactată în ultimele decenii de Béla Köpeczi. Menționăm că în nr. 1/1984 al revistei „Forrás”, istoricul literar Kabdebó Lóránt publică un interviu cu Bodor Pál, în care acesta face ample referiri la traducerea sa de din literatura română contemporană (din Laurențiu Fulga, Camil Petrescu, I. Peltz, Teodor Mazilu, Geo Dumitrescu, Dinu Sărașu și alții), la convorbirile sale cu Tudor Arghezi, Geo Bogza și Eugen Jebeleanu. În cadrul interviului Bodor Pál oferă un tablou al instituțiilor din București ale vieții culturale maghiare din România.

R. P. POLONĂ

● La casa editorială „Wydawnictwo Literackie” din Cracovia a apărut romanul „Pasărea și umbra de Sorin Titel.

Versiunea poloneză este realizată de Zbigniew Szuperski. În aceeași traducere, a apărut acum cîteva ani în Polonia romanul „Lunga călătorie a prizonierului de Sorin Titel.

„Buddenbrooks“

● Printre serialele de televiziune cu succes internațional se numără și **Buddenbrooks** (Casa Buddenbrook) realizat de studiourile din R. F. Ger-

mania, după romanul omonim al lui Thomas Mann. În imagine: o scenă cu actorii Klaus Schwarzkopf, Martin Benrath și Michael Degen.

Controverse literare

● Dintr-o listă a „celor mai bune romane ale timpurilor noastre”, publicată de Consiliul Britanic de Carte, aflăm, în primul rând, că selecția a fost operată numai în cadrul literaturii scrise în limba engleză după al doilea război mondial. În al doilea rând, că numai trei romane americane au fost incluse în palmares și anume: **Herzog** de Saul Bellow, **De veghe în lanul de secară** de J. D. Salinger și **Lolita** de Vladimir Nabokov. În al treilea rând, că printre titlurile britanice selecționate se numără: **Împăratul mustelor** de William Golding, **Sabia de onoare**, trilogia lui Evelyn Waugh despre cel de al doilea

război mondial, **O fată ca tine** de Kingsley Amis, **Consulul onorific** de Graham Greene, **Marea, marea** de Iris Murdoch, **Un dans pe muzica timpului**, ciclul de 20 de romane scrise de Anthony Powell despre viața englezilor în secolul XX, și cele două cărți ale lui Paul Scott despre prezența coloniștilor britanici în India, **Cvartetul Raj** și **Stind pe loc**. Bătăiosul prozator și eseist care este Anthony Burgess a denunțat această listă ca fiind „jalnică” și „excentrică”, iar alți scriitori au criticat-o la fel de aspru. De fapt, selecția a fost tot atât de controversată ca și Premiul Nobel acordat lui William Golding.

Interviurile lui Thomas Mann

● Autorul **Muntelui vrăjtit** a acordat de-a lungul timpului interviuri unui mare număr de publicații din Europa și Statele Unite. Acoperind perioada 1909—1935, acestea au fost reunite într-un volum, de către Volkmar Hansen și Gert Heine, și publicate în Editura „Albrecht” din Hamburg. Critica germană este unanimă în a aprecia această carte ca

pe o importantă contribuție la literatura despre Thomas Mann; la cunoașterea operei și personalității sale. Ansamblul acestor interviuri constituie o lucidă analiză psihologică a propriei sale personalități, ca și a epocii în care a trăit scriitorul, epocă de profunde mutații, ilustrată și de evoluția creației sale.

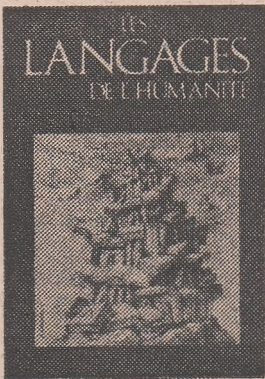
Soția lui Shelley

Mary Wollstonecraft Shelley

● „Bijbiind pe căl necunoscut” ar putea fi traducerea (liberă) a subtitlului celui de al doilea (și ultim) volum de **Scrișori ale lui Mary Wollstonecraft Shelley**, apărute în îngrijirea lui Betty T. Bennett, la Johns Hopkins University Press. Cartea oferă o remarcabilă imagine literară și socială a Angliei în perioada de tranziție dintre romantism și victorianism, cele 433 de scrisori cuprinse în volum acoperind anii 1827—1840. Primul volum (1814—1827) o înfățișează pe Mary întorcându-se în Anglia din Italia, după ce Shelley s-a înecat în Golful Spezia: o văduvă înfrântă, care n-are nimic altceva pentru a trăi decât pe singurul ei copil, Percy Florence, în vîrstă de numai trei ani și vorbind doar italiană. Avînd nevoie de ajutorul material al soarelui ei, un aristocrat, Mary trebuie să accepte și condiția acestuia, de a nu aduce numele lui Shelley în fața publicului. Bătrînul Shelley n-a vrut niciodată s-o vadă, iar atunci cînd ea a editat poeziile postume ale fostului ei soț, a obligat-o să retragă și să distrugă întreg tirajul. Mary a încercat să-și suplimenteze venitul scriind, și aceasta într-o vreme cînd puține femei reușiseră să-și facă un nume în domeniul literelor. Dar cele șase romane ale ei, deși superioare celor „populare” (în sensul succesului la public) n-au egalat niciodată faima primei ei creații, neobișnuitul roman „gotic” **Frankenstein**, pe care-l scrisese înainte de a fi împlinit 18 ani. Scrișori a scris și a primit multe, în corespondența ei defilînd personalități dintre cele mai renumite și mai interesante ale vremii. Ceea ce n-a împiedicat însă ca această femeie talentată, curajoasă și independentă să se simtă foarte singură. În imagine: Mary Shelley, portret în peniță de David Johnson.

„Limbajele omenirii”

● Oamenii de pe întinsul globului nostru vorbesc 3000 de limbi, fără să mai pomenim de nenumăratele dialecte. Michel Malherbe a publicat recent la Editura Ro-

bert Laffont o lucrare stufoasă, s-ar putea spune fără exagerare o ade-vărată enciclopedie, care se adresează nu numai specialiștilor, ci absolut tuturor cititorilor cît de cît preocupați de astfel de probleme, cuprinzînd absolut toate informațiile despre cele mai importante limbi vorbite în fiecare țară din lume, despre caracteristicile originale ale diferitelor gramatici, sistemele de scriere, folosite în lume, modul în care s-a format vocabularul, etimologia, dînd în același timp explicații despre numele de locuri sau de persoane, vederi de ansamblu asupra politicii lingvistice a diferitelor țări, reflecții asupra viitorului limbilor în lume etc.

Dialoguri (teatrale) cu timpul

● Scrierile critice ale Sevelinei Ghiorova, o cunoscută autoare bulgară în domeniul teatrului, sînt cu totul altceva decît obișnuitele cronici de spectacol. Majoritatea cărților ei sînt adevărate mono-

grafii ale diverselor aspecte ale artei scenice. Ultima dintre ele, **Dialoguri cu timpul**, își anunță conținutul încă din subtitlu: „Idei, autori și tendințe în dramaturgia bulgară contemporană”.

Francis Coppola și tineretul Americii

● „Am vrut să înfățișez destinul tineretului de azi în Statele Unite. Acesta se sufocă în cadrul societății americane care distruge sufletul oamenilor cu ajutorul narcoticelor, alcoolului, al unui serviciu militar care îndobitoceste. Cei mai buni dintre tineri, însă, găsesc în ei forțe pentru a pași pe calea luptei pentru drepturi sociale și, în

multe cazuri, înving. Este ceea ce declară gîzorul Francis Coppola (**Nașul, Apocalypse Now**) în legătură cu noul film, **Peștiișorii vorace**, spirat după romanul același titlu de S. H. H. Filmul a fost prezentat cu deosebit succes la Festivalul cinematografic la New York (în imagine un cadru din film).

Grigori Aleksandrov

● A încetat din viață, în vîrstă de 80 de ani, regizorul sovietic Grigori Aleksandrov, colaborator al lui Eisenstein, cu care a realizat celebrul film, **Crucișătorul Potemkin**. După o scurtă experiență teatrală, Aleksandrov debutează ca regizor principal în 1934 cu filmul **Toată lumea ride, cîntă și dansează** — o comedie muzicală de mare succes. Între filmele realizate de el, mai amintim: **Cercul** (1936), **Volga, Volga** (1938) și **Întîlnire pe Elba** (1949). Lui Aleksandrov i se datorează restaurarea și completarea filmului **Que Viva Mexico** — la care a început să lucreze alături de Eisenstein.

Simone de Beauvoir de vorbă cu Fellini

● Pentru o anchetă TV asupra condiției femeii și a noului feminim, care urmează să fie programată anul viitor, Simone de Beauvoir a hotărît să întreprindă o călătorie prin mai multe țări ale lumii: India, Algeria, Italia, China și Statele Unite, pentru a sta de vorbă cu persoane celebre, dar și cu femei obișnuite. Pe listă figurează Indira Gandhi, Sophia Loren, Kate Millet dar și... Federico Fellini.

Ba Jin — opere alese

● La Sichuan, în R.P. Chineză, au fost publicate **Operele alese** ale marelui scriitor Ba Jin, însumînd zece volume. Selecția a fost făcută de Ba Jin însuși din scrierile sale din ultimii cincizeci de ani. Fiecare volum conține o fotografie a autorului și facsimilul unui manuscris din epoca reprezentată în tomul respectiv.

Vittorio Sereni, postum

● În Italia a apărut volumul de versuri **Stele schimbătoare** de Vittorio Sereni (1913—1983). Placheta este postumă și este calificată drept excepțională — de criticul Michael Ricciardelli —, contribuind la fixarea mai adecvată a creației poetului în istoria poeziei din țara sa.

Premiul Büchner

● Una dintre cele mai importante distincții literare vest-germane, Premiul Georg Büchner revenit, la recenta sa ediție, 1983, lui Wolf Dietrich Schnurre. Născut în 1911, Schnurre scrie, de aproape patruzeci de ani, romane, fabule, romane și cîni atât de variate, diverse, incit o clasificare a acestui autor le aparține criticilor ca foarte dificilă. Cărțile sale, adesea caracterizate drept „date”, au fost traduse în mai multe limbi.

Marina Tsvetaeva

● Un volum deosebit apărut la Editura „Sotakan Grogh” din Erevan prezintă pentru prima dată în limba armeană renumita poetă rusă Marina Tsvetaeva. Mare parte din versurile acestei poetese sînt transpuse în limba armeană de Anahit Patsamian, precum și de cunoscuți poeți Gheorghe Emin, Sylva Kaputiki și alții.

Böll condamnă războiul

● În aceste zile, cînd scriitorul vest-german Heinrich Böll, laureat Premiului Nobel pentru literatură, s-a raliat mișcărilor populare din R.F.G. împotriva eurochetelor, Editura Eina publică, în versiune italiană, romanul său **Tamentul** — veritabilă de acuzare la adresa trăgărilor și calamităților provocate de cel de al doilea război mondial. „Dacă acel caldarim putea vorbi, scrie Böll, dacă acele forestre mu dare ar putea striga, dacă acele gări infricosătoare ar putea povesti toată durerea și disperarea care au fost martore probabil n-ar mai fi război. Dacă cei căzuți putea vorbi, n-ar mai fi niciodată războaie”.

Rodolfo Siviero

● Prin încetarea din viață a lui Rodolfo Siviero, președintele Academiei de arte din Florența, cultura italiană pierde o personalitate preeminentă. Autor al unor valoroase lucrări consacrate artei europene în special celei italiene, Rodolfo Siviero și-a curcit notorietatea prin intensă sa activitate de descoperire a neprețuite lor opere de artă transportate de hitleristi din Florența în timpul războiului. După terminarea războiului, datorită eforturilor sale, au fost găsite aproximativ trei mii de opere de artă italiană, care au fost restituite țării de origine. În 1984, la Palazzo Vecchio din Florența, se va inaugura un muzeu cuprinzînd numeroase opere de artă, dintre care circa 200, în special tablouri, s-au aflat un timp în colecțiile particulare ale lui Hitler și Goring.

Am citit despre...

O demascare ratată

■ UN corb s-a izbit de elicea avionului cu care încerca să i-o ia cu cîteva ore înainte lui Charles Lindbergh și să traverseze primul Atlanticul în zbor și i-a zădărnicit tentativa. „Corb” a numit avionul de vînătoare pe care l-a produs compania lui pentru aviația americană în anii celui de-al doilea război mondial. Corbul — și-a botezat întru născut (mai bine zis copilul care a trecut drept prima lui procreatură). **Corbul** se intitulează romanul în care William Kinsolving prezintă viața și cariera lui Buck Faulkner, personaj fictiv convocat să intruzeze dezvoltarea industriei aeronautice americane și transformarea ei într-un producător veros de arme ale morții.

În engleză, cuvîntul „raven” — corb are o rezonanță încă și mai sinistă decît în română. Verbul derivat din el înseamnă a se năpusti asupra, a devora, a răpi, a fura, a prăda, a jefui, a face ravagii, a trăi din pradă-cuni, adjectivul — răpitor, rapace, prădălnic, nesătul...

În același an, 1982, în care s-a tipărit romanul lui Kinsolving, în America a mai apărut cel puțin o carte cu exact aceeași denumire, **Corbul**, nu însă o scriere de ficțiune ci, după cum arată subtitlul („ceea ce nu s-a spus pînă acum despre reverendul Jim Jones și despre al lui”), încă o reconstituire a tragediei din Guyana, alcătuită de un reporter, Tim Reiterman, care deși a fost rănit, a supraviețuit masacrului. În Anglia, **Corbul** este protagonistul unei serii de romane politice din care, în 1982, s-a publicat episodul intitulat **Războiul Corbului**.

Titlul nu e, deci, din cale afară de original, dar lui William Kinsolving (despre care aflăm, din prezentarea de pe copertă, că a mai scris două cărți, două piese și — ce-o fi însemnînd asta? — „16 scenarii și o cinci-me”) trebuie să i se fi părut așa de sugestiv încît a supralicitat pînă la refuz demonetizata simbolistică a cuvîntului.

Cartea este nespus de proastă. Proastă dacă o raportăm nu la proza literară medie (n-are evident nici o legătură cu ea) ci la pseudoficțiunile cu subiecte similare, așa cum sînt **Cinii războiului**, de Forsyth (încursiune în isprăvile mercenarilor contemporani) și alte reconstituiri mai mult sau mai puțin ambițioase, care folosesc personaje născocite pentru a povesti istoria deprimantă, infamantă, glorioasă sau dincolo de bine și de rău a unor invenții, instituții, corporații etc.

Fapte de un dramatism real, evenimente care au stîrnit senzație și dezaprobare sînt înecate de W. Kinsolving într-un suvoi de coincidențe, qui pro quo-uri și alte efecte ieftine din recuzita melodramei elementare. Părîndu-i-se probabil insuficient să pună în seama lui Buck Faulkner, aviatorul ratat transformat în boss atotputernic al industriei, cunoscute isprăvi ale companiei „Lockheed” (mituirea unor înalte oficialități americane, japoneze, olandeze) și ale altor firme aviatice (furnizarea simultană de avioane și armament unor state aflate în conflict), el introduce atîtea complicații pe care le presupune înecante și atîtea întorsături neverosimile și redundante, încît cititorul nu mai poate lua în serios aspectele grave și cu adevărat revoltătoare ale situației de fapt.

Buck Faulkner se căsătorește cu fiica mai mică a primului său asociat pe care îl împinge la ruină și la moarte. Fiul lor moare în noaptea în care a fost adus acasă de la maternitate și Buck îl înlocuiește cu copilul născut simultan de o femeie care îl șantajă. Ulterior va deveni amantul fiicei mai mari a aceleiași femei și o va trimite cu bună știință la moarte pe mama fiului său adoptiv și a propriei sale metrese. E de-abia începutul sirului de orori particulare care au ca scenă America Latină și Japonia, Orientul Mijlociu, Anglia, Berlinul Occidental și alte locuri de pe glob și includ mutilări, crime abjecte, orgii, războaie ca în filmele cu James Bond.

E rizibil. Păcat. Un subiect consistent, cu implicații turburătoare, a încăput pe mina unui autor incapabil, se pare, să-l înțeleagă valoarea intrinsecă. A procedat așa cum procedează cei ce nu cred în lucrurile despre care scriu: aglomerînd epitețe, exagerări, isprăvi fantasmagorice, a compromis simburile de adevăr de la care pornise.

Felicia Antip

Concursul internațional Maria Callas

Radioteleviziunea italiană a inițiat a doua ediție a Concursului internațional Maria Callas, cu scopul de a descoperi și promova noi voci pentru muzica lirică. După probele eliminatorii, din 290 de concurenți au rămas în semifinală 45. Dintre acestea: 26 erau soprane, cinci tenori, doi baritoni, și mezzosoprane și șapte basuri. Juriul care a făcut selecția a fost alcătuit din Giulietta Simionato, Carlo Bergonzi, Edoardo Gatti, Robin Scott, Herbert Handt.

Expoziție Magritte

Muzeul Lausiana din Amsterdam găzduiește o amplă expoziție dedicată picturii lui René Magritte. Sunt prezente lucrări realizate între anii '20 și '67, anul morții lui Magritte. În cadrul expoziției se află și o serie de 16 fotografii intitulate „Fidelitatea imaginilor”, realizate de artist în perioada 1928-1955. În imagine, Magritte în fața unui tablou al său.

Un best-seller

Aflată de mai multe luni pe lista cărților care vând cel mai bine în Statele Unite, *Space* de James A. Michener este o poveste a programului american de pătrundere în cosmos și, în același timp, abordare a tuturor marilor teme politice, sociale și tehnologice care au atras atenția în anii ce-

lor dinții explorării spațiale. Una din caracteristicile cele mai bune în ale cărții stă în prezența paralelă a personajelor reale și a celor fictive, printre acestea din urmă aflându-se și echipajul cosmic inventat de Michener și botezat „Solid Six”.

De ce nu se publică ultimul roman al lui Hemingway?

Este întrebarea pe care și-o pune ziarul „Guardian” în legătură cu *Vară ericuloasă*, roman încheiat, la care Hemingway a lucrat în timp ce redacta memoriile sale pariziene, apărute la trei ani după moartea scriitorului. Sub titlul *Sărbătoarea care ste întotdeauna cu tine*, reproducind citate ample din roman, ziarul precizează că acesta se referă

la momentul reîntoarcerii lui Hemingway în Spania, în 1959, când a asistat la competițiile la care au participat doi prieteni ai săi, matadorii Antonio Ordoñez și Luis Miguel Dominguin. Inițial fusese vorba de un reportaj de cinci mii de cuvinte despre cei doi matadori, pe care revista „Life” îl comandase scriitorului. Acesta s-a lăsat furat de subiect și până la urmă l-a transpus într-un roman. Scrisă într-o manieră mai puțin concisă și directă decât romanele sale anterioare, cartea nu a fost tipărită până acum pentru că soția lui Hemingway se opune. Motivul nu este cunoscut, dar, după cum scrie „Guardian”, acest roman, reprezentând o scriere finisată, trebuie să vadă lumina tiparului. În imagine, Hemingway asistând la o coridă.

Erskine Caldwell — 80

„Nu poți cunoaște omul din cărți. Trebuie să asculți viața însăși” — astfel explica nu de mult Erskine Caldwell „secretul” măiestriei sale. Aniversarea a 80 de ani de viață a prolificului (peste 45 de cărți, printre care celebrul *Drum al tutunului*) și popularului scriitor american a prilejuit apariția, în presa literară din diferite țări, a unor substanțiale evocări a vieții și operei sale închinată vieții muncitorilor din sudul Statelor Unite.

„Balul” lui Scola în avanpremieră la Paris

Prezentat în avanpremieră la Paris, filmul lui Ettore Scola — *Balul* — a fost întâmpinat cu ovatii și aplauze care au durat 10 minute. Realizat în întregime la Cinécittà, cu actori francezi, filmul, despre care Jean Marais a declarat că este „un diamant perfect”, reușește marea performanță de a înlocui dialogurile cu 54 de melodii care evocă 50 de ani din istoria Franței. În cercurile critice de specialitate se spune că acest film îi va aduce cu siguranță lui Scola Legiunea de onoare. În imagine, o scenă din filmul *Balul*.

Îndreptări

APROAPE nu se publică relatare în presa noastră despre o cit de fugară trecere prin Viena, fără obiectivă căutare a urmelor prezenței lui Eminescu acolo. Mirajul își are explicațiile sale, unele atestate documentar, altele oarecum de domeniul imaginației dispuse să destrame umbrele așternute de vreme. Nimic de zis, dacă uneori fantezia n-ar intra în conflict cu datele istoriei.

Se știe că în maturizarea spirituală a poetului au cîntărit enorm cursurile universitare frecventate la Viena între 1869-1872 și mai cu rivă, după aceea, la Berlin. Dar pe cînd stagiul berlinez a fost lăsat în seama exegeților, toată lumea are în minte secvențe eminesciene consumate în capitala austriacă, fiind gata, cu cel dintîi prilej la fața locului, să identifice, în peisajul actual, repere evocatoare, consemnate altădată de martori oculari, cum erau Slavici, Ștefanelli, Claudiu Ionescu. Astfel, proliferază un gen de divagații hagiografice ieșite din reminiscențe de lectură și impresii imediate, amestecate la rezezeală, presărate cu flagrante inexactități.

Bunăoară, martorii de odinioară vorbesc despre interesul lui Eminescu pentru teatru, despre plăcerea lui de a merge la spectacole, de unde și pasiunile contractate pe rînd pentru stele ale rampei din acea epocă. Vine astăzi cineva, parcurge grăbit centrul Vienei cu impunătoarele sale ziduri și instituții, iar cînd, vis-à-vis de Primărie (Rathaus), descoperă sediul principalei scene orășenești, stabilește imediat legături, notînd în culmea extazului: „În față, Burgtheater-ul unde... Eminescu a aplaudat și cunoscut pe celebrele Frederica Bognár, Hofschauspielerin, și Augusta Baudius-Wildbrandt. Am trecut pe sub toate arcadele teatrului și m-am oprit în fața tuturor intrărilor. Stiam cu certitudine că pașii mei vor înălța într-un punct și pașii poetului...” (Eskală vieneză în „Tribuna” din 30 sept. 1971). De unde certitudinea? E adevărat că ilustrul înalțas „a aplaudat și cunoscut” actrițele în cauză, însă fără nici o atingere cu „arcele teatrului” și „intrările” colindate, un secol mai tîrziu, de pelerinul tribunist — pentru bunul motiv că Burgtheater s-a mutat între timp, din înghesuita Michaelplatz familiară lui Eminescu, mai la vedere, pe Ring, în prezenta clădire terminată de construit abia în 1888, mult după plecarea poetului.

Același strabism urbanistic, aceeași eroare de perspectivă nîm an, acuză notele inserate în „România literară”, ne ultima ei pagină: *Itinerar eminescian la Viena*. Aici e chiar declarată extravaganța de a da friu liber închipuirii, dincolo de orice control, pradă unui lirism abuziv, ceșos, de gust aproximativ: „Suport riscul de a cunoaște utopia creată de imaginație, dar nu mă răbdă inima să nu văd, să nu descopăr, neinițiat de nimeni, steaua magică a tînrului semizeu rătăcind și azi prin această Cetate de orgolii, de necunoscutelor umilite, suouă însă de Lega istoriei să-și suorte nu gloria aousă, ci memoria ei”. Hălăduind „neinițiat”, „lovit” de cite un „gînd”, întrebările tîmesc netatic: „Unde să fie Eminescu în această Viena, care mai răsună încă de pașii lui?” Revine, deci, marota „pașilor”, de astă dată căuțați, mai întîi, la Universitate. Ni se dă în capul textului, pentru o mai

precisă localizare, însăși imaginea intrării principale, însoțită de legenda expresă: „popas în epoca formării poetului”. Numai că, din nou, adevărul are de suferit. Improvizatul scenariu ticluit de călător, cu pînda fluxului studențesc, cu sondarea detectivistică a seducătoare bibliotecare („cu ochi de un albastru neindurător de senin, de pur, de duos”) este de o grațuitate desăvîrșită. Nici gînd ca Eminescu să fi călcat prin locurile indicate. Pe vremea studenției sale, Universitatea se găsea în miezul istoric al orașului, acolo unde o instalase Rudolf al IV-lea la 1365, undeva în spatele Domului Sf. Ștefan, la capătul lui Bäckersbrasse, cea amintită de Slavici, încă intactă, cu fațade masive, apropiate unele de altele, ca un tunel prin care cei doi prieteni se uitau ore în șir, prinși în pasionante colocvii.

LA SOSIREA lui Eminescu la Viena, orașul își modifica de zor înfățișarea. Procesul transformărilor se declanșase cu un deceniu înainte și asupra lui atrăgea atenția Maiorescu într-o scrisoare adresată mamei, la 11 ian. 1858: „Viena o să se facă foarte frumoasă. De la Dunăre pînă la Burg încep a dărîma zidul cetății, vor să mărească cetatea și să facă un teatru de Operă nou, alt teatru pentru cel din Burg și o universitate”. În locul zidurilor de apărare avea să fie trasat vastul bulevard înelar, cunoscut sub numele de Ring. Dintre multele proiecte, doar Opera apucase să fie inaugurată în pragul venirii poetului la studii. Sub ochii lui s-au deschis șantierele celor două muzee (de arte și științe naturale) situate peste drum de marea intrare în Hofburg. Tot ce se înfîlțeste mai departe pe Ring și impresionează vizitatorul de azi aparține perioadei (pentru noi) post-eminesciene: Parlament, Rathaus, Hofburgtheater, Universitate, aceasta din urmă clădită între 1873-1884. Ca să dai de ziduri pe lîngă care ar fi putut să treacă autorul *Sărmanului Dionis*, zămislit în ambianța vieneză, trebuie să te păstrezi în perimetrul de mai sus de Operă, în zona monumentalăi Karlskirche: de pildă, Künstlerhaus (1865) sau Musikvereinsaal (1868). De altminteri, pe fiecare din edificii, pe clădirile de rezonanță istorică, municipalitatea a fixat un semn distinctiv: două steleule cu culorile naționale încrucisate deasupra unei mici plăci de marmură cu datele și numele memorabile. Condiția este să le citești și să reflectezi, nu să te legeni cu metafore adormitoare („E mai și curge lumina ca un sîrut al eternității dăruit tuturor”), care îl duc pe ultimul călător la concluzii de un efect de-a dreptul amuzant: „Viena fmi anare ca un vals exilat în ninsorea petalelor, cer de azur în derir.”

Să zicem că asemenea stridente sînt accidentale. Oricum, Eminescu merită să fie ferit de frivolitatea pretextelor turistice. Cînd pînă de curînd rămăseseră nestiute la chip înseși pomenile Frederica Bognár și Augusta Baudius (întîile fotografii comunicate în „Secolul 20”, nr. 210-212/1978), sînt semne că mai sînt de făcut cercetări în bibliotecă, investigații de arhivă, pentru a scuti de aproximații și ficțiuni cultul datorat geniului.

Geo Șerban

Gabriel García Márquez

Golding, așa cum îl văd vecinii săi

INTOTDEAUNA am avut o mare curiozitate pentru forma în care flințele omenești primesc știrile care le-ar putea schimba viața. În cazul scriitorilor, desigur, mi-am pus mereu întrebarea pe care aproape toți prietenii și prietenii mi-au pus-o de un încoace: „Ce se simte cînd cîștigi Premiul Nobel?” Am dat aproape de fiecare dată un alt răspuns, în funcție de cine era interlocutorul, pentru că adevărul este că nu am o amintire foarte exactă. Altfel zvonuri circulau încă din zilele precedente (așa cum circulaseră, în aceeași epocă, și în anii anteriori), încît atunci cînd am primit știrea nu mai știam prea bine ce simțeam. Contrar tuturor legendelor, ireparabila confirmare am avut-o la 21 octombrie 1982, în casa noastră din Mexic, cînd a sunat telefonul la 6,05 dimineața. Mercedes a răspuns pe jumătate adormită și mi-a întins telefonul, spunînd: „Te cheamă de la Stockholm”. O voce bărbătească, într-o spaniolă perfectă, cu un ușor accent nordic și care s-a identificat drept redactor al ziarului cel mai important din Stockholm, mi-a spus că Academia Suedează lăduse cu cinci minute mai înainte știrea oficială. Nu mai știu prea bine ce a spus apoi, pentru că în acel moment eu eram consternat de teroare, gîndindu-mă la discursul pe care trebuia să-l pronunț aproape două luni mai tîrziu la Stockholm, la primirea premiului. Această teroare a fost singurul sentiment definit care m-a însoțit, nu numai de-a lungul zilelor fără sfîrșit și al nopților de insomnie în care am scris cele 15 pagini, cele mai grele din viața mea, ci care a persis-

tat pînă în clipa în care le-am terminat de citit în public, în salonul oficial al Academiei Suedeze. Tot ceea ce s-a întîmplat după aceea — pînă azi — a fost doar rutină.

EVOC acest lucru, pentru că atunci cînd am aflat știrea că lui William Golding i-au dat Premiul Nobel de Literatură, m-am întrebat din nou cu toată inocența: „Cum se va simți cînd îi vor da vestea?” Toată ziua am citit tot felul de știri din presă ca să văd dacă se spunea în vreuna, dar informațiilor le lipseau aceste detalii omenești care nu păreau importante, dar care în realitate sînt cele care ne mișcă. Cu toate acestea, după-amiază s-a întîmplat unul dintre aceste lucruri de necrezut care nu pot fi numite întîmplătoare pentru că sînt mult mai mult decît atît, și pe care noi, scriitorii, nu îndrăzim să le povestim de teamă că nimeni n-o să le creadă.

S-a întîmplat ca la ora cinci a după-amiezii de joi, așa cum fusese prevăzut încă dinainte cu o săptămînă, să vină la mine acasă Andrew Graham Yool, un ziarist de la „The Guardian” din Londra, ca să vorbim despre prietenii comuni și ca să facem, poate, un interviu. Am vorbit, bineînțeles, despre subiectul zilei, care era compatriotul său William Golding. Știam despre el tot ceea ce se poate învăța din cărți, iar eu îi urmasem drumul foarte îndepărtat din clipa în care citisem la Barcelona, în versiunea castellană, *Împăratul muștelor*. Mai tîrziu s-au publicat *Zeul scorpion* și *Intinericul vizibil*, dar mi se pare că Golding

era publicat în castellană cu mult înainte. Așa încît noul Premiul Nobel nu era atît de necunoscut în limba noastră pe cît se spusese în primele momente. Pe lîngă asta, așa cum mi-a confirmat Graham Yool, în Marea Britanie este un scriitor foarte citit și premiat. Cu toate acestea, în timp ce vorbeam, eu nu reușeam să-mi scot din minte întrebarea despre cum primise William Golding știrea despre premiul său și cum își petrecuse ziua în Brodehalke, sătucul de vreo 600 de persoane în care trăiește, aproape de Salisbury, Anglia. Atunci s-a întîmplat lucrul de necrezut. „Eu am o mătușă care e vecină cu el în acest sat”, mi-a spus Graham Yool cu tot firescul. „Dacă vrei o chem la telefon”. Și-a scos din buzunar agenda de telefoane și două minute mai tîrziu doamna Betty Graham Yool a auzit sunînd soneria la ora unsprezece noaptea și a trebuit să lăsă ușa din cadă ca să-l răspundă unui nepot care i-a spus de la 10 000 de kilometri distanță: „Mă aflu aici cu Premiul Nobel pentru Literatură de anul trecut care vrea să știe cite ceva despre Premiul Nobel de anul ăsta”. Mătușa, foarte britanică, n-a dat nici un semn de uimire, ci doar a avut rugămîntea de a fi lăsată un minut să se usuce.

Curiozitatea a fost satisfăcută. Spre deosebire de scriitorii din Americi, care aflăm știrea în zorii zilei, europenii o cunosc la ora unu la prînz, care este clipa în care soborul Lars Gyllensten, secretar al Academiei Suedeze, face anunțul oficial. Așa încît William Golding nu a fost trezit de nimeni, ci a aflat vestea cea bună ca oricare altul: ascultînd la radio știrile zilei.

Văzut de doamna Betty Graham Yool, noul Premiul Nobel se aseamănă surprinzător cu imaginea pe care cititorul și-ar putea-o face din cărțile sale. Este un bărbat cu barba și părul albe, care trăiește împreună cu soția sa Ann și cu cei doi copii — un băiat și o fată —, dar care la cei 72 de ani ai săi nu se poate considera bătrîn pentru că duce o viață foarte activă. Cea de a doua vocație a sa este muzica, dar nu numai ca s-o asculte, ci și ca s-o interpreteze la oricare dintre aceste instrumente: vioară, pian și oboi. Cea de a treia vocație a sa este

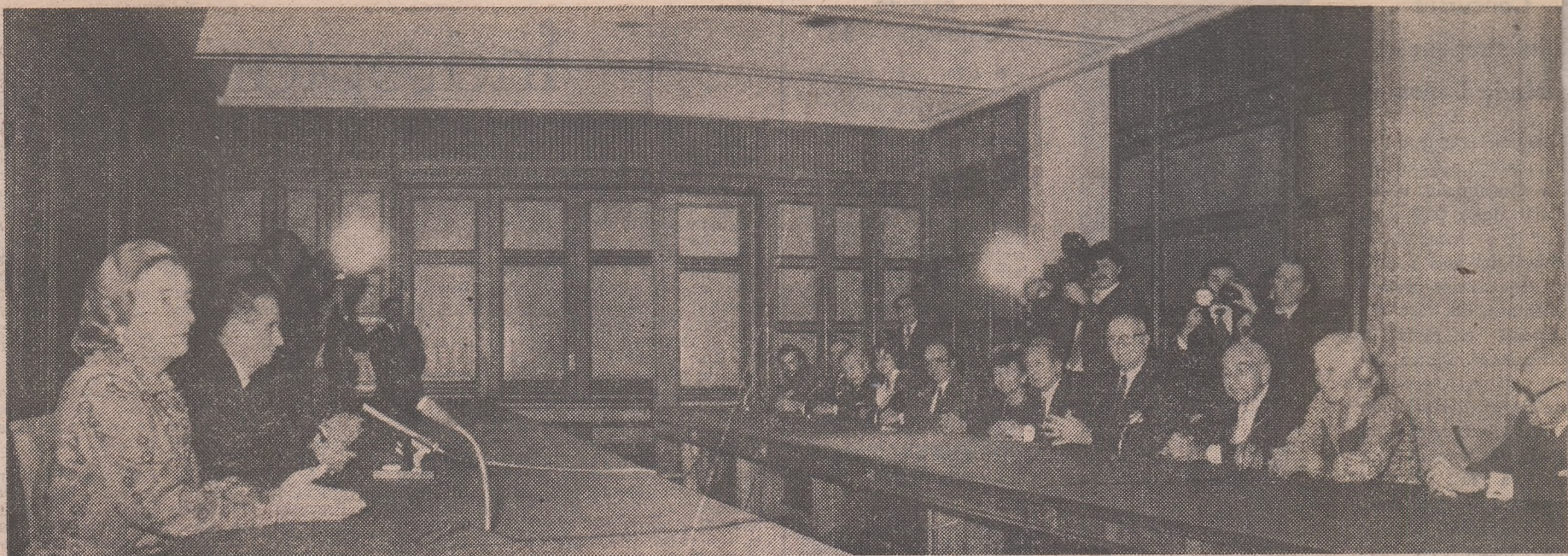
navigația — cum trebuie să-și fi și imaginat cititorii săi și care rezultă firesc pentru cineva care admiră într-atît un alt mare scriitor al mării: Herman Melville. Cea de a patra vocație a sa este egiptologia. Totuși, de puțină vreme și-a descoperit o a cincea vocație, care este cea de călăreț. Și-a cumpărat un cal, și în după-amiezele cu timp frumos este văzut galopînd pe cîmpurile din împrejurimi cu atîta artă ca și cînd ar fi făcut asta toată viața.

CINEVA cu care vorbisem înainte de a conversa cu doamna Graham Yool, îmi spusese, pe bună dreptate, că era ușor să inventezi viața unui scriitor englez de 72 de ani care trăiește la țară. „Cu siguranță că are un ciine și că duminicile lucrează în grădina”, mi-a spus. Lui Golding — care se trezește la cinci dimineața ca să scrie și căruiua nu-i ajunge timpul și pentru celelalte vocații — nu-i plac florile, în schimb soția sa cultivă orhidee, întru admirația întregului sat. Doamna Graham Yool a repetat că grădina familiei Golding este una dintre cele mai frumoase din Anglia. A încheiat apoi spunînd că-i place să-l vadă pe noul Premiul Nobel călărînd cu magnifica sa figură de viking și s-a grăbit să clarifice că nu e un om nesociabil, ci puțin retras mai degrabă din cauza timidității.

În orice caz, ziua de joi s-a scurs în Brodehalke ca oricare alta. Nimeni nu a tulburat pacea virgiliană din „Eddie Thatch”, cabana în care familia Golding primea telefoane și telegrame din toată lumea. Nu degeaba ei și ceilalți 600 de locuitori sînt englezi și știu că un Premiul Nobel nu cade în fiecare zi din cer, dar în orice caz nu e ceva atît de important încît să tulbure viața particulară a unui bun localnic. Neîndoielnic, însă, terorizat și el de discursul pe care trebuia să-l pronunțe la Stockholm peste șaiszeci de zile fără sfîrșit.

În românește de
Miruna Ionescu

■ Primirea de către președintele Nicolae Ceaușescu și tovarăsa Elena Ceaușescu a participanților la Simpozionul internațional Pugwash (București, octombrie 1978)

Făuritor al politicii noastre externe

NICIODATĂ mai mult ca în ceea ce se numește azi în mod firesc „Epoca Ceaușescu” politica externă a României socialiste nu s-a afirmat cu atita forță și originalitate. Ea s-a definit ca o politică în care analiza științifică riguroasă a fenomenelor politice contemporane se împletește cu dinamismul, consecvența principială, realismul, spiritul de inițiativă, apărarea neabătută a intereselor fundamentale ale țării, ca și a aspirațiilor de pace și bunăstare a tuturor popoarelor.

Politica externă românească se înfățișează ca o politică principială și coerentă și pentru faptul că ansamblul relațiilor României cu celelalte țări ale lumii n-a încetat să se călăuzească după principiile fundamentale ale dreptului internațional: egalitatea în drepturi, independența și suveranitatea națională, nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forță, reglementarea pe cale pașnică a diferendelor, neamestecul în treburile interne, cooperarea pe baza avantajului reciproc, dreptul popoarelor de a-și hotărî singure soarta potrivit propriilor lor năzuințe. Respectarea unor astfel de norme constituie baza relațiilor României și chează rolului ei în viața politică internațională.

Cum este și firesc, în centrul relațiilor externe ale României socialiste se află dezvoltarea raporturilor bilaterale, de colaborare și de prietenie cu toate celelalte țări socialiste. România participă totodată la activitățile Tratatului de la Varșovia și ale C.A.E.R., înțelegând să-și îndeplinească obligațiile ce-i revin în cadrul acestor organisme, care sint menite să promoveze, pe baza egalității în drepturi, concertarea și conlucrarea dintre țările membre. Țară socialistă în curs de dezvoltare, România a promovat totodată ample relații de prietenie și de conlucrări cu țările în curs de dezvoltare din Africa, Asia și America Latină. Membră a „grupului 77” și invitată permanentă la mișcarea de nealiniere, România și-a adus prin președintele Nicolae Ceaușescu o remarcabilă contribuție teoretică și practică la fundamentarea conceptului noul ordin economic și politice internaționale, la elaborarea obiectivelor și mijloacelor strategiei internaționale menite să ducă la lichidarea subdezvoltării, a decalajelor dintre țările bogate și cele sărace, la instaurarea unor raporturi economice și politice stabile și echitabile între toate țările lumii. Luările de poziție ale președintelui Nicolae Ceaușescu privind lichidarea colonialismului și neocolonialismului, a tuturor formelor de rasism și a politicii de apartheid, sprijinul activ acordat mișcărilor de eliberare națională au făcut totodată ca România să se situeze pe poziții de avangardă în lupta pentru o viață mai bună, mai dreaptă și mai demnă pentru toate popoarele lumii. În același timp, acționând în spiritul coexistenței pașnice, România și-a extins și diversificat relațiile de colaborare cu țările dezvoltate din Europa și de pe alte continente, participând astfel activ la diviziunea internațională a muncii, la dialogul, pe multiple planuri, cu aceste țări.

DAR o politică externă cu șanse de eficiență trebuie, în mod evident, să pornească de la caracteristicile situației internaționale și definirea marilor probleme cu care comunitatea mondială este confruntată. O astfel de analiză este făcută periodic de conducerea României. Președintele Nicolae Ceaușescu a desprins cu claritate trăsăturile definitorii și contradicțiile unei lumi complexe și frământate, în care încordarea internațională a devenit de o deosebită gravitate, datorită intensificării cursei înarmărilor, în primul rînd a înarmărilor nucleare, adîncirii contradicțiilor pe plan internațional dintre diferitele state și grupări de state, agravării vechilor conflicte și apariția altora noi, politicii de menținere și reimpărțire a sferelor de influență, de recurgere la forță și la amenințarea cu forță, de amestec în treburile interne ale altor state. La această încordare au contribuit totodată criza economică, politica financiară și a dobînzilor excesiv de înalte, care au dus la înrăutățirea considerabilă a situației tuturor țărilor, în deosebi a celor în curs de dezvoltare, la mărirea decalajelor între țările bogate și cele sărace. Mase tot mai largi din numeroase țări de pe glob refuză însă să mai accepte în mod pasiv o politică ce le nesocotește dreptul la viață și militează cu tot mai multă hotărîre în favoarea păcii și dezarmării.

Politica externă a României dă expresie necesității eliminării din viața internațională a recurgerii la forță și la amenințarea cu forță, instaurării unui sistem nou de re-

lații între-state. Comunitatea mondială trebuie să facă totul pentru ca nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forță să devină o normă efectivă a vieții internaționale. Dar abolirea politicii de forță postulează, în mod evident, reglementarea pașnică a tuturor diferendelor între state, căci nu există probleme, oricît de complicate ar fi ele, care să nu poată fi rezolvate pe cale pașnică, pe calea tratativelor, dacă se pornește de la respectarea dreptului fiecărui popor de a fi liber și independent, de la interesele generale ale păcii și securității internaționale. De aceea, România a acționat totdeauna cu consecvență pentru soluționarea tuturor conflictelor, tuturor problemelor litigioase, a stărilor de tensiune numai și numai pe cale politică, prin negocieri, fie că este vorba de conflictul din Orientul Mijlociu sau de alte conflicte.

Pe de altă parte, se cuvine să evidențiem interesul pe care România n-a încetat să-l acorde înfăptuirii dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare, problema cardinală de a cărei realizare depinde însăși supraviețuirea omenirii și a civilizației umane. O astfel de contribuție s-a concretizat, de-a lungul anilor, prin formularea unui amplu program de măsuri și de inițiative menite să ducă la creșterea încrederii între state, să determine pași concreți pe calea opririi cursei înarmărilor, a înghețării și reducerii bugetelor militare, trecerea la măsuri de dezangajare militară și de dezarmare, înfăptuirea unei Europe fără arme nucleare. Este meritul incontestabil al președintelui Nicolae Ceaușescu de a fi atras în permanentă atenția comunității internaționale asupra necesității elaborării unei strategii globale și a unui program cuprinzător și unitar care, mergînd de la simplu la complex, să permită trecerea efectivă la dezarmarea generală și completă sub un control internațional strict și eficient.

Sînt cunoscute inițiativele de pace luate de președintele României, contribuția sa la preîntîmpinarea unui nou război, la reluarea politicii de destindere, oprirea cursei înarmărilor nucleare, revenirea la tratative ca singura cale rațională de care dispune omenirea. Declarația Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliului de Stat și guvernului Republicii Socialiste România din 25 noiembrie 1983 dă expresie acestor propuneri ale șefului statului român, care militează pentru oprirea amplasării rachetelor americane cu rază medie de acțiune în unele țări vest-europene, anularea contramăsurilor pe care, ca răspuns, U.R.S.S. le-a anunțat, oprirea escaladei nucleare și reluarea negocierilor de la Geneva, în vederea ajungerii la un acord care să ducă la reducerea substanțială a mijloacelor racheto-nucleare existente, la realizarea unui echilibru în raportul de forțe dintre cele două părți la un nivel cît mai scăzut posibil. Totodată, țara noastră a formulat o serie de propuneri cu caracter politic, care sînt menite să promoveze încrederea și politica dialogului, precum întâlniri, inclusiv la nivel înalt, între Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii, țineră unei reuniuni a miniștrilor afacerilor externe ai statelor participante la Tratatul de la Varșovia și ai statelor membre ale N.A.T.O., instituirea unei comisii consultative a țărilor aparținînd celor două alianțe militare, la care să participe, desigur, și alte țări europene și care să contribuie la realizarea unui acord în problema fundamentală care stă azi în fața Europei: reducerea și apoi lichidarea de pe continentul nostru a armamentului nuclear.

Nu mai puțin importantă apare în ultimul deceniu contribuția României la edificarea unui sistem trainic de securitate și cooperare în Europa, la pregătirea, desfășurarea și încheierea cu succes, în 1975, a Conferinței de la Helsinki. România n-a încetat să promoveze securitatea europeană ca un sistem de angajamente liber consimțite, clare și precise, din partea tuturor statelor, însoțite de măsuri concrete care să ofere tuturor țărilor garanția deplină că se află la adăpost de orice act de agresiune, că se pot dezvolta liber, conform propriilor lor interese și propriilor lor voințe, și să coopereze pe baza respectării principiilor fundamentale ale dreptului internațional. Considerînd Conferința pentru securitate și cooperare în Europa ca un moment de însemnătate istorică în viața continentului, România nu a crutat nici un efort pentru ca, după încheierea conferinței, să fie continuate eforturile de conlucrare multilaterală într-un cadru organizatoric responsabil, care să permită adîncirea procesului de edificare a securității, a concertării și conlucrării în Europa. Este sensul pe care România îl dă încheierii cu succes, în 1983, a Reuniunii de la Madrid, menită să reprezinte un moment semnificativ în procesul edificării securității și

dezvoltării cooperării pe continent, să ajute la înăsătorirea climatului politic în Europa.

În acest context, Conferința de la Stockholm pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa, ale cărei lucrări au început de curînd la nivel miniștrilor afacerilor externe ai statelor participante, pentru a cărei convocare România a militat ani de-a rîndul, are o semnificație deosebită în condițiile internaționale actuale, cînd sînt mai necesare decît orîcînd restabilirea și dezvoltarea dialogului și încrederea reciprocă, efectuarea de pași concreți pe calea întăririi securității, păcii pe continent, reluarea politicii de destindere în Europa și în lume. Cele 35 de state semnatare ale actului final de la Helsinki sînt chemate să examineze și să vină la Stockholm, cît mai curînd cu putință, un ansamblu de măsuri de încredere și securitate, care să deschidă calea unor acorduri de oprire a cursei înarmărilor și trecere la dezarmare, și în primul rînd la dezarmarea nucleară, pentru eliminarea primejdiei unei catastrofe nucleare. Poziția României, concepția și considerentele Președintelui Nicolae Ceaușescu au fost prezentate la Conferința de la Stockholm de ministrul afacerilor externe, țării noastre într-un amplu document programtic, care cuprinde numeroase propuneri de creștere a încrederii și securității, dezangajare militară și dezarmare pe continent. Este de nădăjduit — așa cum arăta recent tovarăș Nicolae Ceaușescu — ca la această conferință să se acționeze în așa fel încît ea să răspundă așteptărilor tuturor popoarelor din Europa și să marcheze un nou moment pe calea realizării unei colaborări pașnice, a întăririi securității și prieteniei între toate statele continentului nostru.

ROMÂNIA s-a pronunțat cu consecvență pentru soluționarea pe calea tratativelor a tuturor problemelor dintre țările balcanice, pentru dezvoltarea bunei vecinătăți, a unei largi colaborări bilaterale și multilaterale, pentru transformarea Balcanilor într-o zonă lipsită de arme nucleare, ca parte a înfăptuirii unei Europe fără armament atomic. În acest context, iscapătă deplină semnificație inițiativa președintelui Nicolae Ceaușescu privind realizarea unei întâlniri la nivel înalt al statelor din regiune pentru a discuta împreună căile întăririi încrederii, a colaborării și păcii în Balcani. O asemenea întâlnire, a cărei pregătire temeinică trebuie să înceapă cît mai degrabă, s-ar înscrie ca un act deosebit de pozitiv în viața Europei, ca și în cadrul colaborării bilaterale. Este sensul pe care țara noastră îl dă reuniunii expertilor din țările balcanice, ale cărei lucrări au început recent la Atena, la inițiativa primului ministru elen Andreas Papandreu, și care este menită să inițieze procesul de pregătire a întâlnirii la nivel înalt a statelor din zonă.

Dar soluționarea problemelor complexe cu care omenirea este confruntată postulează participarea tot mai susținută a tuturor țărilor la rezolvarea lor, și în deosebi a țărilor mici și mijlocii. De aici, necesitatea creșterii rolului O.N.U., care poate și trebuie să aibă un rol mai activ în soluționarea problemelor majore ale lumii contemporane, să acționeze cu hotărîre pentru așezarea raporturilor dintre state pe baze noi, democratice, să asigure condițiile pentru ca țările mici și mijlocii, țările în curs de dezvoltare, cele nealinierte, să contribuie nemijlocit la soluționarea unor astfel de probleme.

TOATE aceste opțiuni esențiale și lini de forță, fundamentale și promovate de președintele Nicolae Ceaușescu, au fost de cele mai multe ori însoțite de marea majoritate a țărilor lumii și înscrise în documente semnificative pentru evoluția vieții politice contemporane, fie că este vorba de documente bilaterale politice, economice, culturale încheiate cu numeroase state, fie documente multilaterale ca acelea al Națiunilor Unite sau ale Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa. Sînt tot atitea temeiuri pentru care România și președintele ei și-au dobîndit un binemerit prestigiu în opinia publică internațională.

Țara noastră nu va precupeți nici de acum încolo nici un efort pentru traducerea în viață a unor asemenea opțiuni astfel încît — așa cum se arăta în Mesajul de Anul Nou al președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu — 1984 să marcheze progrese importante în eforturile popoarelor pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru înlăturarea rachetelor și a oricărei arme nucleare din Europa pentru triumful politicii de destindere și colaborare, securitate și pace.

Valentin Lipatti

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU

REDACTIA : București, Piața Științei nr. 1, poarta B2-B3, telefon 17 60 10. ADMINISTRATIA : Calea Victoriei 115. Telefon : 50 74 96. ABONAMENTE : 3 luni — 65 lei ; 6 luni — 130 lei ; 1 an — 260 lei. Tiparul : Combinatul Poligrafic „CASA ȘCINTEII”

5 lei

